

*Załącznik nr 4 do uchwały nr 12 / 2019 Zarządu Lokalnej Grupy Działania
„Razem dla Powiatu Radziejowskiego”
z dnia 29 października 2019 r.*

LGD

**Razem dla Powiatu
Radziejowskiego**

**Lokalna Strategia Rozwoju kierowana przez społeczność
dla obszaru Powiatu Radziejowskiego
na lata 2016 – 2023**

Radziejów, październik 2019 r.

Spis treści

WSTĘP	4
ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA (LGD)	6
1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia	6
2. Opis i specyfika obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności.....	6
3. Opis procesu tworzenia partnerstwa	8
4. Opis struktury LGD.....	11
5. Walne Zebranie Członków LGD.....	12
6. Zarząd LGD.....	12
7. Komisja Rewizyjna	13
8. Poziom decyzyjny – Rada LGD	13
ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	16
ROZDZIAŁ III DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI	20
1. Położenie geograficzne i administracyjne obszaru LSR	20
2. Potencjał demograficzny obszaru.....	22
3. Lokalny rynek pracy.....	27
4. Przedsiębiorczość i gospodarka	32
5. Sektor społeczny	36
6. Grupy defaworyzowane i zagrożone wykluczeniem społecznym	37
7. Rolnictwo	41
8. Zagospodarowanie przestrzenne obszaru	42
9. Dziedzictwo kulturowe i historyczne	45
10. Turystyka.....	48
11. Lokalne produkty	50
ROZDZIAŁ IV ANALIZA SWOT	52
ROZDZIAŁ V CELE I WSKAŹNIKI	57
ROZDZIAŁ VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU	76
1. Podstawy prawne rozwiązań proceduralnych	76
2. Sposób powstawania poszczególnych procedur	77
3. Kluczowe cele i założenia procedur wyboru operacji.....	77
4. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru.....	80
5. Innowacyjność.....	81
6. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.	81
ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA	82
ROZDZIAŁ VIII BUDŻET	83
ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI	85
1. Cele Planu Komunikacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014 – 2020.....	85
2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu.	85
3. Główni adresaci poszczególnych działań komunikacyjnych.	87
4. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu ...	88

5. Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR	88
ROZDZIAŁ X INNOWACYJNOŚĆ	89
ROZDZIAŁ XI ZINTEGROWANIE.....	91
ROZDZIAŁ XII MONITORING I EWALUACJA.....	95
ROZDZIAŁ XIII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	100
ZAKOŃCZENIE	102
Spis tabel	103
Spis wykresów.....	104
Załączniki do Lokalnej Strategii Rozwoju:	105
Załącznik nr 1 do LSR – Procedura aktualizacji LSR.....	106
Załącznik nr 2 do LSR – Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.....	108
Załącznik nr 3 do LSR – Plan Działania.	110
Załącznik nr 4 do LSR – Budżet LSR.....	115
Załącznik nr 5 do LSR – Plan komunikacji	116

WSTĘP

Lokalna Strategia Rozwoju kierowana przez społeczność dla obszaru Powiatu Radziejowskiego na lata 2016 – 2023 określa cele ogólne, cele szczegółowe, rezultaty, oddziaływania oraz konkretne przedsięwzięcia jakie będą realizowane na terenie funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” w latach 2016 – 2023. LGD obejmuje obszar pięciu gmin wiejskich: Bytoń, Dobre, Osięciny, Radziejów, Topólka, jedną gminę miejsko – wiejską: Miasto i Gmina Piotrków Kujawski oraz jedną gminę miejską: Gmina Miasto Radziejów. Są one położone w granicach administracyjnych Powiatu Radziejowskiego, co świadczy o ich spójności pod względem geograficznym, przyrodniczym, gospodarczym oraz kulturowym. Atuty terenu działania LGD to zabytki, czysta przyroda, ciekawe obiekty, a także jeziora i lasy. Nasz obszar to również atrakcyjny i świetnie przygotowany partner do organizowania działalności gospodarczej i inwestowania.

Rozpoczynając pracę nad tworzeniem Lokalnej Strategii Rozwoju stanęliśmy przed dylematem wyboru wartości, na których chcemy oprzeć dalszy rozwój naszej małej ojczyzny. Dotychczasowa obserwacja, badania i spotkania ze społeczeństwem wyłoniły istnienie m. in. słabych więzi społecznych pomiędzy mieszkańcami. Zaobserwowany problem jest wynikiem braku wzajemnego zaufania oraz współpracy, których przełamanie może być kluczem do stworzenia konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarki oraz uzyskania większej satysfakcji z życia na obszarze wdrażania LSR. Dlatego w latach 2016 – 2023 Lokalna Grupa Działania chce skupić swoje poczynania na dwóch obszarach: tworzeniu warunków do rozwijania przedsiębiorczości oraz poprawy komfortu i jakości życia mieszkańców. W opracowywaniu LSR aktywnie uczestniczyli przedstawiciele trzech sektorów: publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańcy.

LSR składa się z trzynastu rozdziałów, które zawierają m.in. charakterystykę Lokalnej Grupy Działania, opis partycypacyjnego charakteru LSR, opis obszaru i ludności, analizę SWOT, określenie celów i wskaźników, sposób wyboru i oceny operacji, plan działania, budżet, plan komunikacji, określenie innowacyjności i zintegrowania oraz ocenę oddziaływania na środowisko. Aby zachować partycypacyjny charakter strategii, wszystkie jej kluczowe elementy były poddane konsultacjom społecznym.

Niniejsze opracowanie oparte jest na wytycznych zawartych w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz.

378 z późn. zm.). Podstawą opracowania był również „Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014 – 2020” zredagowany w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju przy Grupie tematycznej ds. Podejścia Leader, jak również ustawa z 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2007 r., Nr 64, poz. 427).

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA LOKALNEJ GRUPY DZIAŁANIA (LGD)

1. Forma prawna i nazwa stowarzyszenia

Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” (LGD) została zarejestrowana jako stowarzyszenie, które powstało w oparciu o art. 15 ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. U. z 2007 r., Nr 64, poz. 427 oraz 2008 r., Nr 98, poz. 634). Lokalna Grupa Działania została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego w Rejestrze stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej w dn. 31 grudnia 2007 r. pod numerem KRS: 0000296140. Członkami LGD są osoby fizyczne i osoby prawne. Nadzór nad Stowarzyszeniem prowadzi Marszałek Województwa Kujawsko – Pomorskiego. Władzami Lokalnej Grupy Działania są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada oraz Komisja Rewizyjna. Zasady działania LGD regulują wewnętrzne dokumenty: Statut Stowarzyszenia, Regulamin Rady LGD, Regulamin Komisji Rewizyjnej oraz Regulamin pracy biura.

2. Opis i specyfika obszaru objętego LSR wraz z uzasadnieniem jego wewnętrznej spójności

Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” działa na całym obszarze Powiatu Radziejowskiego, który wynosi 607 km². Obszar ten na dzień 31 grudnia 2013 r. zamieszkiwało 41 646 osób. Gęstość zaludnienia na obszarze działania LGD wynosi 69 osób na km².

Powiat Radziejowski położony jest w centrum Polski, w granicach administracyjnych województwa kujawsko – pomorskiego, w południowej jego części. Sąsiaduje z powiatami:

- aleksandrowskim,
- kolskim,
- konińskim,
- inowrocławskim,
- włocławskim.

Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” obejmuje obszar pięciu gmin wiejskich: Bytoń, Dobre, Osiecin, Radziejów, Topólka, jedną gminę miejską –

wiejską: Miasto i Gmina Piotrków Kujawski i jedną gminę miejską: Gmina Miasto Radziejów.

Tabela 1 Wykaz gmin wchodzących w skład LGD

Lp.	Województwo	Powiat	Gmina	Rodzaj gminy	Liczba mieszkańców	Ludność miasta	Ludność wiejska	Powierzchnia
1.	kujawsko – pomorskie	radziejowski	Bytoń	gmina wiejska	3591	0	3591	73,35
2.	kujawsko – pomorskie	radziejowski	Dobre	gmina wiejska	5486	0	5486	70,82
3.	kujawsko – pomorskie	radziejowski	Osięciny	gmina wiejska	7890	0	7890	123
4.	kujawsko – pomorskie	radziejowski	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	gmina miejsko – wiejska	9437	4448	4989	138,62
5.	kujawsko – pomorskie	radziejowski	Radziejów	gmina wiejska	4446	0	4446	92,6
6.	kujawsko – pomorskie	radziejowski	Gmina Miasto Radziejów	gmina miejska	5817	5817	0	5,75
7.	kujawsko – pomorskie	radziejowski	Topólka	gmina wiejska	4979	0	4979	102,92
Razem					41646	10265	31381	607,06

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, stan na 31.12.2013 r.

Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” planuje realizację operacji w ramach dwóch programów tj. Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (PROW 2014 – 2020) oraz Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 (RPO WK – P 2014 – 2020). W ramach programów będą realizowane: działanie XIV Leader, finansowany przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich – EFRROW, a także Oś 7 Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność finansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego – EFRR oraz Oś 11 Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność finansowany przez Europejski Fundusz Społeczny – EFS. Realizacja operacji w ramach EFRROW i EFS będzie możliwa na całym obszarze objętym LSR. Zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego

Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 dla Osi Priorytetowej 7, działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno – gospodarczej miejscowości wiejskich nie będą realizowane na obszarach miast.

Mapa obszaru objętego LSR

3. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Działania związane z budowaniem partnerstwa na rzecz rozwoju obszaru gmin Bytoń, Dobrze, Osięciny, Piotrków Kujawski, Radziejów oraz Topółka rozpoczęły się w 2006 roku, kiedy to rozpoczęto rozmowy na temat utworzenia lokalnej grupy działania, której nadrzędnym celem było prowadzenie działań na rzecz gospodarczego, społecznego oraz infrastrukturalnego rozwoju obszaru gmin: Bytoń, Dobrze, Osięciny, Piotrków Kujawski, Radziejów oraz Topółka. Pierwsze spotkanie przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, a jednocześnie inicjatorów utworzenia LGD miało miejsce 20 grudnia 2006 r. w Piotrkowie Kujawskim. Kolejnym krokiem było podpisanie porozumienia pomiędzy jst, które uruchomiło proces informowania społeczeństwa z terenu powiatu radziejowskiego o inicjatywie Leader i idei partnerstwa pomiędzy sektorem społecznym, publicznym i gospodarczym. Efektem spotkań jakie zostały zorganizowane w marcu 2007 r. w każdej

gminie powiatu radziejowskiego oraz wyjazdu studyjnego do LGD Zakole Dolnej Wisły, zorganizowanego w kwietniu 2007 r., powstało porozumienie mające charakter partnerstwa trójsektorowego. W sierpniu 2007 r. został powołany zespół roboczy, który przygotował propozycję statutu dla LGD. Zawarte porozumienie zostało sformalizowane 21 września 2007 r. Odbyło się w tym dniu zebranie założycielskie, w którym wzięło udział 28 osób reprezentujących 3 sektory (publiczny, społeczny, gospodarczy), które powołało do życia Lokalną Grupę Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego”. Lokalna Grupa Działania została wpisana do Krajowego Rejestru Sądowego – Stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej w dn. 31 grudnia 2007 r. pod numerem KRS: 0000296140.

Efektem spotkań ze społeczeństwem oraz pracy osób zaangażowanych w rozwój obszaru gmin powiatu radziejowskiego powstał dokument – *Lokalna Strategia Rozwoju dla obszaru gmin: Bytoń, Dobre, Osiećciny, Piotrków Kujawski, Radziejów, Topólka na lata 2009 – 2015*. Kolejnym krokiem było złożenie wniosku na realizację Lokalnej Strategii Rozwoju oraz zawarcie w dniu 3 lipca 2009 r. w Grucznie *Umowy o warunkach i sposobie realizacji Lokalnej Strategii Rozwoju*. W 2014 r. do członków LGD włączono Gminę Miasto Radziejów.

LGD jest zarządzana przez osoby o wysokich kwalifikacjach i bogatym doświadczeniu w realizowaniu projektów oraz zarządzaniu kadrami. Dla skutecznej realizacji zadań Zarząd LGD zatrudniał pracowników biura LGD o określonych kwalifikacjach i doświadczeniu. Wszyscy pracownicy biura LGD posiadają wykształcenie wyższe, w kierunkach: integracji europejskiej, kontaktów międzynarodowych i dyplomacji; europeistyki; zarządzania; administracji; księgowości. W latach 2009 – 2015 pracownicy biura LGD uczestniczyli w licznych szkoleniach dotyczących m.in. realizacji projektów oraz obsługi beneficjentów, organizowanych zarówno przez samorząd województwa kujawsko – pomorskiego, jak i inne podmioty. Zakres obowiązków pracowników biura LGD obejmował m.in. sprawną i efektywną obsługę beneficjentów, doradztwo, prowadzenie biura, obsługę organów LGD oraz realizację działań „Wdrażanie projektów współpracy” oraz „Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja”.

Wszyscy pracownicy zatrudnieni w biurze LGD posiadają doświadczenie i niezbędną wiedzę do wdrażania i aktualizacji dokumentów strategicznych o zasięgu lokalnym, które nabyli w trakcie realizowania LSR w latach 2009 – 2015.

Podział zadań pracowników biura na lata 2016 – 2023 szczegółowo określa *Regulamin pracy biura stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania ”Razem dla Powiatu*

Radziejowskiego”, przyjęty uchwałą Zarządu LGD. Do dokonywania zmian w Regulaminie uprawniony jest Zarząd LGD. W celu zachowania wysokiej jakości, skuteczności i efektywności pracy biura LGD określony został plan szkoleń pracowników biura.

Doświadczenie w realizacji projektów posiadają również członkowie LGD. Wszystkie gminy wchodzące w skład LGD w latach 2009 – 2015 realizowały za pośrednictwem LGD projekty w ramach działań: „Odnowa i rozwój wsi” oraz „małe projekty”. W ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej”, członek LGD p. Jan Gołdyn, reprezentujący sektor gospodarczy, zrealizował projekt pn. „Wyposażenie warsztatu samochodowego w urządzenia do diagnozowania i naprawy układów elektrycznych i elektroniki w samochodach.”. W ramach działania „małe projekty” Stowarzyszenie Rozwoju Powiatu Radziejowskiego, reprezentujące sektor społeczny, zrealizowało projekt pn. Opracowanie i Wydanie Przewodnika w Formie Papierowej i Elektronicznej pt. „Poznajemy Walory Turystyczne Powiatu Radziejowskiego”. Powyższe dane wskazują jednoznacznie na posiadane doświadczenie kadr do zarządzania LGD oraz członków LGD do realizacji operacji w ramach LSR.

W latach 2009 – 2015 Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” realizowała Lokalną Strategię Rozwoju w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013. LGD przeprowadziła 15 naborów wniosków w ramach działań: Odnowa i rozwój wsi, małe projekty, Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw oraz Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej. Zrealizowano także 4 projekty współpracy oraz realizowano działanie Funkcjonowanie lokalnej grupy działania, nabywanie umiejętności i aktywizacja.

W ramach realizacji LSR na lata 2009 – 2015 skoncentrowano się głównie na poprawie jakości życia na obszarach wiejskich poprzez działania infrastrukturalne w ramach działania „Odnowa i rozwój wsi”. Na to działanie przeznaczono ponad 50% przyznanych środków na działanie 4.1 Wdrażanie Lokalnych strategii rozwoju. Realizacja projektów w ramach działań „Odnowa i rozwój wsi” oraz „małe projekty” wpłynęła pozytywnie na wizerunek obszarów wiejskich jako miejsca do zamieszkania, spędzania wolnego czasu, rekreacji oraz wypoczynku. Nowe oraz zmodernizowane obiekty użyteczności publicznej takie jak m.in.: świetlice wiejskie, place zabaw, siłownie zewnętrzne, ścieżki rowerowe, boiska sportowe oraz parkingi nie tylko poprawiły komfort życia mieszkańców obszaru objętego LSR, ale pozytywnie wpłynęły też na ich bezpieczeństwo. Realizacja projektów w ramach środków na lata 2014 – 2020 będzie stanowiła kontynuację dotychczasowych

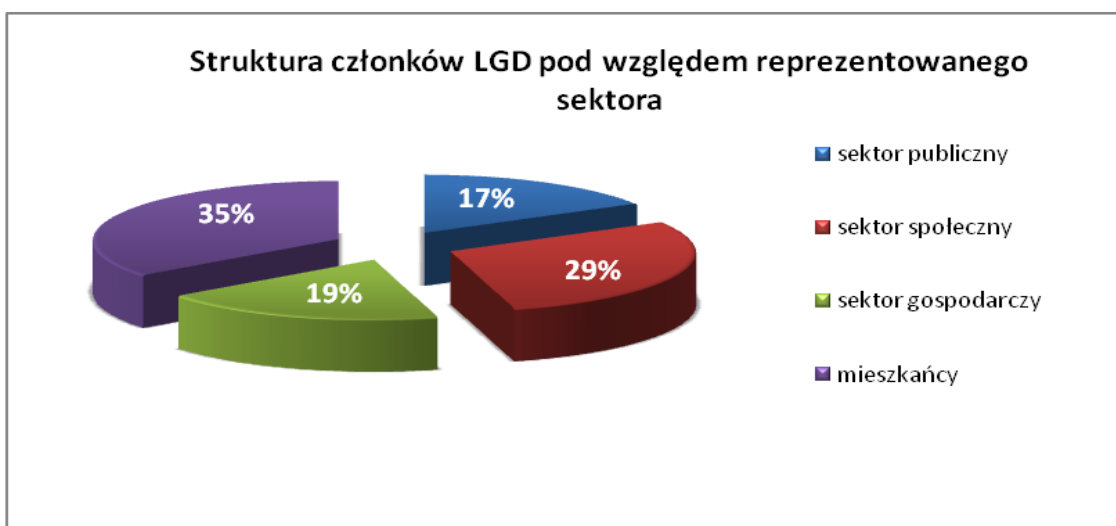
działań ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia nowych miejsc pracy oraz rozwoju przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR.

4. Opis struktury LGD

Członkami LGD zgodnie ze Statutem stowarzyszenia mogą być osoby fizyczne i prawne. Nabycie i utrata członkostwa następuje w drodze uchwały Zarządu Stowarzyszenia przyjętej zwykłą większością głosów. Szczegółowe zasady nabywania i utraty członkostwa oraz prawa i zobowiązania członków LGD określa Statut Stowarzyszenia.

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (Dz. U. poz. 349) Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” skupia przedstawicieli trzech sektorów: społecznego, publicznego, gospodarczego oraz mieszkańców. Każda z gmin członkowskich posiada w LGD co najmniej po jednym przedstawicielu z ww. sektorów. Na dzień składania wniosku o wybór LSR Lokalna Grupa Działania skupia 48 członków. Tylko jeden członek LGD nie jest mieszkańcem Powiatu Radziejowskiego.

Wykres 1 Struktura członków LGD pod względem reprezentowanego sektora

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów wewnętrznych biura

Zakres tematyczny RLKS obejmuje m.in. działania na rzecz poprawy zatrudnienia i tworzenia miejsc pracy, przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, rozwój

ekonomii społecznej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym, rewitalizację fizyczną, gospodarczą i społeczną ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich. Dlatego LGD w okresie finansowania 2014 – 2020 podejmie próbę zmierzenia się z powyższymi wyzwaniami. W ramach środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) Lokalna Grupa Działania będzie ogłaszała nabory oraz realizowała projekty wspierające rynek pracy oraz społeczeństwo lokalne. Planuje się m.in. stworzenie inkubatora przedsiębiorczości, którego celem będzie tworzenie sprzyjających warunków do rozwoju przedsiębiorczości na obszarze objętym LSR, aktywizację osób dotkniętych wykluczeniem społecznym poprzez szkolenia.

5. Walne Zebranie Członków LGD

Walne Zebranie Członków (WZC) jest najwyższą władzą Stowarzyszenia. Walne Zebrania Członków mogą być: zwyczajne i nadzwyczajne. Szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń WZC, w tym: sposób informowania członków o posiedzeniach, zasady dostarczania dokumentów dotyczących spraw podejmowanych na posiedzeniach określa Statut Stowarzyszenia.

6. Zarząd LGD

Zarząd składa się z od 5 do 7 osób. Na pierwszym posiedzeniu Zarząd wybiera ze swego grona prezesa, wiceprezesa, sekretarza i skarbnika. Posiedzenia Zarządu odbywają się w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz na 3 miesiące. Posiedzenia Zarządu zwołuje prezes z własnej inicjatywy lub na wniosek członka Zarządu. Uchwały podejmowane są zwykłą większością głosów w obecności co najmniej 1/2 ogólnej liczby członków Zarządu. W sytuacji równego rozłożenia głosów decyduje głos prezesa. Zarząd ponosi odpowiedzialność za swoją pracę przed Walnym Zebraniem. Kompetencje Zarządu LGD określa szczegółowo Statut Stowarzyszenia.

7. Komisja Rewizyjna

Komisja Rewizyjna jest organem kontrolnym Stowarzyszenia i składa się z od 3 do 4 osób, w tym z przewodniczącego. Członkiem Komisji Rewizyjnej nie może być osoba skazana prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo popełnione umyślnie. Szczegółowe zasady pracy Komisji określa Regulamin Komisji Rewizyjnej. Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia uchwalania i aktualizacji Regulaminu Komisji Rewizyjnej może dokonać Walne Zebranie Członków LGD.

8. Poziom decyzyjny – Rada LGD

Rada LGD, do której kompetencji należy ocena i wybór operacji, które mają być realizowane w ramach LSR oraz ustalenie kwoty wsparcia, składa się od 10 do 15 osób. Proces decyzyjny w LGD nie jest zdominowany przez władze publiczne ani żadną grupę interesów. Każdy sektor posiada swoich reprezentantów w Radzie LGD, a udział żadnego z nich nie przekracza 49% składu Rady.

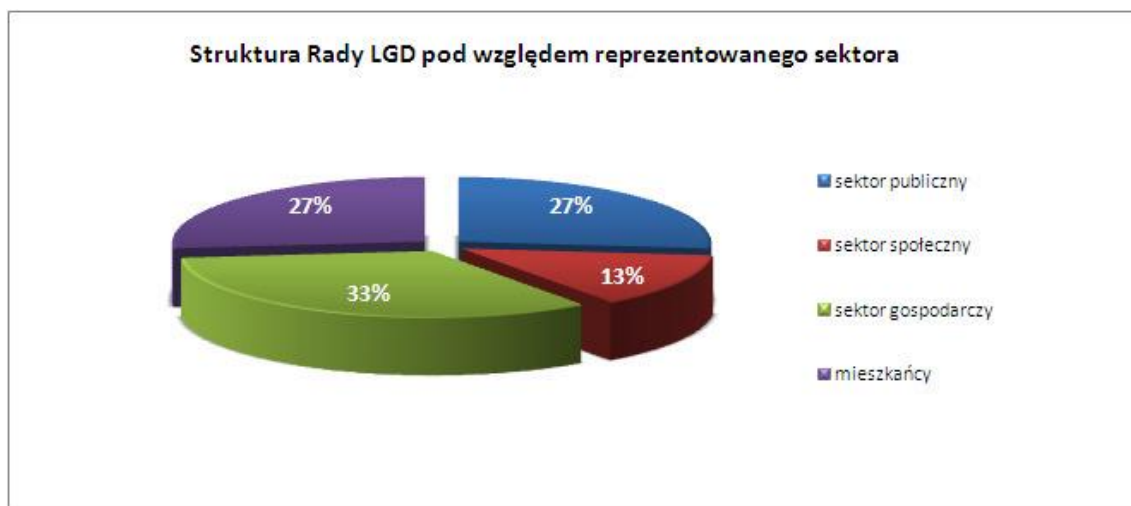
Skład Rady LGD przedstawia poniższa tabela:

Tabela 2 Skład Rady LGD

Lp.	Imię i nazwisko	Nazwa podmiotu, który reprezentuje członek	Gmina, którą reprezentuje członek	Sektor	Uwagi
1.	Sławomir Bogucki	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	Publiczny	Członek Rady
2.	Andrzej Chełminiak	Gospodarstwo rolne	Gmina Osiecin	Gospodarczy	Członek Rady
3.	Andrzej Drzewiecki	Osoba fizyczna prowadząca działalność gospodarczą P.H.U „ANNA” Anna Płachecińska	Gmina Miasto Radziejów	Gospodarczy	Sekretarz Rady
4.	Konrad Lewandowski	Gmina Topólka	Gmina Topólka	Publiczny	Członek Rady
5.	Henryk Gapiński	Osoba fizyczna	Gmina Dobre	Mieszkańcy	Członek Rady
6.	Jan Gołdyn	Osoba fizyczna prowadząca działalność	Gmina Radziejów	Gospodarczy	Członek Rady

		gospodarczą Mechanika pojazdowa Jan Gołdyn			
7.	Alicja Górczyńska	Stowarzyszenie Rozwoju Powiatu Radziejowskiego	Gmina Miasto Radziejów	Społeczny	Członek Rady
8.	Bogdan Karpiński	Stowarzyszenie Kulturalne Gminy Osiećiny w Osiecinach	Gmina Osiećiny	Społeczny	Członek Rady
9.	Edyta Kozłowska	Osoba fizyczna	Gmina Miasto Radziejów	Mieszkańcy	Członek Rady
10.	Katarzyna Krypska	Osoba fizyczna	Gmina Dobre	Mieszkańcy	Członek Rady
11.	Włodzimierz Kubiak	Gospodarstwo rolne	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	Gospodarczy	Członek Rady
12.	Łukasz Estkowski	Osoba fizyczna	Gmina Bytoń	Mieszkańcy	Członek Rady
13.	Artur Ruciński	Gmina Bytoń	Gmina Bytoń	Publiczny	Zastępca Przewodniczącego
14.	Stefan Śpibida	Gmina Dobre	Gmina Dobre	Publiczny	Przewodniczący Rady
15.	Stanisław Wojtysiak	Gospodarstwo rolne	Gmina Topólka	Gospodarczy	Członek Rady

Wykres 2 Struktura Rady LGD pod względem reprezentowanego sektora

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentów wewnętrznych biura

Rada LGD funkcjonuje na podstawie i w zakresie określonym przez Statut Stowarzyszenia oraz Regulamin Rady LGD. Zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia uchwalania i aktualizacji Regulaminu Rady może dokonać Zarząd LGD. Przed przystąpieniem do oceny

i wyboru operacji/ grantów każdy członek Rady będzie zobowiązany do podpisania Deklaracji poufności i bezstronności. Jednocześnie dla uniknięcia ryzyka wystąpienia konfliktu interesu prowadzony będzie Rejestr Interesów Członków Rady, wskazujący rodzaj powiązań lub ich brak między wnioskodawcami/ grantobiorcami, a oceniającymi. Decyzje Rady LGD podejmowane są w formie uchwał, zwykłą większością głosów, w obecności przynajmniej 50% członków organu decyzyjnego, z zastrzeżeniem, iż na etapie poszczególnych głosowań żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% głosów. Pisemne procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych LSR wraz z lokalnymi kryteriami wyboru operacji będą upublicznione na stronie internetowej LGD: www.lgd.com.pl. Po każdym posiedzeniu Rady LGD upubliczniany będzie również Protokół z posiedzenia Rady LGD zawierający m.in. informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego.

W celu utrzymania wysokiej jakości pracy członków Rady LGD opracowany został plan szkoleń dla członków organu decyzyjnego.

ROZDZIAŁ II PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

Partycypacja społeczna to aktywny udział mieszkańców gminy w istotnych dla niej sprawach, to proces powstawania dokumentów planistycznych, podejmowania kluczowych decyzji i rozwiązywania problemów lokalnych. Cechą charakterystyczną partycypacji jest aktywny udział wszystkich partnerów biorących udział w procesie współdziałania. Najwyższą bowiem formą zaangażowania społecznego jest współdziałanie – np. w ramach partnerstwa lokalnego. Uczestnicy tych form partycypacji nie tylko mają pełny dostęp do informacji, konsultują rozwiązania i współdecydują o nich, ale mają także realny wpływ na ich realizację, którą wspólnie na bieżąco nadzorują. Partycypacja społeczna polega na komunikowaniu się mieszkańców z władzami gminy oraz ich obustronnej współpracy.

Zasadnicze etapy procesu planowania partycypacyjnego

1. Stworzenie zespołu zadaniowego, który zaplanuje i przygotuje proces planowania partycypacyjnego.
2. Działania informacyjne i rzecznicze – poszukiwanie sojuszników do partycypacyjnego tworzenia planu rozwojowego.
3. Powołanie zespołu partycypacyjnego.
4. Praca nad dokumentem (diagnoza potrzeb i problemów, analiza zasobów i deficytów).
5. Praca warsztatowa nad dokumentem:
 - a. wnioski z diagnozy, analiza zasobów i deficytów;
 - b. wyznaczenie wizji, misji, analiza zasobów i deficytów
 - c. wyznaczanie celów strategicznych i operacyjnych;
 - d. zdefiniowanie projektów wraz z harmonogramami i budżetami;
 - e. zaplanowanie działań monitoringowych i ewaluacyjnych.

Partycypacyjny tryb pracy nad LSR bez wątpienia wiązał się z wykonaniem dodatkowej pracy ze strony liderów oraz wymagał nakładów finansowych, osobowych i czasowych związanych z dobrym przygotowaniem udziału szerszych grup społecznych.

Na potrzeby tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016 – 2023 Stowarzyszenie zorganizowało spotkania na obszarze każdej z gmin i miast planowanych do objęcia swą działalnością przez LSR. Spotkania odbyły się przy udziale lokalnej społeczności, a ich tematyka dotyczyła w szczególności analizy mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, a także celów LSR, o których mowa w art. 33 ust. 1 lit. b i c rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. Spotkania odbywały się według ustalonego harmonogramu spotkań. W przygotowanie LSR zostali zaangażowani

przedstawiciele wszystkich sektorów, na których oparte jest działanie LGD, tj.: sektora społecznego, gospodarczego, publicznego i mieszkańców. Spotkania i konsultacje społeczne miały na celu poszukiwanie rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii, formułowania wskaźników realizacji LSR oraz identyfikacji grup docelowych strategii.

Dokument został wypracowany przy aktywnym udziale mieszkańców. W celu zapewnienia oddolnego charakteru LSR, na każdym istotnym etapie prac nad Strategią stosowane były różne metody angażowania społeczności lokalnej oraz zastosowano następujące narzędzia i metody komunikacyjne tj.:

1. Informowanie, które dało podstawę do uczestnictwa w opracowaniu LSR, stanowiło jednocześnie bazę dla wszystkich kolejnych metod. W przypadku LGD chodziło o systematyczne przekazywanie informacji o celach, projektach i działaniach LGD. Pierwszą metodę stanowił punkt konsultacyjny, w biurze przy ul. Kościuszki 58 w Radziejowie, tj. spotkania otwarte. Metoda ta zapewniła udział lokalnej społeczności na etapach przygotowywania strategii, pozwoliła nie tylko na wnoszenie uwag i pomysłów, ale również na uzyskanie opinii aktywnych mieszkańców w spornych kwestiach.
2. Spotkania konsultacyjno – warsztatowe z mieszkańcami – przeprowadzono po jednym spotkaniu na terenie każdej gminy członkowskiej. Do udziału w spotkaniach zaproszeni zostali przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedsiębiorców, jst oraz mieszkańcy obszaru. Spotkania prowadzane były w celu uzyskania informacji o aktualnej sytuacji społecznej i gospodarczej obszaru. Poświęcone były analizie słabych i mocnych stron obszaru, szans i zagrożeń, grup defaworyzowanych, celów i wskaźników LSR, określających kierunki wsparcia i założenia rozwoju obszaru jakie należałoby uwzględnić w tworzonej Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016 – 2023. W oparciu o te dane, opracowano następnie drzewo problemów i przekształcono je w strukturę celów. Wnioski z tych konsultacji zostały wykorzystane przez Zespół ds. opracowania LSR podczas formułowania celów i przedsięwzięć oraz przygotowywania procedur tworzenia i zmiany kryteriów wyboru operacji. Poziom konsultacji uwzględniał pozyskiwanie opinii na temat konkretnych problemów czy projektowanych rozwiązań. Jest najbardziej rozpoznawalnym poziomem partycypacji. Warto zaznaczyć, że konsultowanie nie zaczyna się i nie kończy na spotkaniu z mieszkańcami i wysłuchaniu ich opinii. Wymaga to jednak precyzyjnego zaplanowania uwzględniającego cel i tematy konsultacji, miejsce i czas,

grupy docelowe, sposoby ich poinformowania, przygotowanie koniecznych materiałów oraz co niezwykle istotne – raportowania.

Informacja o wynikach konsultacji musi być dostępna wszystkim uczestnikom procesu, za pomocą środków przekazu:

- a) Zaproszeń, strony www LGD i urzędów gmin, informacji telefonicznej, mailowej;
- b) Ankiety – sporządzonej w celu określenia wizji obszaru, kierunków działań, problemów i metod ich rozwiązania, słabych i mocnych stron, szans i zagrożeń, a także celów Lokalnej Strategii Rozwoju i ich hierarchii, skierowane do mieszkańców wszystkich gmin członkowskich.

Środki przekazu: badanie ankietowe (metoda ilościowa), prowadzone za pomocą stron internetowych LGD i gmin członkowskich, a także ankietowych skrzynek podawczych wystawionych w biurze LGD i urzędach gmin, co zapewniło również udział społeczności wykluczonej cyfrowo, komunikacja twarzą w twarz. Zebrane ankiety wskazały postrzegane przez lokalną społeczność potrzeby i problemy, zasoby i potencjały, jak również postrzeganie przez lokalną społeczność spójności obszaru LSR.

- c) Metoda fokusowa – dyskusja grupowa, w której brali udział najaktywniejsi uczestnicy spotkań konsultacyjno – warsztatowych m. in. przedstawiciele jst, NGO, OSP, GOK, GOPS, przedsiębiorcy, KGW, osoby fizyczne, sołtysi, radni. Problematyka wywiadów fokusowych dotyczyła wizji obszaru, kierunków działań, problemów i metod ich rozwiązania, mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń, celów i wskaźników LSR, grup defaworyzowanych. Informacja o tych spotkaniach została przekazana telefonicznie oraz zostały rozesłane indywidualne zaproszenia.

Przez cały okres prac nad LSR funkcjonował Zespół ds. opracowania LSR złożony z przedstawicieli Zarządu LGD i pracowników Biura. Zespół na bieżąco koordynował prace nad LSR. Do jego zadań należało: zbieranie, analiza i opracowywanie danych wpływających z obszaru oraz wyznaczanie kierunków, celów i zadań związanych z tworzeniem strategii. Zespół ds. opracowania LSR był w stałym kontakcie z przedstawicielami wszystkich sektorów społecznych biorących czynny udział w tworzeniu LSR

3. Kolejna metoda zastosowana w opracowywaniu LSR to analiza danych (desk research), która pozwoliła uzyskać informacje o strukturze lokalnej społeczności, problemach rynku pracy, rozwoju ekonomii społecznej czy potencjalnych grupach defaworyzowanych. Diagnoza w oparciu o własne badanie ewaluacyjne, dane GUS,

PUP, OPS, publikacje pozwoliła wstępnie zdefiniować problemy i potencjał obszaru objętego LSR, określić spójność obszaru.

Kluczowym aspektem partycypacji jest więc odpowiedzialność liderów. Warunkiem absolutnie koniecznym jest świadomość tego, że ludzie poświęcając swój czas i energię będą oczekiwać realnych rezultatów.

Przez cały okres prac nad LSR korzyścią partycypacyjnego trybu pracy nad strategią było wzmocnienie podmiotowości grup docelowych, w tym także grup wykluczonych, integrację społeczności lokalnej wokół wypracowanych celów, większą akceptację wspólnie wypracowanych kierunków działania i konkretnych rozwiązań, silniejsze więzi i lepsze relacje między LGD a społecznością lokalną, podniesienie kompetencji komunikacyjnej wszystkich uczestników, w tym także liderów procesu, wyższa jakość rozwiązań poprzez ich lepsze dopasowanie do realnych potrzeb i wyznań.

4. Ostatnią, czwartą metodą konsultacji, po opracowaniu całości LSR, stanowiło otwarte zaproszenie do składania opinii, które zostało opublikowane na stronie internetowej LGD.

Zespół ds. opracowania LSR zapoznał się ze wszystkimi opiniami, pomysłami i wnioskami społeczeństwa biorącego czynny udział w konsultacjach. Po przeprowadzeniu szczegółowej analizy wniosków, na stronie internetowej LGD zostało zamieszczone zestawienie zgłoszonych uwag wraz z komentarzem uzasadniającym przyjęcie lub odrzucenie propozycji zapisów. W procesie tworzenia Lokalnej Strategii Rozwoju wykorzystano także wyniki badań własnych i ewaluacji. Ostatecznie dokument powstał bez udziału podmiotów zewnętrznych, a więc zachował swój oddolny charakter.

Z uwagi na partycypacyjny charakter zarówno tworzenia jak i wdrażania LSR, przystępując do aktualizacji Strategii konieczne będzie ponowne przeprowadzenie konsultacji społecznych.

ROZDZIAŁ III DIAGNOZA – OPIS OBSZARU I LUDNOŚCI

Diagnoza obszaru stanowi podstawę do przygotowania przez Lokalną Grupę Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2016 – 2023, która będzie realizowana za pomocą narzędzia RLKS (Rozwój lokalny kierowany przez społeczność). Dane liczbowe przedstawione w dokumencie odnoszą się, co do zasady, do stanu na dzień 31 grudnia 2013 r. lub też obejmują pewne elementy zjawisk na przestrzeni lat 2009 – 2014.

1. Położenie geograficzne i administracyjne obszaru LSR

Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” działa na całym obszarze powiatu radziejowskiego.

Powiat radziejowski położony jest w centrum Polski, w granicach administracyjnych województwa kujawsko – pomorskiego, w południowej jego części. Sąsiaduje z takimi powiatami jak: aleksandrowski, kolski, koniński, inowrocławski, włocławski. W skład powiatu radziejowskiego wchodzi 7 jednostek administracyjnych: Miasto Radziejów, Miasto i Gmina Piotrków Kujawski oraz pięć gmin wiejskich: Bytoń, Dobrze, Osięciny, Radziejów, Topólka.

Mapa obszaru objętego LSR: Polska

Mapa obszaru objętego LSR: Województwo Kujawsko – Pomorskie

Mapa obszaru objętego LSR: Powiat Radziejowski

Powierzchnia działania LGD wynosi 607 km², co stanowi 3,4% powierzchni województwa kujawsko – pomorskiego, powiat zamieszkuje 41 646 osób (wg stanu na 31 grudnia 2013 r. – 2% populacji województwa).

Tabela 3 Gminy tworzące LGD

Gmina	Rodzaj gminy	Powierzchnia w km ²	Liczba miejscowości	Liczba sołectw
Gmina Miasto Radziejów	miejska	6	1	0
Gmina Bytoń	wiejska	73	32	17
Gmina Dobrze	wiejska	71	22	19
Gmina Osiećciny	wiejska	122	35	31
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	miejsko – wiejska	139	43	23
Gmina Radziejów	wiejska	93	26	18
Gmina Topólka	wiejska	103	42	24
Razem		607	201	132

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, stan na 31.12.2013 r.

2. Potencjał demograficzny obszaru

Obszar objęty Lokalną Strategią Rozwoju zamieszkuje 41 646 osób, w tym 21 042 kobiety i 20 604 mężczyzn (stan na 31.12.2013 r.). Najwięcej mieszkańców liczy Miasto i Gmina Piotrków Kujawski – 9 437 oraz Gmina Osiećciny – 7 890, najmniej zaś Gmina Bytoń – 3 591. Na wsi mieszka 31 381 osób tj., 75,35% ludności całego obszaru objętego LSR, natomiast w miastach 10 264 osób, co stanowi 24,65% ogółu mieszkańców.

Wskaźnik zaludnienia wynosi 69 osób na km², natomiast gęstość zaludnienia w województwie kujawsko – pomorskim wynosi 116 osób/km². Gminą najgęściej zaludnioną jest Gmina Miasto Radziejów z liczbą 1 022 mieszkańców na km², jest to zjawisko typowe dla obszaru miejskiego. Gminą wiejską z najwyższym wskaźnikiem zaludnienia jest Gmina Dobrze – 77 osób/km². Gminą z najmniejszą gęstością zaludnienia są gminy Topólka i Radziejów, gdzie na jednym km² mieszka 48 osób.

Tabela 4 Ludność obszaru LGD

Gmina	Gęstość zaludnienia	Liczba ludności ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Gmina Miasto Radziejów	1022	5817	2782	3035
Gmina Bytoń	49	3591	1821	1770
Gmina Dobre	77	5486	2706	2780
Gmina Osiećciny	64	7890	3897	3993
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	68	9437	4651	4786
Gmina Radziejów	48	4446	2197	2249
Gmina Topólka	48	4979	2550	2429
Razem	średnio 69	41646	20604	21042

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2013 r.

Tabela 5 Liczba mieszkańców obszaru LSR w latach 2009 – 2013

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkańców obszaru LSR				
	2009	2010	2011	2012	2013
Gmina Miasto Radziejów	5759	5937	5912	5876	5817
Gmina Bytoń	3683	3677	3646	3638	3591
Gmina Dobre	5471	5576	5568	5558	5486
Gmina Osiećciny	8126	8099	8055	7964	7890
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	9426	9680	9564	9484	9437
Gmina Radziejów	4393	4488	4484	4409	4446
Gmina Topólka	4935	5026	5010	4976	4979
Razem	41793	42483	42239	41905	41646

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2013 r.

Liczba ludności w większości gmin na obszarze LSR systematycznie spada od 2010 r., natomiast w gminach Bytoń i Osiećciny spadek liczby ludności jest zauważalny już od

2009 r. Saldo migracji na 1000 osób dla obszaru LSR wyniosło w 2013 r. $-3,2$, natomiast wskaźnik ten dla województwa wynosi $-1,3$. Oznacza to, iż w badanym roku obszar Powiatu Radziejowskiego opuściło więcej osób niż do niego napłynęło. Odpływ ludności z obszaru LSR jest spowodowany chęcią poprawy sytuacji życiowej, zwłaszcza znalezienia pracy.

Przyrost naturalny na 1000 ludności w 2010 r. wyniósł aż $-4,9$, natomiast w 2013 r. $-2,0$. W chwili obecnej (stan na 31.12.2014 r.) wskaźnik przyrostu naturalnego wynosi $0,4$.

Tabela 6 Ludność obszaru LGD wg funkcjonalnych grup wieku w podziale na gminy

Wiek mieszkańców	Gmina Miasto Radziejów	Gmina Bytoń	Gmina Dobrze	Gmina Osiecin	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	Gmina Radziejów	Gmina Topólka	Razem
0 – 2	141	96	143	246	256	117	141	1140
3 – 6	228	137	203	333	397	190	202	1690
7 – 12	317	198	281	431	541	252	293	2313
13 – 15	171	106	163	264	322	147	162	1335
16 – 19	262	186	289	419	513	247	258	2174
20 – 24	414	290	425	577	761	345	404	3216
25 – 34	854	552	864	1095	1427	667	766	6225
35 – 44	814	461	772	1171	1248	608	647	5721
45 – 54	858	489	735	1086	1361	594	688	5811
55 – 64	906	463	821	1067	1250	586	699	5792
65 i więcej	852	613	790	1201	1361	693	719	6229
Razem	5817	3591	5486	7890	9437	4446	4979	41646

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2013 r.

Na obszarze działania LGD najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku 65 i więcej lat (6 229) oraz w przedziale wiekowym 25 – 34 lata (6 225). Łącznie stanowią one blisko 30% ogółu mieszkańców. Liczba mieszkańców do 25 roku życia wynosi 11 868 osób, co stanowi 28,5% ogółu ludności obszaru, osoby w przedziale wiekowym 25 – 54 lata stanowią 42,6 %, natomiast 28,86% stanowią osoby w wieku powyżej 55 lat.

Tabela 7 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci w 2013 r.

Jednostka terytorialna	w wieku przedprodukcyjnym			w wieku produkcyjnym			w wieku poprodukcyjnym		
	ogółem	M	K	ogółem	M	K	ogółem	M	K
Gmina Miasto Radziejów	970	459	511	3754	1997	1757	1093	326	767
Gmina Bytoń	631	341	290	2239	1246	993	721	234	487
Gmina Dobrze	924	465	459	3591	1943	1648	971	298	673
Gmina Osiećciny	1463	765	698	4960	2656	2304	1467	476	991
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	1731	839	892	6061	3273	2788	1645	539	1106
Gmina Radziejów	830	408	422	2817	1530	1287	799	259	540
Gmina Topółka	917	501	416	3201	1768	1433	861	281	580
Razem	7466	3778	3688	26623	14413	12210	7557	2413	5144

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2013 r.

Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18 – 64 lata, dla kobiet – 18 – 59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Powyższa tabela wskazuje, iż w grupie mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przeważa liczba mężczyzn nad kobietami, natomiast kobiety stanowią aż 68% ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela 8 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2009, 2011 oraz 2013

Jednostka terytorialna	w wieku przedprodukcyjnym			w wieku produkcyjnym			w wieku poprodukcyjnym		
	2009	2011	2013	2009	2011	2013	2009	2011	2013
Razem %	20,29%	19,04%	17,93%	62,90%	63,78%	63,93%	16,81%	17,18%	18,15%
Powiat radziejowski	8479	8042	7466	26289	26940	26623	7025	7257	7557
Gmina Miasto Radziejów	1071	1057	970	3781	3861	3754	907	994	1093
Gmina Bytoń	707	675	631	2244	2262	2239	732	709	721
Gmina Dobrze	1096	991	924	3477	3641	3591	898	936	971
Gmina Osiećciny	1676	1571	1463	5060	5069	4960	1390	1415	1467
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	1945	1890	1731	5972	6110	6061	1509	1564	1645
Gmina Radziejów	944	886	830	2672	2816	2817	777	782	799
Gmina Topółka	1040	972	917	3083	3181	3201	812	857	861

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

W badanych latach na terenie LSR nastąpiło zmniejszenie liczby osób w wieku przedprodukcyjnym o 2,36%, liczba osób w wieku produkcyjnym utrzymuje się na podobnym poziomie w badanych latach, nastąpił natomiast niewielki wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Proces starzenia się społeczeństwa jest zjawiskiem utrzymującym się w całym kraju, zauważalnym także na obszarze działania LGD.

Tabela 9 Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2009 – 2013

Jednostka terytorialna	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym				
	2009	2010	2011	2012	2013
POLSKA	55,0	55,2	55,8	56,6	57,6
KUJAWSKO – POMORSKIE	54,6	54,7	55,3	56,0	57,0
Powiat radziejowski	59,0	57,2	56,8	56,2	56,4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

W badanych latach wskaźnik obciążenia demograficznego, czyli ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym, na obszarze LSR jest coraz niższy, jednak dopiero w roku 2012 i 2013 jest korzystniejszy niż wskaźnik dla kraju.

Tabela 10 Współczynnik feminizacji w latach 2009 – 2013

Jednostka terytorialna	ogółem				
	2009	2010	2011	2012	2013
POLSKA	107	107	107	107	107
KUJAWSKO – POMORSKIE	107	106	106	106	106
Powiat radziejowski	103	102	102	102	102
Gmina Miasto Radziejów	110	109	109	109	109
Gmina Bytoń	99	99	99	99	97
Gmina Dobrze	103	102	102	102	103
Gmina Osiecin	105	103	103	102	102
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	103	101	102	102	103
Gmina Radziejów	101	102	104	103	102
Gmina Topólka	97	96	96	96	95

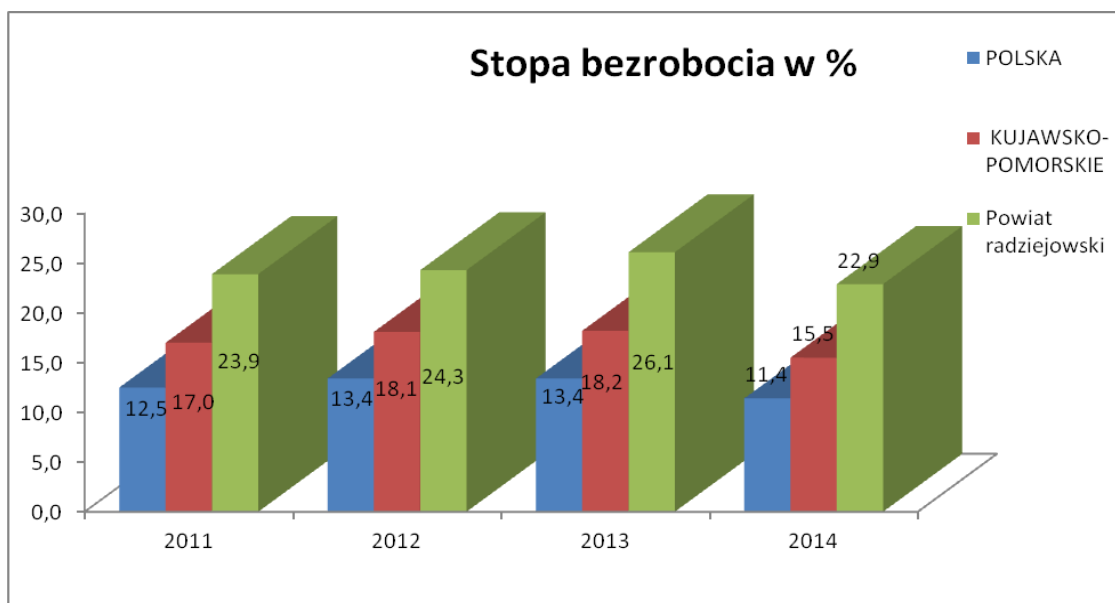
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

W badanych latach liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn w gminach obszaru LSR utrzymuje się na podobnym poziomie. Jedynie w gminach Bytoń oraz Topólka liczba kobiet jest mniejsza niż liczba mężczyzn. Wskaźnik ten jest korzystniejszy w porównaniu z obszarem województwa i kraju.

3. Lokalny rynek pracy

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu (Rynek Pracy w Województwie Kujawsko – Pomorskim w 2013 roku, Toruń, marzec 2014 r.) w 2013 roku odnotowano wzrost liczby bezrobotnych w porównaniu do roku poprzedniego o 11,2% (zwiększenie o 343 osoby). Był to najwyższy wskaźnik wzrostu liczby bezrobotnych spośród wszystkich powiatów naszego województwa. Natomiast w roku 2014 (Rynek pracy w województwie kujawsko – pomorskim w 2014 roku, Toruń, marzec 2015 r.) nastąpił spadek liczby bezrobotnych o 608 osób czyli o 14,1% w porównaniu do analogicznego okresu roku poprzedniego.

Wykres 3 Stopa bezrobocia na obszarze LSR na tle województwa i kraju w latach 2011 – 2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Dane statystyczne wskazują, iż dopiero w 2014 r. stopa bezrobocia w powiecie spadła, jednak na obszarze działania LGD wskaźnik ten przekracza znacznie średnią wartość wskazaną dla województwa oraz dwukrotnie poziom wskazany dla kraju.

Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2014 r. wyniosła 3 701, w porównaniu z rokiem bazowym 2011 spadła o 109 osób. Kobiety stanowią 51,9%, ogółu zarejestrowanych bezrobotnych. Wynika to z faktu, iż na terenach wiejskich nadal panują stereotypy dotyczące podziału obowiązków w rodzinie: mężczyzna pracuje i utrzymuje rodzinę, natomiast kobieta zajmuje się domem i dziećmi. Również powrót na rynek na pracy po urodzeniu dziecka stanowi dla większości matek wyzwanie.

Tabela 11 Struktura osób bezrobotnych wg płci, zarejestrowanych w Powiecie Radziejowskim w latach 2011 – 2014

	2011	2012	2013	2014
Zarejestrowani ogółem	3 810	3 875	4 309	3 701
mężczyźni	46,85%	48,08%	47,90%	48,15%
kobiety	53,15%	51,92%	52,10%	51,85%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

We wszystkich badanych latach liczba zarejestrowanych kobiet jest większa. Podobne zjawisko występuje jednak zarówno w województwie, jak i kraju. Analizując poszczególne gminy powiatu radziejowskiego odmienną tendencję zauważa się jedynie w Gminie Topólka oraz Gminie Miasto Radziejów, gdzie większa jest liczba bezrobotnych mężczyzn.

Liczba osób bezrobotnych do 2013 roku systematycznie wzrastała. Znaczący wpływ na ten trend miał kryzys gospodarczy, który dotknął także nasz kraj. W 2014 r. nastąpił wyraźny spadek liczby bezrobotnych zarejestrowanych w PUP – o 608 osób. Na dzień 31.12.2014 r. w szczególnej sytuacji na rynku pracy pozostawało 3 390 osób (91,6% ogółu zarejestrowanych), w tym osoby do 25 roku życia – 22,2%, powyżej 50 roku życia – 21,7%, długotrwale bezrobotni – 73,2%, bez kwalifikacji zawodowych – 36,0%, bez doświadczenia zawodowego – 32,0%, bez wykształcenia średniego – 65,0%, niepełnosprawni – 4,0%.

Urząd pracy prowadził aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, kierowano bezrobotnych na staże, prace interwencyjne i społecznie użyteczne oraz roboty publiczne, realizowano projekty unijne, przyznawano dotacje na uruchomienie działalności gospodarczej, refundowano pracodawcom koszty doposażenia stanowiska pracy, przyznawano dodatki aktywizacyjne, kierowano na szkolenia i kursy zawodowe.

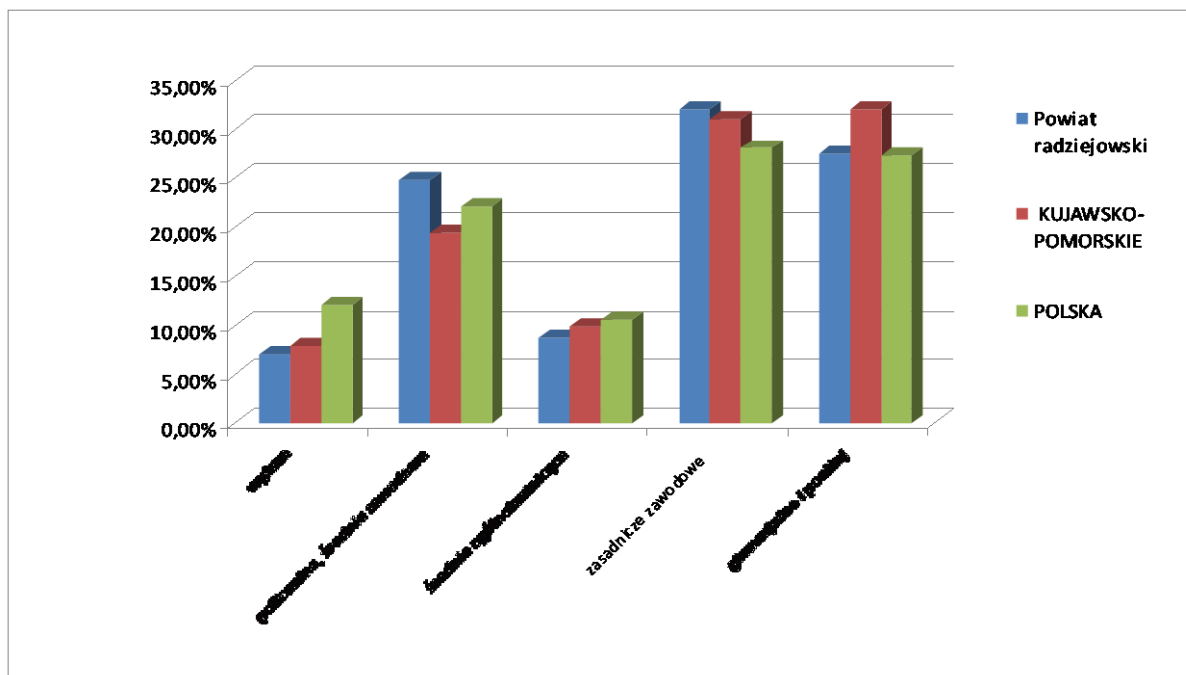
Tabela 12 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011 – 2014

Jednostka terytorialna	2011	2012	2013	2014
POLSKA	8,0%	8,7%	8,8%	7,5%
KUJAWSKO – POMORSKIE	10,3%	11,1%	11,3%	9,6%
Powiat radziejowski	14,1%	14,4%	16,2%	14,0%
Gmina Miasto Radziejów	14,5%	13,6%	15,2%	13,0%
Gmina Bytoń	13,2%	12,4%	15,1%	14,2%
Gmina Dobrze	18,3%	17,7%	20,0%	17,3%
Gmina Osiećciny	15,4%	16,2%	17,6%	14,9%
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	13,5%	14,6%	16,0%	14,5%
Gmina Radziejów	11,5%	11,9%	13,5%	10,7%
Gmina Topólka	11,2%	12,4%	14,4%	11,9%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Największą grupę zarejestrowanych osób bezrobotnych w 2014 r. stanowiły osoby w wieku 25 – 34 lata (28,34%). Następną najliczniejszą grupę stanowią osoby w przedziale wiekowym 35 – 44 lata – 21,7%, 24 lata i mniej – 20,35%, 45 – 54 lata – 19,16%, powyżej 55 lat – 10,46%.

Wykres 4 Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2014 r.

Wśród bezrobotnych zarejestrowanych na obszarze powiatu największy odsetek stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 32,05%. Odsetek bezrobotnych posiadających wykształcenie gimnazjalne i niższe oraz policealne, średnie zawodowe utrzymują się na poziomie odpowiednio 27,48% i 24,78%. Spośród wszystkich zarejestrowanych osób najmniej liczne są grupy osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym – 8,62% oraz wyższym – 7,08%.

Wysoki odsetek zarejestrowanych osób bezrobotnych z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz policealnym, średnim zawodowym wskazuje na niedostosowany do potrzeb rynku pracy system szkolnictwa zawodowego. Osoby młode, które wchodzi na rynek pracy nie posiadają przygotowania zawodowego. Brakuje wykwalifikowanych pracowników specjalizujący się w określonych dziedzinach.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu (Informacja o bezrobociu w miastach i gminach Województwa Kujawsko – Pomorskiego w 2014 roku, Toruń, marzec

2015 r.) na obszarze powiatu radziejowskiego największą grupę stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Stanowią one aż 67% ogólnej liczby zarejestrowanych bezrobotnych. Jest to wskaźnik znacznie przewyższający wartości wskazane dla kraju i województwa. Oznacza to konieczność podejmowania kolejnych działań, które pozwolą bezrobotnym lepiej przygotować się do wymogów współczesnego rynku pracy.

Według danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Toruniu największą liczbę zarejestrowanych bezrobotnych stanowią osoby pozostające bez pracy powyżej 12 miesięcy (722 osoby pozostają bez pracy od 12 do 24 miesięcy, natomiast 1 205 osób – powyżej 24 miesięcy), z terenów wiejskich, z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz bez kwalifikacji zawodowych, w przedziale wiekowym 25 – 34 lata (w tej kategorii wiekowej, jak i wśród ogółu bezrobotnych przeważają kobiety).

Tabela 13 Liczba osób pracujących na obszarze LSR na 1 tys. mieszkańców

Jednostka terytorialna	ogółem				
	2010	2011	2012	2013	2014
	osoba	osoba	osoba	osoba	osoba
POLSKA	223	224	223	226	230
KUJAWSKO – POMORSKIE	211	211	208	210	216
Powiat radziejowski	112	115	114	117	120
Gmina Miasto Radziejów	296	318	306	293	299
Gmina Bytoń	61	63	58	59	55
Gmina Dobrze	44	80	85	100	99
Gmina Osiećciny	80	75	72	76	82
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	118	116	118	132	129
Gmina Radziejów	94	68	64	68	73
Gmina Topólka	60	59	62	57	64

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Liczba osób pracujących na 1 tys. mieszkańców na obszarze całego powiatu radziejowskiego w latach 2010 – 2014 utrzymywała się na poziomie od 112 w 2010 r. do 120 osób na koniec grudnia 2014 r. jednakże porównując jedynie graniczne lata poziom ten nie uległ większym wahanom. Zmiany tych wielkości są zauważalne w poszczególnych gminach wchodzących w skład Powiatu. Największy wzrost osób pracujących w 2014 r. w porównaniu do roku 2010 nastąpił w Gminie Dobrze (z 44 osób na 1 tys. mieszkańców w 2010 r. do 99 osób w 2014 r.). Natomiast w Gminie Radziejów nastąpił znaczny spadek zatrudnienia – z 94 osób na 1 tys. mieszkańców w 2010 r. do 73 osób w 2014 r.

4. Przedsiębiorczość i gospodarka

Na obszarze LSR w 2014 r. działało 3 096 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON (192 078 podmiotów zarejestrowanych w województwie, 4 119 671 podmiotów w kraju). Ponad 95% wszystkich podmiotów funkcjonuje w obszarze własności sektora prywatnego, sektor publiczny stanowi 4,88% ogółu przedsiębiorstw na obszarze LSR. Spośród sektora prywatnego aż 2 484 przedsiębiorców to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, co stanowi ponad 84% ogółu przedsiębiorstw tego sektora.

Spośród działających na obszarze powiatu przedsiębiorstw najliczniejszą grupę stanowią mikroprzedsiębiorstwa (zatrudniające do 9 pracowników), jest ich 2 971, co stanowi niemal 96% wszystkich przedsiębiorstw. Małe przedsiębiorstwa stanowią 3,42% ogółu zarejestrowanych podmiotów gospodarki, średnie – 0,58%, natomiast jedyne zarejestrowane duże przedsiębiorstwo stanowi 0,03% wszystkich podmiotów gospodarki funkcjonujących na obszarze LSR. Poza Proszkownią Mleka w Piotrkowie Kujawskim na terenie powiatu brakuje dużych zakładów przemysłowych. Ważnym zakładem jest też Ośrodek Hodowli Zarodowej w Osiecinach. Istniejące mniejsze firmy działają głównie w sektorze handlowo – usługowym.

Liczba zarejestrowanych przedsiębiorstw w 2014 r. w stosunku do poprzednich lat (2011 – 2014) uległa zwiększeniu o 146 podmiotów. Najwięcej przedsiębiorstw przybyło na obszarze Gminy Radziejów (53), jedynie w Gminie Osiecinicy liczba zarejestrowanych podmiotów zmniejszyła się – o 10.

Tabela 14 Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON

Jednostka terytorialna	ogółem				
	2010	2011	2012	2013	2014
Powiat radziejowski	3004	2950	3002	3056	3096
Gmina Miasto Radziejów	724	698	707	721	720
Gmina Bytoń	185	182	191	197	187
Gmina Dobrze	355	357	363	357	360
Gmina Osiecinicy	571	557	552	554	561
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	671	663	676	684	702
Gmina Radziejów	239	244	261	277	292
Gmina Topólka	259	249	252	266	274

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych.

W 2014 r. podmioty gospodarki narodowej wpisane do REGON z obszaru LSR stanowiły 1,61% podmiotów w skali województwa i 0,08% podmiotów w skali kraju. Wskazuje to na słabo rozwinięty obszar przedsiębiorczości na terenie Powiatu Radziejowskiego. Znaczący wpływ na podejmowanie aktywności w obszarze zakładania nowych działalności mają wysokie koszty prowadzenia biznesu i koszty pracy, ale też zbiurokratyzowane procedury zakładania i prowadzenia działalności, wysokie podatki czy skomplikowane i zmieniające się przepisy prawne. Są to problemy występujące nie tylko na obszarze LSR, ale też województwa i całego kraju. Na obszarze LGD nie ma instytucji zajmujących się wspieraniem osób chcących założyć własną działalność gospodarczą.

Tabela 15 Przedsiębiorczość na obszarze LSR w 2014 r.

Jednostka terytorialna	podmioty wpisane do rejestru na 1000 ludności	osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 1000 ludności	udział podmiotów wyrejestrowanych w ogólnej liczbie podmiotów wpisanych do rejestru REGON
POLSKA	107	77	7,4
KUJAWSKO – POMORSKIE	92	68	8,5
Powiat radziejowski	75	60	6,9
Gmina Miasto Radziejów	125	92	6,7
Gmina Bytoń	52	43	12,3
Gmina Dobrze	66	50	6,4
Gmina Osiećciny	72	61	7,1
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	74	62	6,8
Gmina Radziejów	66	53	5,5
Gmina Topólka	55	46	5,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2014 r.

Tabela 16 Wykaz podmiotów gospodarki zarejestrowanych w rejestrze REGON wg sekcji działalności

	KUJAWSKO – POMORSKIE		Powiat radziejowski	
	Liczba podmiotów	%	Liczba podmiotów	%
Sekcja A	4336	2,26%	153	4,94%
Sekcja B	222	0,12%	5	0,16%
Sekcja C	17560	9,14%	336	10,85%
Sekcja D	488	0,25%	24	0,78%
Sekcja E	774	0,40%	14	0,45%
Sekcja F	22325	11,62%	408	13,18%
Sekcja G	50990	26,55%	929	30,01%
Sekcja H	12492	6,50%	187	6,04%
Sekcja I	4616	2,40%	66	2,13%
Sekcja J	4152	2,16%	38	1,23%
Sekcja K	6508	3,39%	64	2,07%
Sekcja L	8840	4,60%	77	2,49%
Sekcja M	14668	7,64%	127	4,10%
Sekcja N	5553	2,89%	46	1,49%
Sekcja O	1460	0,76%	55	1,78%
Sekcja P	7008	3,65%	147	4,75%
Sekcja Q	13222	6,88%	129	4,17%
Sekcja R	3706	1,93%	49	1,58%
Sekcje S i T	13154	6,85%	242	7,82%
Sekcja U	4	0,00%	0	0,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2014 r.

Na obszarze LGD „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” najwięcej podmiotów funkcjonuje w ramach Sekcji G – handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle. Stanowią one 30% ogółu przedsiębiorstw. Drugą najliczniejszą grupą podmiotów są przedsiębiorstwa działające w budownictwie – 13% ogółu. Trzecią grupę podmiotów najczęściej występujących na obszarze LSR to przedsiębiorstwa zajmujące się przetwórstwem przemysłowym – 11%. Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby to 7% zarejestrowanych podmiotów, 6% to

transport i gospodarka magazynowa, natomiast rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo stanowi 5% ogółu zarejestrowanych podmiotów. Pozostałe sekcje działalności stanowią mniej niż 5% wszystkich podmiotów każda.

Tabela 17 Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własnościowych w 2014 r.

Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własnościowych	Gmina Miasto Radziejów	Gmina Bytoń	Gmina Dobrze	Gmina Osiężyny	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	Gmina Radziejów	Gmina Topólka	Razem
podmioty gospodarki narodowej ogółem	720	187	360	561	702	292	274	3096
sektor publiczny – ogółem	57	8	15	14	21	22	14	151
sektor publiczny – spółki handlowe	2	1	0	1	0	0	0	4
sektor prywatny – ogółem	663	179	345	547	681	270	260	2945
sektor prywatny – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	527	155	273	480	586	235	228	2484
sektor prywatny – spółki handlowe	20	1	8	11	25	5	3	73
sektor prywatny – spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	0	0	1	3	2	1	0	7
sektor prywatny – spółdzielnie	6	2	1	4	8	2	2	25
sektor prywatny – fundacje	0	1	0	0	0	0	0	1
sektor prywatny – stowarzyszenia i organizacje społeczne	23	10	14	15	20	7	8	97

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych 2014 r.

Na terenie Gminy Topólka funkcjonuje spółdzielnia socjalna. Jest to jedyna tego typu forma działalności na obszarze LSR. Przedmiotem działalności spółdzielni socjalnej jest przede wszystkim prowadzenie wspólnego przedsiębiorstwa w oparciu o osobistą pracę członków w celach społecznej i zawodowej reintegracji jej członków. Oznacza to, że

spółdzielnia socjalna musi prowadzić działalność gospodarczą, ale zysk osiągnany z tej działalności nie jest celem samym w sobie, a środkiem do realizacji celów statutowych. Spółdzielnia może być założona przez osoby prawne, jak również osoby fizyczne należące do grup wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. Spółdzielnie socjalne tworzą osoby bezrobotne, bezdomne, uzależnione, niepełnosprawne, wykluczone społecznie, zwalniane z zakładów karnych.

W ostatnich latach na obszarze wdrażania LSR obserwuje się tendencję wzrostu liczby wielkopowierzchniowych sklepów sieciowych. Dalszy ich rozwój może stanowić zagrożenia dla drobnej przedsiębiorczości w najbliższym czasie.

5. Sektor społeczny

Na obszarze LSR działają organizacje społeczne zarówno w postaci grup formalnych jak i nieformalnych. W KRS zarejestrowanych jest 78 podmiotów, w tym 23 w Radziejowie, 15 w Topólce, po 11 w Dobrem, Osiecinach i Piotrkowie Kujawskim oraz 7 w Bytoniu.

Na obszarze działania LGD funkcjonują 23 stowarzyszenia, w tym 2 działające na rzecz osób niepełnosprawnych, 33 Ochotnicze Straże Pożarne i ich związki, 6 klubów sportowych, 4 związki zawodowe, 3 kluby seniora, po 2 kółka rolnicze i organizacje producentów rolnych.

W każdej gminie obszaru LSR działają ośrodki kultury: Wiejskie Centrum Kultury i Biblioteka Publiczna w Bytoniu, Gminne Ośrodki Kultury w Dobrem, Osiecinach, Czołowie, Topólce, Miejsko Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Piotrkowie Kujawskim, Radziejowski Dom Kultury w Radziejowie. Czynny udział w imprezach i uroczystościach biorą Koła Gospodyń Wiejskich. Na organizowanych na obszarze LSR lokalnych i gminnych imprezach – dożynkach, festynach, prezentują lokalne produkty, przygotowane przez siebie potrawy tradycyjnej kuchni kujawskiej.

W imprezach organizowanych na obszarze LSR uczestniczą także zespoły muzyczne. Są to: Zespół Folklorystyczny "Kujawy Bachorne Stare", Kujawioki, Kujawy Bachorne Nowe, Chór męski „Osiecin” (wszystkie działające na terenie Osiecin), Zespół Folklorystyczny „Piotrkowianie” z Piotrkowa Kujawskiego. Zespoły uświetniają swoimi występami imprezy lokalne, wykonują utwory biesiadne, ludowe, nawiązujące do kultury i tradycji obszaru.

Tabela 18 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012	2013	2014
POLSKA	3	3	3	3	3	3
KUJAWSKO – POMORSKIE	2	2	3	3	3	3
Powiat radziejowski	2	2	2	2	2	2
Gmina Miasto Radziejów	3	3	3	3	3	4
Gmina Bytoń	2	2	2	3	3	3
Gmina Dobrze	2	2	2	2	2	3
Gmina Osiećciny	2	2	2	2	2	2
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	2	2	2	2	2	2
Gmina Radziejów	1	1	1	2	2	2
Gmina Topólka	2	2	2	2	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Imprezy organizowane przez jednostki samorządu cieszą się zainteresowaniem mieszkańców i są odpowiedzią na zgłaszane potrzeby. Na obszarze LSR zostało wybudowanych, wyremontowanych i doposażonych wiele świetlic wiejskich, powstały place zabaw, boiska sportowe, siłownie zewnętrzne.

W ramach działania „małe projekty” Stowarzyszenie Rozwoju Powiatu Radziejowskiego zrealizowało projekt pn. Opracowanie i Wydanie Przewodnika w Formie Papierowej i Elektronicznej pt. „Poznajemy Walory Turystyczne Powiatu Radziejowskiego”. Bariera finansowa jaką stanowił wkład własny oraz refundacja kosztów w konsekwencji poniesienia wydatków we własnym zakresie sprawiły, że stowarzyszenia nie były skłonne do korzystania z tej formy dofinansowań. Zagrożenie dla realizacji projektów, w tym finansowanych ze środków europejskich, stanowi brak osobowości prawnej znacznej części aktywnie działających na naszym obszarze podmiotów.

6. Grupy defaworyzowane i zagrożone wykluczeniem społecznym

Na obszarze LSR działa jeden miejski, jeden miejsko – wiejski oraz pięć wiejskich ośrodków pomocy społecznej. Funkcjonują ośrodki wsparcia dla osób niepełnosprawnych: Środowiskowy Dom Samopomocy – dzienny ośrodek wsparcia o charakterze terapeutycznym, przeznaczony dla osób z niepełnosprawnością umysłową, ruchową i dla osób

z zaburzeniami psychicznymi, Zakład Aktywności Zawodowej – stwarza określone możliwości rozwoju zawodowego i społecznego osób niepełnosprawnych, przeciwdziała marginalizacji i wykluczeniu społecznemu tych osób oraz Warsztaty Terapii Zajęciowej – realizują zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej zmierzającej do ogólnego rozwoju i poprawy sprawności każdego uczestnika niezbędnych do możliwie niezależnego, samodzielnego i aktywnego życia w środowisku. Działa także jeden Dom Pomocy Społecznej oraz Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy dla dzieci i młodzieży. Nadal jest to jednak niewiele w stosunku do potrzeb mieszkańców obszaru LSR.

Pomoc społeczna umożliwia przewyżanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Pomoc społeczna wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Do oceny zasięgu ubóstwa stosuje się miernik zwany stopą ubóstwa lub wskaźnikiem zagrożenia ubóstwem. Jest to iloraz liczby jednostek (gospodarstw domowych lub osób) ubogich do liczby jednostek w całej populacji. Wskaźnik ten jest podawany w procentach i wskazuje jaki jest odsetek ubogich w danej populacji (Indeks zagrożenia ubóstwem w województwie kujawsko – pomorskim, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej, Toruń 2012 r.). Dla Powiatu Radziejowskiego wskaźnik ten został ustalony na poziomie 52%. Jest to jeden z najgorszych wyników w województwie (jedynie powiat lipnowski ma wyższy wskaźnik – 53%).

Wykres 5 Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w latach 2009, 2011 i 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Dane statystyczne wskazują, że na obszarze LSR ponad 15% mieszkańców korzysta z pomocy społecznej. Liczba osób korzystających ze wsparcia państwa w stosunku do roku bazowego (2009) zmniejszyła się o 991 osób, jednak pozostaje nadal na wysokim poziomie. Jednocześnie odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w powiecie znacznie przewyższa wskaźniki określone dla województwa i kraju.

W Gminie Topólka liczba osób korzystających z pomocy społecznej zmniejszyła się niemal o połowę (z 872 w 2009 r. do 438 w 2013 r.), natomiast w gminach Dobre i Osiećiny nastąpił nieznaczny wzrost liczby osób korzystających ze wsparcia państwa.

W gminach wiejskich najczęstszymi powodami przyznania pomocy społecznej są: ubóstwo, bezrobocie oraz na porównywalnym poziomie – niepełnosprawność i długotrwała lub ciężka choroba. Wyjątkiem jest Gmina Radziejów, gdzie na pierwszym miejscu plasuje się bezrobocie, na drugim ubóstwo. W gminie miejsko – wiejskiej Piotrków Kujawski oraz miejskiej Gminie Miasto Radziejów na pierwszym miejscu plasuje się bezrobocie.

Tabela 19 Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku – ogółem

Jednostka terytorialna	2009	2010	2011	2012	2013
	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł	tys. zł
POLSKA	7121794	7856989	7818853	7757588	7453835
KUJAWSKO – POMORSKIE	461488	504734	498813	490141	465692
Powiat radziejowski	19144	20553	20872	21113	19313
Gmina Miasto Radziejów	2300	2416	2464	2490	2383
Gmina Bytoń	1800	1878	1937	1980	1776
Gmina Dobre	2146	2373	2528	2626	2337
Gmina Osiećciny	3201	3545	3654	3764	3389
Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	5296	5475	5177	4945	4663
Gmina Radziejów	1571	1780	1857	1905	1734
Gmina Topólka	2829	3087	3255	3403	3031

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych

Powyższa tabela wskazuje, że dopiero od 2013 r. zmniejszyła się kwota wydatków gmin na pomoc społeczną dla mieszkańców obszaru. Największe wydatki w tym zakresie generuje Miasto i Gmina Piotrków Kujawski, najniższe natomiast Gmina Radziejów.

Według danych narodowego Spisu Powszechnego 2011 na obszarze LSR zamieszkiwało 5 238 osób niepełnosprawnych, co stanowiło 12,4% ogółu mieszkańców. Osoby niepełnosprawne traktowane są najczęściej jako niezdolne do pełnego udziału w życiu społecznym, słabe, potrzebujące pomocy, mniej wydajni pracownicy. Znaczącymi przeszkodami dla podjęcia pracy przez osobę niepełnosprawną jest nie tylko brak ofert pracy, ale też często niskie kwalifikacje zawodowe czy brak wykształcenia. Dodatkowo niewiele obiektów, budynków jest przystosowanych dla osób z niepełnosprawnościami ruchowymi. Konieczne jest zatem podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia aktywności społecznej osób niepełnosprawnych oraz usuwania barier architektonicznych. W 2011 r. pomoc społeczną z powodu niepełnosprawności przyznano ponad 700 osobom. Według danych uzyskanych z ośrodków pomocy społecznej działających na obszarze LSR, liczba ta utrzymywała się na podobnym poziomie w latach 2011 – 2014.

W 2014 r. liczba osób długotrwale bezrobotnych wyniosła 2 480, co stanowiło 6% wszystkich mieszkańców powiatu. Liczba osób długotrwale bezrobotnych sukcesywnie rosła: 2011 r. – 2 321, 2012 r. – 2 438, 2013 r. – 2 640. Dopiero w 2014 r. liczba ta spadła o 160 osób. Ciągle brakuje jednak efektywnych działań, które pozwoliłyby na znaczące

zmniejszenie tej grupy osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy wśród ogółu bezrobotnych.

Według danych Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Toruniu na obszarze LSR w 2013 r. było 15 osób bezdomnych.

Tabela 20 Liczba osób bezdomnych na obszarze LSR w 2013 r.

	Gmina Miasto Radziejów	Gmina Bytoń	Gmina Dobrze	Gmina Osiecin	Miasto i Gmina Piotrków Kujawski	Gmina Radziejów	Gmina Topólka	Razem
Osoby bezdomne	4	1	2	1	2	2	3	15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z ROPS Toruń

Na terenie Miasta Radziejów działa jadłodajnia dla najuboższych. Dziennie jest wydawane ok. 75 posiłków wraz ze świeżym pieczywem. Jadłodajnię obsługują Siostry z Trzeciego Zakonu Franciszkańskiego.

Dalsze postępujące rozwarstwienie społeczne i obniżanie stopy życiowej a także bierność społeczeństwa stanowi zagrożenie dla rozwoju społecznego i obszaru wdrażania LSR. Jednocześnie szansą może stać się wprowadzenie przepisów prawnych wspierających postawy prorodzinne oraz zintegrowana i kompleksowa współpraca międzysektorowa na rzecz przeciwdziałania bezrobociu, ubóstwu, uzależnieniom, wykluczeniu społecznemu.

7. Rolnictwo

Współczesny powiat radziejowski ma typowo rolniczy charakter, użytki rolne stanowią 87% jego powierzchni (dane GUS za 2014 r.). Równinny teren leżący na północy powiatu (gm. Dobrze, Osiecin, Radziejów) to przede wszystkim pola uprawne położone na najbardziej urodzajnych glebach – czarnych ziemiach kujawskich. Stąd używana jest czasem nazwa „Czarne Kujawy”.

Według danych Powszechnego Spisu Rolnego za 2010 r. 86% powierzchni wszystkich gospodarstw rolnych na obszarze LSR zajmowały grunty pod zasiewami, 10% grunty pozostałe (w tym sady, pastwiska, ogrody, lasy), 4% łąki trwałe. Największą powierzchnię użytki rolne w 2010 r. zajmowały w Gminie Osiecin oraz Piotrków Kujawski – odpowiednio 11993,21 ha i 10164,95 ha, najmniej – 294,33 ha – w Gminie Miasto Radziejów.

Największą powierzchnię gruntów pod zasiew zajmują zboża – 60%, następnie rzepak i rzepik – 9% oraz buraki cukrowe – 6%.

W 2010 r. w powiecie funkcjonowało 4 596 gospodarstw rolnych, w tym wiele gospodarstw specjalizujących się w hodowli bydła (najwięcej na obszarze Gminy Piotrków Kujawski), drobiu oraz trzody chlewnej (najwięcej gospodarstw w Gminie Topólka).

Najwięcej gospodarstw ma powierzchnię od 5 do 10 ha – 24% ogółu gospodarstw, 22% stanowią gospodarstwa powyżej 15 ha, 21% – do 1 ha co sprawia, że prowadzenie takiego gospodarstwa jest mało opłacalne.

W ostatnich latach na obszarze Powiatu Radziejowskiego coraz częściej występują klęski suszy, spowodowane nie tylko brakiem opadów ale także działaniem kopalni odkrywkowej. Może to stanowić zagrożenie dla produkcji rolnej.

8. Zagospodarowanie przestrzenne obszaru

Południowa część obszaru (gm. Piotrków Kuj., Bytoń, Topólka) charakteryzuje się dość licznie występującymi zagłębieniami i rynnami polodowcowymi, rozmieszczonymi południkowo, z których największe wypełniają jeziora oraz mniejsze cieki wodne. Wokół jezior znajdują się pokryte lasami atrakcyjne tereny wypoczynkowo – rekreacyjne. Największe jeziora to: Głuszyńskie, Gopło, Czarny Bród, Chalno, Kamieniec. Z Jeziora Głuszyńskiego wypływa rzeka Zgłowiączka, będąca lewym dopływem Wisły. Największe kompleksy leśne znajdziemy na terenie gmin Piotrków Kujawski (856 ha) i Topólka (1 053 ha). Ogółem w powiecie jest 3 096 hektarów lasów. Lesistość w powiecie kształtuje się na poziomie 5,1%.

Powiat radziejowski jest dość ważnym węzłem komunikacyjnym. Przez powiat przechodzi droga krajowa nr 62 umożliwiająca połączenie z Poznaniem i Warszawą. Drogi wojewódzkie: droga nr 266 (Ciechocinek – Dobrze – Radziejów – Piotrków Kuj. – Konin), droga nr 267 (Osiećciny – Bytoń – Piotrków Kuj.) oraz droga nr 301 (Osiećciny – Bądkowo – Lubanie). Drogami wojewódzkimi połączone są ze sobą wszystkie (poza Topólką) miejscowości gminne oraz Radziejów. Ważnym węzłem transportowym i komunikacyjnym jest przebiegająca przez powiat magistrała kolejowa biegnąca ze Śląska aż do Gdańska i Gdyni, z przystankiem osobowym w Piotrkowie Kujawskim. Ważnym elementem komunikacji zbiorowej na terenie powiatu są połączenia autobusowe, które obsługiwane są przez Kujawsko – Pomorski Transport Samochodowy.

Położenie powiatu w sieci komunikacyjnej kraju jest stosunkowo korzystne: w pobliżu autostrad A1 i A2 i w niedużej odległości od wiodących ośrodków rozwoju kraju – Warszawy, Poznania, Łodzi, Bydgoszczy i Torunia.

Stan techniczny dróg, pomimo ciągłej modernizacji, jest niezadowalający. Istnieje konieczność zwiększenia liczby chodników dla pieszych, łączących sąsiednie miejscowości oraz wpływających na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców. Na terenie Powiatu Radziejowskiego znajduje się tylko 6,5 km ścieżek rowerowych.

Głównym ośrodkiem miejskim jest Radziejów. Na jego terenie mieszczą się siedziby władz lokalnych – starostwa powiatowego, ale też miasta i gminy Radziejów, funkcjonuje szpital powiatowy, komenda powiatowa policji, straż miejska, basen, szkoły ponadgimnazjalne, w których kontynuuje naukę znaczna część młodzieży zamieszkującej obszar LSR. Ważnym miejscem dla rozwoju gospodarki lokalnej jest targowisko. Lokalizacja miasta w obszarze rolniczej przestrzeni produkcyjnej stanowi o korzystnych uwarunkowaniach dla rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego.

Obszar LSR posiada dobrą bazę edukacyjną. Na terenie powiatu radziejowskiego działa 16 szkół podstawowych. W każdej z gmin występuje od 1 do 3 szkół. Na obszarze działania LGD działa 8 szkół gimnazjalnych, po jednej w każdej gminie oraz dwie w Gminie Miasto Radziejów: Publiczne Gimnazjum nr 1 im. Franciszka Becińskiego, dla którego jednostką prowadzącą jest Gmina Miasto Radziejów oraz Publiczne Gimnazjum Powiatowe im. Władysława Łokietka, dla którego gestorem jest Powiat Radziejowski. Działają także 3 szkoły ponadgimnazjalne. Placówki te prowadzą kształcenie ogólne jak również zawodowe. Szkolnictwo, zarówno w powiecie jak i w całym kraju, nie nadąża jednak za zmianami jakie ciągle pojawiają się na rynku pracy. Kończąc szkołę, uczniowie nie są przygotowani do praktycznego wykonywania zawodu. Brakuje zajęć typowo przygotowujących do wykonywania pracy, praktyk, przygotowania zawodowego. Szansą na lepsze przygotowanie do pracy i wykorzystanie zdobytej w szkole wiedzy mogą być staże, praktyki, kursy organizowane nie tylko przez szkoły, ale również przez potencjalnych pracodawców, we współpracy z nimi, aby programy nauczania zostały lepiej dostosowane do rzeczywistych potrzeb rynku pracy.

W poprzednich latach w większości szkół realizowane były projekty współfinansowane ze środków europejskich. Najczęściej oferta szkoły została poszerzana o zajęcia pozalekcyjne i pozaszkolne, dodatkowe, wsparciem obejmowano uczniów i uczennice mających trudności w nauce poprzez organizację zajęć wyrównawczych, ale też uczniów uzdolnionych – w celu rozwijania zainteresowań i pasji. Świadczone było doradztwo

edukacyjno – zawodowe. W ramach projektów unijnych zapewniano możliwość uczestnictwa w zajęciach sportowych i rekreacyjnych, wyjazdach edukacyjnych i wycieczkach. W szkołach ponadgimnazjalnych wsparcie polegało także na organizacji staży u lokalnych przedsiębiorców, współpracy z pracodawcami w formie praktyk dla uczniów, organizacji zajęć specjalistycznych w celu skutecznego przygotowania do egzaminów zawodowych, udzielaniu poradnictwa psychologicznego, pedagogicznego i edukacyjno – zawodowego. Programy nauczania, programy praktyk i staży były konsultowane i opracowywane wspólnie z przedsiębiorcami, u których ww. formy były realizowane w celu ich dostosowania do potrzeb pracodawców. Również w kolejnych latach będą podejmowane działania w celu pozyskiwania dotacji na realizację tego typu projektów.

Możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych może stanowić szansę na przekwalifikowanie i doskonalenie zasobów ludzkich do aktualnych wymogów rynku pracy, zarówno uczniów, jak i osób bezrobotnych oraz zatrudnionych. Możliwość korzystania z nowoczesnych technologii informatycznych w procesach zdobywania wiedzy i umiejętności może dodatkowo sprzyjać rozwojowi.

Istotne z punktu widzenia postępujących zmian klimatycznych jest edukowanie społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i ekologii z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii. Degradacja środowiska naturalnego, zmiany klimatyczne i utrata zasobów przyrodniczych stanowią realne zagrożenie dla rozwoju obszaru LSR i regionu.

Na terenie LSR nie działa żaden żłobek. Istotnym jest zapewnienie kobietom powrotu na rynek pracy po urodzeniu dziecka poprzez zapewnienie infrastruktury w zakresie świadczenia opieki dla dzieci do lat 3. W każdej gminie, oprócz Bytonia, działa przedszkole lub punkt przedszkolny. W ostatnim czasie, dzięki wsparciu środków UE, powstało przedszkole w Gminie Radziejów. Jest to jednak niewystarczająca liczba miejsc w stosunku do potrzeb mieszkańców obszaru LSR.

Na obszarze powiatu istnieją świetlice wiejskie, powstałe lub zmodernizowane i w części wyposażone ze środków UE, obiekty rekreacyjne, sportowe i kulturalne. Świetlice nie są jednak w pełni wykorzystywane ze względu na brak osób, które mogłyby zająć się animacją lokalnej społeczności, organizacją czasu wolnego mieszkańców. Koszty utrzymania tego typu infrastruktury są często bardzo wysokie, jednocześnie część obiektów wymaga remontu lub wyposażenia, jak również przystosowania dla osób niepełnosprawnych – likwidacji barier architektonicznych oraz zapewnienia dróg dojazdowych do tych miejsc.

9. Dziedzictwo kulturowe i historyczne

W radziejowskim już od XIII wieku istniał ośrodek władzy – funkcjonowała kasztelania. Jako jednostka administracyjna, powiat radziejowski istniał już od drugiej połowy XIV w. i nieprzerwanie aż do 1870 r. Na skutek represji carskich po powstaniu styczniowym powiat został zlikwidowany. Powiat radziejowski istniał także w latach 1955 – 1975. W obecnym kształcie powiat funkcjonuje od 1 stycznia 1999 r. Warto zaznaczyć, że w XVII wieku Starostą Radziejowskim był Stefan Czarnecki, hetman Polski, pogromca Szwedów w wojnie 1655 – 1660. Gminy tworzące LGD znajdują się w sercu historycznych Kujaw, stanowiących kolebkę polskiej państwowości. Jest to rejon, gdzie osadnictwo datuje się od wielu stuleci, a jego najstarsze ślady sięgają okresu sprzed 5000 – 7000 lat.

Miasto Radziejów – siedziba gminy miejskiej i wiejskiej, a także siedziba Starostwa Powiatowego, jako największy ośrodek na terenie powiatu radziejowskiego zabezpiecza większość potrzeb ludności na tym terenie. Dotyczy to przede wszystkim usług w zakresie zdrowia i opieki socjalnej, obsługi administracyjnej, szkolnictwa, także handlu, transportu czy kultury. Do rejestru zabytków wpisane są: historyczne założenie urbanistyczne miasta, kościół par. pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny z XIV w., zespół klasztorny OO. franciszkanów: kościół pw. Znalezienia Krzyża z końca XIV w., klasztor z 1743 r., drewniana dzwonnica.

Gmina Piotrków Kujawski położona jest na historycznym szlaku piastowskim do Kruszwicy i Inowrocławia.

Na terenie Miasta i Gminy Piotrków Kujawski do najciekawszych zabytków należą:

- murowany kościół p.w. św. Jakuba z I poł. XIX w.,
- park dworski z poł. XIX w.,
- zespół pałacowo – dworski z poł. XIX w. w Gradowie,
- zespół parkowo – dworski z II poł. XIX w. w Jerzycach,
- kościół św. Trójcy z II poł. XIX w. w Połajewie.

Pierwsze wzmianki dotyczące wsi Bytoń występują w źródłach pisanych już w roku 1163. Należała ona wówczas do Klasztoru Norbertanek w Strzelnie. Na terenie Gminy Bytoń znajduje się zabytkowy dworek szlachecki w Świeszcu, zespół dworsko – parkowy z drugiej połowy XIX w., kościół parafialny pw. św. Andrzeja Apostoła wraz z cmentarzem kościelnym oraz cmentarz rzymsko – katolicki z kaplicą z drugiej połowy XIX w.

Dzieje Dobrego sięgają XIV w. W okresie od XIV do XVI w. wieś należała do dóbr królewskich. W późniejszym okresie Dobre było własnością prywatną ziemian. Na terenie

gminy leży stara wieś Krzywosądz, gdzie archeologowie odkryli osadę bagienną i wczesnośredniowieczne groby. W okresie zaborów, po roku 1815, teren gminy Dobre znajdował się pod panowaniem rosyjskim na pograniczu z zaborem pruskim. Powstanie styczniowe w 1863 r. na Kujawach wiązało się z tym terenem. Tu, do wsi Krzywosądz, wkroczył pierwszy dyktator powstania styczniowego Ludwik Mierosławski. W okolicach Krzywosądz i Dobrego rozegrała się w tym okresie krwawa bitwa w wyniku, której oddział powstańczy Mierosławskiego został rozбит, a powstańcy, jak wynika z zachowanych relacji, wpędzeni do jeziora w Dobrem i zastrzeleni.

Na terenie gminy znajdują się zabytkowe kościoły:

- w Byczynie z II poł. XIX w. pw. św. Jadwigi i Najświętszej Marii Królowej Polski,
- w Krzywosądz z II poł. XIX w. pw. Najświętszej Marii Panny, drewniany,
- w Bronisławiu z II poł. XIX w. pw. św. Bartłomieja.

Warto również obejrzeć w Krzywosądz dwór szlachecki rodziny Modlińskich z połowy XIX w., zabytkowe wiatraki w Byczynie oraz nagrobek Heleny Modlińskiej, wnuczki Adama Mickiewicza w Krzywosądz.

Pierwsze wzmianki o Osięcinach pochodzą z 1295 r., kiedy to właścicielem Osięcin i okolicy był Przeclaw z Osięcin zwany Bachorzą. O przeszłości Gminy Osięciny świadczą zabytki:

- zespół dworski z I poł. XIX w. wraz z parkiem krajobrazowym z pocz. XX w. w Osięcinach,
- kościół parafialny w Osięcinach pw. Opieki Matki Boskiej z II poł. XIX w.,
- kościół parafialny w Kościelnej Wsi pw. św. Wawrzyńca z II poł. XII w.,
- zespoły dworskie w Borucinie, Borucinku, Jarantowicach, Kościelnej Wsi przełomu XIX i XX w.,
- parki dworskie w Krotoszynie, Pocierzynie, Szalonkach – XIX w. i Latkowie – XVIII – XIX w.

Na terenie Gminy Radziejów leży historyczna wieś – Płowce. Na jej polach stoczona została 27 września 1331 r. bitwa między wojskami króla Władysława Łokietka i Zakonu Krzyżackiego. W roku 1931 w 600. rocznicę zwycięskiej bitwy nad krzyżakami wzniesiony został pamiątkowy kopiec o wysokości 20 m, rozebrany w okresie II wojny światowej. W 630. rocznicę bitwy, w 1961 r. odsłonięto w Płowcach pomnik upamiętniający miejsce stoczony bitwy. W Płowcach zachowały się zabytki:

- dwór szlachecki z 1759 r.,

- park krajobrazowy z końca XVIII w.,

Od kilku lat w Płowcach odbywa się inscenizacja Bitwy pod Płowcami. Jest to impreza, na którą przybywają mieszkańcy powiatu i województwa, ale też turyści z różnych regionów Polski.

Na terenie gminy Radziejów można również obejrzeć:

- kościół parafialny w Broniewie z II połowa XIX w.
- dwór szlachecki murowany z poł. XIX w. w Biskupicach oraz budynek gospodarczy murowany z końca XIX w.,
- park krajobrazowy z II połowa XIX w.
- w miejscowości Opatowice znajduje się wzgórze, zwane Wzgórzem Prokopiaka, na którym odkryto datowany na lata 3000 do 2000 p.n.e. unikatowy w skali Europy kompleks osad najstarszej autochtonicznej ludności agrarnej, która zamieszkiwała te tereny w okresach różnych kultur.

Na obszarze gminy Topólka spotyka się liczne ślady osadnictwa pradziejowego począwszy od okresu mezolitu (lata 8000 – 4500 p.n.e.), po średniowieczne i nowożytnie obiekty archeologiczne. Największe skupiska stanowisk archeologicznych znajdują się w dolinach rzeki Zgłowiączka oraz jeziora Głuszyńskiego i Chalno. Zabytkowe zespoły parkowo – dworskie położone są we wsiach: Świerczyn i Kamieniec oraz park podworski z końca XIX w. w Czamaninie. Pozostałe obiekty zabytkowe związane są z funkcjami sakralnymi a są nimi: kościoły drewniane z XVIII w. w Orlu i Czamaninku murowany z XIX w. w Świerczynie i cmentarz poewangelicki w Topólce. Inny obiekt godny uwagi to wiatrak w Orlu z końca XIX w.

Wspólnym elementem dziedzictwa kulturowego obszaru LGD są, oprócz ww., liczne obiekty materialne o wartościach kulturowych oraz niematerialne. Są to m.in. małe formy architektury sakralnej, czyli kapliczki, krzyże i figury przydrożne, które zajmują ważne miejsce w krajobrazie wsi kujawskiej. Usytuowane zazwyczaj przy drogach, w przydomowych ogrodach, często także w szczerym polu, na granicy wsi, pochodzą z różnych okresów od XIV do XX wieku. Występują do dzisiaj w każdej prawie wsi na terenach naszych gmin. Na całym obszarze wdrażania LSR odbywają się imprezy cykliczne mające na celu aktywizację lokalnej społeczności, kultywowanie lokalnych tradycji i obrzędów oraz tradycyjnej kuchni kujawskiej.

10. Turystyka

Rozwój turystyki, obok rolnictwa, stanowi szansę zarówno dla zachowania przyrody w całym powiecie radziejowskim, jak również ogólnego rozwoju społeczno – gospodarczego tego obszaru. Poszczególne segmenty funkcjonującej obecnie gospodarki turystycznej wymagają jednak istotnego przekształcenia. Zmiany te i dalszy rozwój turystyki powinny zdecydowanie nawiązywać do uwarunkowań przyrodniczych, ochrony podstawowych procesów ekologicznych i ochrony wartości kulturowych.

Ważną rolę w obsłudze turystów na terenie działania LGD pełnią szlaki i trasy turystyczne stanowiące jedną z podstawowych form turystyki aktywnej. Są to szlaki piesze, wodne i motorowe tworzące historyczne szlaki komunikacyjne, a mianowicie:

- szlak Łokietka,
- szlak Powstania Styczniowego,
- szlak I Armii Wojska Polskiego.

Na terenie powiatu występuje jeden szlak pieszy prowadzący z Osięcin przez Płowce do Radziejowa.

Ważną rolę w obsłudze aktywnych form wypoczynku powinien odgrywać szlak wodny przebiegający drogą wodną Noteć – jez. Gopło – Kanał Warta – Gopło. Z terenu powiatu radziejowskiego jest możliwość płynięcia tzw. „Pętlą Wielkopolską”. Szlak ten o łącznej długości prawie 670 km składa się z odcinka północnego i południowego. Odcinek północny przebiega następującymi drogami wodnymi: Brda – Kanał Bydgoski – Noteć Dolna skanalizowana – Noteć Dolna swobodnie płynąca – Warta swobodnie płynąca z 22 śluzami. Odcinek południowy odchodzi od odcinka północnego na 23,2 km Kanałem Górnonoteckim i po opłynięciu Kujaw i Wielkopolski łączy się z odcinkiem północnym w Santoku przy ujściu Noteci do Warty. Jest to szlak wodny przeznaczony dla turystyki kajakowej oraz średniej wielkości jednostek żaglowych. Należy podkreślić, że istotną przeszkodą na rzece Warcie jest stopień wodny Jeziorsko, gdzie nie ma śluzy lub pochylni do przerzutu jednostek przez tamę. Głównymi jednostkami obsługi i węzłami wodnymi są na omawianej pętli: Kruszwica, Konin, Poznań i Santok. Szczególnie ważną rolę pełni Santok, bowiem zbiegają się tu drogi wodne Warty, Noteci i tędy prowadzi trasa wodna wschód – zachód z Berlina na Mazury, na Wisłę i do Gdańska, Malborka i na Zalew Wiślany (z możliwością płynięcia do Królewca) a także na Pojezierze Iławskie. W przeciwnym kierunku – na zachód biegną drogi wodne do Kostrzyna nad Odrą, skąd Odrą w górę na Śląsk i w dół do Szczecina i na wody

Zalewu Szczecińskiego, zaś przez służę Hohensaaten na kanał Odra – Hawela na kanały niemieckie i całą europejską sieć dróg wodnych.

W ostatnim czasie obserwuje się zjawisko powiększania się ilości ogólnodostępnych miejsc i urządzeń sportowo – rekreacyjnych. Moda na zdrowy styl życia i aktywność fizyczną sprawia, że mieszkańcy oraz turyści wykazują coraz większe zainteresowanie tego typu infrastrukturą. W ostatnich latach, również dzięki wsparciu środków europejskich, na obszarze LSR powstało wiele obiektów sportowych i rekreacyjnych, które były odpowiedzią na zapotrzebowanie zgłaszane przez mieszkańców. Do dyspozycji turystów są przede wszystkim: boiska piłkarskie, boiska do siatkówki, koszykówki, piłki ręcznej, jak również siłownie zewnętrzne. Na terenach turystycznych intensywnie rozwija się baza do uprawiania turystyki i rekreacji konnej, głównie w gospodarstwach agroturystycznych. Poza jazdą konną, oferowane są również przejażdżki bryczkami, kuligi, rajdy, funkcjonują wypożyczalnie sprzętu pływającego (kajaki, łodzie, żaglówki, deski windsurfingowe, rowery wodne), czy sprzętu wędkarskiego. Wzmacnianie postrzegania wsi jako miejsca atrakcyjnego do życia, pracy i wypoczynku z wykorzystaniem istniejącego trendu – mody na zdrowy styl życia i aktywność fizyczną oraz rosnące zainteresowanie turystyką wiejską stwarza szansę rozwoju obszaru LSR i regionu.

Przy Zespole Szkół Mechanicznych w Radziejowie powstała kryta pływalnia, dzięki której zwiększyła się atrakcyjność turystyczna obszaru LSR oraz wpływa na poprawę stanu zdrowotności mieszkańców. Powstanie pływalni pozwoliło na rozwój rekreacji i sportu oraz umożliwia prowadzenie rehabilitacji osób niepełnosprawnych. W pobliżu miejsca lokalizacji pływalni, znajduje się las komunalny ze ścieżkami rekreacyjnymi oraz stadion miejski. Pływalnia jest dopełnieniem istniejącego kompleksu rekreacyjno – sportowego. Przyczynia się do poszerzenia oferty sportowej i rekreacyjnej dla mieszkańców powiatu i turystów. Przy Liceum Ogólnokształcącym im. Władysława Łokietka w Radziejowie działa Astrobaza Kopernik, którą odwiedzają nie tylko uczniowie szkół z terenu Powiatu, ale również rodziny z dziećmi, dorośli pasjonaci astronomii, a nawet goście z różnych zakątków Polski i świata – chociażby pracownicy NASA.

Miasto Radziejów usytuowane w niewielkiej odległości od Rejonu Przyjezierza i Jeziora Gopło, a także przy Szlaku Piastowskim prowadzącym do Płowiec, Brześcia Kujawskiego i Włocławka, w niewielkiej odległości od Jeziora Głuszyńskiego – obszaru predestynowanego do rozwoju funkcji krajoznawczej, posiada możliwości aktywnego włączenia się w rozwój turystyczny tego obszaru. Tereny gminy Piotrków Kujawski przylegają bezpośrednio do dwóch jezior: Głuszyńskiego i Gopła. Jezioro Gopło wraz

z otoczeniem tworzy Nadgoplański Park Tysiąclecia. Wokół jezior są wyznaczone tereny pod budownictwo rekreacyjne. Największą atrakcją turystyczną Gminy Bytoń jest jezioro Głuszyńskie (obszar chronionego krajobrazu) o pow. 608,5 ha i jezioro Świesz o pow. 18,5 ha. Nad jeziorami znajduje się kilka gospodarstw agroturystycznych. Brak dużych jezior w Gminie Dobrze nie przeszkadza rozwojowi agroturystyki i ekoturystyki. Unikalny klimat, lasy, zarybione stawy, pasieki są doskonałą ofertą dla ceniących spokój i ciszę. Gospodarze proponują całodzienne wyżywienie w oparciu o produkty z gospodarstwa – kuchnia regionalna.

Dla zapewnienia promocji turystyki obszaru LSR została stworzona w ramach projektu współpracy, z LGD Dorzecza Zgłowiączki i Czarnoziem na Soli, Aplikacja Mobilna Poznajcie Kujawy. Dzięki aplikacji mieszkańcy oraz odwiedzający obszar LSR mogą zasięgnąć informacji o zabytkach, imprezach cyklicznych, miejscach wartych zwiedzenia. Natomiast celem projektu współpracy Wydanie oraz promocja albumu "Zabytki i pamiątki historyczne Kujaw i pogranicza wielkopolski" wraz z kalendarzami historycznymi Kujaw i pogranicza wielkopolski na rok 2014 i 2015 oraz mapą etnograficzną Kujaw było zwiększenie wiedzy mieszkańców posiadanych dziedzictwie kulturowym i historycznym.

Wiele atrakcyjnych turystycznie miejsc posiada potencjał, który nie został w pełni wykorzystany i pozostawia pole do dalszej pracy.

11. Lokalne produkty

Koła Gospodyń Wiejskich, na stoiskach potraw tradycyjnych wystawianych na lokalnych imprezach, prezentują lokalne produkty wpisane na Listę produktów tradycyjnych prowadzoną przez Ministerstwo Rolnictwa, które to produkty zostały zgłoszone właśnie przez lokalne koła gospodyń. LGD dąży do nawiązywania współpracy z jak największą liczbą kół gospodyń, dzięki czemu mieszkańcy mogliby poznać potrawy, które nawet na tak niewielkim obszarze są bardzo zróżnicowane – często potrawa regularnie goszcząca na stołach w jednej gminie jest zupełnie nieznana w innej.

Podsumowanie diagnozy obszaru i ludności

Powyższa diagnoza została sformułowana z uwzględnieniem uwag, rekomendacji i opinii lokalnej społeczności przekazywanych w czasie trwania konsultacji tworzonego dokumentu. Zarówno z danych statystycznych jak i opinii mieszkańców powiatu możemy

wyłonić dwa obszary, w których interwencja jest najbardziej pożądana, wskazujące wizję rozwoju obszaru z wykorzystaniem programów PROW i RPO – są to rozwój gospodarki oraz podniesienie standardu i jakości życia społeczeństwa, przy czym wzrost konkurencyjności gospodarczej powinien być traktowany jako priorytetowy.

ROZDZIAŁ IV ANALIZA SWOT

W celu przeanalizowania zebranych na etapie diagnozy danych i informacji wykorzystano heurystyczną technikę analityczną: analizę SWOT. Metoda ta, poprzez uporządkowanie i segregację informacji zebranych na etapie prac badawczych, umożliwia uporządkowane przedstawienie sytuacji, w jakiej znajduje się obszar funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego”. Analiza SWOT jest użytecznym narzędziem dokonywania oceny zasobów własnych oraz oddziaływania otoczenia, ułatwia również identyfikację problemów oraz określenie priorytetów rozwojowych. Nazwa metody jest akronimem pierwszych liter angielskich słów, stanowiących jednocześnie pola przyporządkowania poszczególnych grup czynników.

SWOT to:

- silne strony (Strengths) – wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć pozytywny wpływ na rozwój obszaru, wyróżniające go w sposób korzystny w otoczeniu, tworzące podstawy dla rozwoju, podnoszące atrakcyjność i konkurencyjność w oczach mieszkańców, inwestorów, osób odwiedzających.
- słabe strony (Weaknesses) – wewnętrzne czynniki mające lub mogące mieć negatywny wpływ na rozwój obszaru, utrudniające rozwój i realizację zamierzeń, braki w potencjałach, obniżające pozycję obszaru zarówno w oczach mieszkańców, jak i podmiotów zewnętrznych.
- szanse (Opportunities) – czynniki w otoczeniu sprzyjające lub mogące sprzyjać rozwojowi obszaru, umożliwiające eliminowanie słabości, wzmocnienie sił, uruchamianie nowych kierunków rozwoju.
- zagrożenia (Threats) – czynniki w otoczeniu utrudniające lub mogące utrudniać rozwój obszaru, stanowiące bariery w przełamywaniu dzisiejszych trudności i blokujące możliwości podejmowania działań w różnych, istotnych z punktu widzenia społeczności lokalnej dziedzinach.

W procesie analizy SWOT obszaru wdrażania LSR w sposób szczegółowy wyznaczono mocne i słabe strony, wynikające z uwarunkowań wewnętrznych oraz szanse i zagrożenia wynikające z uwarunkowań zewnętrznych, czyli czynników niezależnych od mieszkańców i władz obszaru. Do przeprowadzenia w ramach procesu planowania strategicznego analizy SWOT wykorzystano dane z następujących kluczowych źródeł:

- Spotkań konsultacyjnych i warsztatów z przedstawicielami lokalnej społeczności reprezentującymi wszystkie sektory, na których opiera się działanie LGD,

tj. publicznego, gospodarczego i społecznego oraz mieszkańców. W dniach 17 – 31.08.2015 r. Lokalna Grupa Działania „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” przeprowadziła konsultacje społeczne z mieszkańcami każdej z gmin objętych działaniem LGD. Podczas spotkań zaprezentowano wyniki diagnozy obszaru, stworzonej w oparciu o dane m.in. z Banku Danych Lokalnych, GUS z okresu 2007 – 2013. Dane statystyczne zostały uzupełnione o dodatkowe informacje przekazane przez uczestników spotkań a następnie uszeregowane w formie analizy SWOT. Uczestnicy przedstawiali uwagi zarówno na etapie prezentacji wyników diagnozy, jak również samej analizy SWOT, aktywnie biorąc udział w dyskusjach. W oparciu o zebrane dane ze spotkań stworzone zostało zestawienie uwag uszeregowanych według głównych kategorii Analizy SWOT.

- Badań społecznych (ankietowych) przeprowadzonych wśród mieszkańców gmin tworzących LGD.
- Źródeł wtórnych, tj. danych statystycznych GUS, urzędów pracy i inne.

Zebrane i przeanalizowane dane zostały uporządkowane przez autorów LSR, a końcowy efekt prac został przedstawiony do konsultacji przedstawicielom społeczności lokalnej (e – konsultacje w dniach 11 – 17.12.2015 r.; działalność Punktu konsultacyjnego w biurze LGD), która mogła zgłaszać swoje uwagi, opinie, rekomendacje. Zebrane uwagi zostały przeanalizowane i uporządkowane przez autorów strategii, którzy w dalszej kolejności opracowali ostateczną wersję dokumentu.

Tabela 21 Analiza SWOT

L.p.	Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
1.	dobrze rozbudowana sieć dróg o znaczeniu międzynarodowym, krajowym i regionalnym (droga nr 266 Ciechocinek – Aleksandrów Kujawski – Służewo – Radziejów – Konin; 267 Piotrków Kujawski – Ujma Duża; 301 Bądkowo – Osięciny, bliskość autostrady A1 i A2)	Punkt 8 Diagnozy	utrzymujące się na wysokim poziomie bezrobocie, mała liczba nowych ofert pracy na obszarze LSR	Punkt 3 Diagnozy
2.	wzrastająca w ostatnich latach jakość i liczba obiektów infrastruktury turystycznej, społecznej i rekreacyjno – sportowej	Punkt 8 Diagnozy	niewystarczająca aktywność podmiotów sektora pozarządowego spowodowana barierą finansową oraz zbyt niski poziom współpracy międzypokoleniowej,	Punkt 5 Diagnozy

			międzysektorowej i dialogu społecznego	
3.	interesujące materialne (kapliczki, zabytki) zasoby dziedzictwa kulturowego obszaru i jego mieszkańców	Punkt 9 Diagnozy	niewystarczające wykorzystanie istniejących obiektów infrastruktury społecznej i rekreacyjno – sportowej do potrzeb mieszkańców (w tym niewystarczająco rozbudowana i dostosowana do potrzeb mieszkańców oferta spędzania czasu wolnego)	Punkt 8 Diagnozy
4.	interesujące niematerialne (lokalne obrzędy, tradycje) zasoby dziedzictwa kulturowego obszaru i jego mieszkańców	Punkt 9 Diagnozy	niewystarczająca ilość i zły stan infrastruktury społecznej i drogowej w tym niewystarczająca sieć ścieżek pieszo – rowerowych, chodników, parkingów, oświetlenia, świetlic, placów zabaw, boisk sportowych	Punkt 8, 10 Diagnozy
5.	produkty lokalne i tradycyjne (np. wpisane na listę produktów tradycyjnych Województwa Kujawsko – Pomorskiego)	Punkt 11 Diagnozy	niewystarczająco rozbudowana i dostosowana do potrzeb mieszkańców oraz rynku pracy oferta edukacyjna, dotycząca ekologii i ochrony środowiska	Punkt 3 Diagnozy
6.	młodzi jako potencjał (młodzież aktywna sportowo, kulturalnie)	Punkt 8 Diagnozy	mała liczba nowoczesnych mikro – i małych przedsiębiorstw oraz niski poziom wiedzy i kompetencji w zakresie przedsiębiorczości i prowadzenia działalności gospodarczej	Punkt 4 Diagnozy
7.	rozwinęte rolnictwo, korzystne warunki do prowadzenia działalności rolniczej	Punkt 7 Diagnozy	niewykorzystane walory turystyczne i bogactwo historyczno – kulturowe, w tym brak kompleksowej promocji obszaru	Punkt 11 Diagnozy
8.	potencjał organizacji pozarządowych i społeczności lokalnej chętnej do działania na rzecz mieszkańców, podtrzymywania tradycji, kultury, rozwoju osobistego (np. stowarzyszenia, zespoły ludowe, seniorzy, KGW)	Punkt 5 Diagnozy	niski stopień wsparcia rolnictwa i przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój oferty specjalistycznej oraz instytucji otoczenia biznesu	Punkt 4 Diagnozy
9.	estetyczne centra wsi i posesje (zmodernizowane budynki, odrestaurowane obiekty)	Punkt 8 Diagnozy	duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej	Punkt 6 Diagnozy

10.	dobra baza edukacyjna (wystarczająca liczba placówek oświatowych, dobry dojazd do szkół)	Punkt 8 Diagnozy	niska efektywność ekonomiczna małych gospodarstw rolnych	Punkt 7 Diagnozy
11.	rozwój systemów infrastruktury technicznej, szczególnie wodociągowej		niskie zarobki/postępujące rozwarstwienie społeczne	
12.			mało uzbrojonych terenów budowlanych i inwestycyjnych	
13.			słabo rozbudowana infrastruktura sanitarna (oczyszczalnia ścieków, kanalizacja)	
	Szanse	Odniesienie do diagnozy	Zagrożenia	Odniesienie do diagnozy
1.	możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych na inwestycje, szkolenia, rozwój osobisty	Punkt 8 Diagnozy	niejasność oraz częste zmiany przepisów prawnych w tym przepisy prawne utrudniające realizowanie inwestycji i prowadzenie własnej działalności gospodarczej i tworzenie nowych miejsc pracy	Punkt 4 Diagnozy
2.	możliwość pozyskania zewnętrznych środków finansowych na przekwalifikowanie i doskonalenie zasobów ludzkich do aktualnych wymogów rynku pracy	Punkt 8 Diagnozy	trudności w pozyskiwaniu środków z funduszy strukturalnych, ze względu na dużą konkurencję oraz skomplikowane procedury	Punkt 4 Diagnozy
3.	wzrost zainteresowania turystów ofertą regionu	Punkt 10 Diagnozy	inwestycje w centra handlowe przyczyniające się do upadku drobnej przedsiębiorczości	Punkt 4 Diagnozy
4.	stały wzrost zainteresowania turystyką aktywną i wzrost popularności aktywnego spędzania czasu wolnego	Punkt 10 Diagnozy	możliwość wystąpienia katastrofalnej suszy	Punkt 7 Diagnozy
5.	moda na aktywność fizyczną i zdrowy styl życia	Punkt 10 Diagnozy	niedobór środków finansowych na sfinansowanie wkładu własnego do projektów unijnych oraz prefinansowania inwestycji	Punkt 5 Diagnozy
6.	współpraca międzysektorowa na rzecz przeciwdziałania bezrobociu, ubóstwu, uzależnieniom	Punkt 6 Diagnozy	postępowanie procesu starzenia się społeczeństwa	Punkt 2 Diagnozy
7.	wzrost świadomości i zainteresowania wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii w kraju	Punkt 8 Diagnozy	degradacja środowiska naturalnego, zmiany klimatyczne i utrata zasobów przyrodniczych	Punkt 8 Diagnozy
8.	coraz lepsze postrzeganie wsi jako miejsca atrakcyjnego do życia, pracy i wypoczynku	Punkt 10 Diagnozy	brak osobowości prawnej dużej liczby najbardziej aktywnych organizacji	Punkt 5 Diagnozy

			pozarządowych	
9.	przepisy wspierające postawy prorodzinne	Punkt 6 Diagnozy	postępujące rozwarstwienie społeczne, obniżanie stopy życiowej społeczeństwa	Punkt 6 Diagnozy
10.	zwiększenie dostępności do nowoczesnej technologii informatycznych (dostęp do szybkiego, darmowego Internetu).	Punkt 8 Diagnozy	bierność obywatelska (społeczna i polityczna)	Punkt 6 Diagnozy

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy oraz konsultacji społecznych wyłonione zostały podstawowe obszary problemowe, dotyczące rozwoju obszaru LGD:

1. Gospodarka: potencjał obszaru (przemysł, rolnictwo, turystyka).
2. Standard i jakość życia społeczeństwa oraz wykluczenie społeczne.

W wyniku analizy diagnostycznej dotyczącej najczęściej wskazywanych problemów obszaru LSR w ramach konsultacji społecznych oraz na podstawie prac grupy roboczej „SWOT – owskiej” reprezentowanej przez przedstawicieli 4 grup interesariuszy wskazano maksymalnie 10 kluczowych czynników w każdym z 4 obszarów analizy SWOT. Dalsza analiza problemów będzie koncentrowała się na kwestiach najistotniejszych z punktu widzenia większości społeczności objętej LSR. W związku z tym w powyższej tabeli skupiono się na odniesieniu do diagnozy tylko dla czynników kluczowych. Powyższa analiza SWOT stanowi podstawę do określenia celów ogólnych i szczegółowych LSR zgodnie z poniższym układem:

DIAGNOZA → SWOT → CELE → WSKAŹNIKI

Podczas spotkań konsultacyjnych uczestnicy opracowali „drzewa problemów”, które nawiązują do zidentyfikowanych obszarów problematycznych, na podstawie których opracowano następnie drzewa celów wskazujących cele szczegółowe odpowiadające na kluczowe problemy oraz przyczyny ich powstania, a także cele ogólne. Następnie na podstawie katalogu działań możliwych do realizacji w ramach programów PROW na lata 2014 – 2020 oraz RPO WK – P na lata 2014 – 2020 dokonano wyboru strategii tzn. możliwych do realizacji działań w ramach LSR.

ROZDZIAŁ V CELE I WSKAŹNIKI

Skuteczne wdrażanie LSR oraz pomiar efektów jej realizacji uzależniony jest od prawidłowego opracowania logiki interwencji dla LSR. Polega ona na ukazaniu ciągu przyczynowo – skutkowego realizowanych w ramach strategii celów, przedsięwzięć i wskaźników.

Logika interwencji składa się z trzech poziomów:

1. produkty, czyli mierzalne efekty realizacji przedsięwzięć,
2. rezultaty, mierzące sposób wykorzystania produktów,
3. oddziaływania, mierzące zmiany zachodzące w całej LGD w wyniku realizacji LSR, nie dotyczące wyłącznie grupy docelowej lecz całego obszaru i wszystkich mieszkańców oraz podmiotów na tym obszarze.

W procesie konstruowania celów zebrane zostały informacje o potrzebach i problemach mieszkańców obszaru LSR. Swoje punkty widzenia podczas spotkań konsultacyjnych prezentowali przedstawiciele wszystkich sektorów, które skupia LGD. Zebrany materiał stanowił bazę wyjściową, stwarzającą możliwość spojrzenia na obszar LSR z perspektywy wszystkich liczących się podmiotów. Uporządkowany przez Zespół ds. opracowania LSR materiał z prac ze społecznością lokalną, w połączeniu z innymi materiałami źródłowymi, stanowił następnie podstawę do uzupełnienia informacji zawartych w diagnozie obszaru i analizie SWOT, z których są wyprowadzone cele LSR. Sformułowane w LSR cele opierają się o analizę SWOT z uwzględnieniem wyników konsultacji społecznych, które uspołeczniają i uwiarygodniają proces budowania strategii. Zarówno w odniesieniu do celów ogólnych, szczegółowych, jak i przedsięwzięć, konieczne jest właściwe przypisanie wskaźników, odpowiednio oddziaływania, rezultatu oraz produktu.

Przeprowadzona analiza uwarunkowań i stanu rozwoju obszaru wdrażania LSR, jak też zgłaszanych podczas konsultacji społecznych aspiracji różnych środowisk, pozwoliły na identyfikację obszarów problemowych, na podstawie których sformułowano cele ogólne, szczegółowe oraz przedsięwzięcia.

Wyróżniono następujące cele ogólne:

- I. Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD.
- II. Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne.

Cel ogólny I, związany z rozwojem gospodarczym, wskazywany jest jako najważniejszy ze względu na bardzo silne i trwałe społeczne i ekonomiczne skutki niskiego

poziomu konkurencyjności gospodarki. Jego realizacja będzie miała bezpośredni wpływ na jakość życia mieszkańców, dochody samorządów, rolę i pozycję powiatu w gospodarce narodowej. Gospodarka stanowi również zasadniczą oś rozwoju województwa i jest powiązana z wszystkimi pozostałymi aspektami rozwoju. Działania sprzyjające szeroko rozumianemu rozwojowi gospodarczemu powinny być szczególnie eksponowane, a w działaniach nie stymulujących bezpośrednio gospodarki należy poszukiwać i wzmacniać aspekty oddziałujące pośrednio na tworzenie miejsc pracy i generowanie dochodów.

Na obszarze wdrażania LSR notuje się trwale wysokie bezrobocie, będące konsekwencją niskiej konkurencyjności gospodarki. W sferze społecznej wysokie bezrobocie skutkuje przede wszystkim rosnącą skalą ubóstwa. W sferze gospodarczej niska konkurencyjność ogranicza możliwości wykorzystania potencjałów rozwojowych. Z przeprowadzonej diagnozy obszaru wynika, że niska konkurencyjność gospodarki wynika również m.in. z niedostosowania poziomu wykształcenia i kwalifikacji do potrzeb rynku pracy oraz prezentowanych postaw społecznych wobec rynku pracy.

Cel ogólny *I Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD* oraz cel szczegółowy „*I.1 Spadek poziomu bezrobocia na obszarze wdrażania LSR w grupie 20 osób do 2023 roku*” planuje się osiągnąć poprzez zrealizowanie trzech przedsięwzięć:

- *Przedsięwzięcie I.1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR* będzie realizowane ze środków RPO WK – P na lata 2014 – 2020 i współfinansowane przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego na lata 2014 – 2020, przez podmioty inne niż LGD. W ramach przedsięwzięcia planuje się wsparcie inwestycyjne mikro i małych przedsiębiorstw, poprawiające konkurencyjność przedsiębiorstwa. W ramach dostępnych środków zaplanowano również utworzenie lokalnego inkubatora przedsiębiorczości, który będzie świadczył usługi dla wszystkich podmiotów gospodarczych z obszaru wdrażania LSR. Realizacja wskaźników produktu w ramach powyższego przedsięwzięcia jest uzasadniona sporządzoną diagnozą obszaru oraz analizą SWOT. Przełoży się bezpośrednio na realizację celu szczegółowego *Osi Priorytetowej 7 Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność – „Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju”*. Grupami docelowymi powyższych działań zgodnie z zapisami Szczegółowego Opisu Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014 – 2020 będą podmioty prowadzące działalność gospodarczą jako mikro i małe przedsiębiorstwa na terenie powiatu radziejowskiego oraz JST i organizacje

pozarządowe. Podstawą wyznaczenia grupy są dane statystyczne, wskazujące że poziom rozwoju przedsiębiorczości na terenie powiatu radziejowskiego mierzony liczbą podmiotów gospodarczych przypadających na 1000 mieszkańców, jest o blisko 25% niższy niż średnia w województwie i o ponad 45% niższy niż średnia dla kraju. Zatem wsparcie podmiotów gospodarczych wydaje się być zasadne.

- *Przedsięwzięcie I.1.2 Generowanie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorstw na obszarze LSR* będzie realizowane w ramach PROW na lata 2014 – 2020 i współfinansowane przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. W ramach przedsięwzięcia planuje się wsparcie finansowe zarówno istniejących przedsiębiorstw, jak i tworzenia nowych podmiotów gospodarczych. Niezbędnym warunkiem otrzymania wsparcia będzie utworzenie nowych miejsc pracy. W ramach wspierania działań dotyczących tworzenia nowych przedsiębiorstw, LGD planuje premiowanie projektów ukierunkowanych na innowacje. Zaplanowano również wsparcie działań na rzecz podniesienia wiedzy i kompetencji osób otwierających lub rozwijających działalność gospodarczą. Potrzeba realizacji szkoleń wynika ze zdiagnozowanych oraz ujętych w analizie SWOT słabych stron obszaru, wskazujących niski poziom wiedzy i kompetencji w zakresie przedsiębiorczości oraz niedostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy. przełoży się na sprawniejsze zarządzanie wspartych podmiotów, a co za tym idzie zwiększy szanse na utrzymanie miejsc pracy i wpłynie na poprawę konkurencyjności przedsiębiorstwa. Realizacja wskaźników produktu w ramach powyższego przedsięwzięcia jest uzasadniona sporządzoną diagnozą obszaru oraz analizą SWOT. Przełoży się bezpośrednio na realizację wskaźnika celu szczegółowego 6B „*Miejsca pracy utworzone w ramach projektów otrzymujących wsparcie*” określonego dla PROW 2014 – 2020. Grupami docelowymi powyższych działań będą mieszkańcy powiatu radziejowskiego spełniający kryteria określone w rozporządzeniu wykonawczym do wdrażania LSR, osoby z grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy oraz podmioty prowadzące działalność gospodarczą na terenie powiatu radziejowskiego. Podstawą wyznaczenia grupy są dane statystyczne, wskazujące na niski poziom rozwoju przedsiębiorczości oraz wysoki poziom bezrobocia oraz ubóstwa na obszarze wdrażania LSR.

Podstawą identyfikacji *Celu ogólnego II Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne* jest dążenie do

przyspieszenia rozwoju obszarów wiejskich oraz aktywizacji społecznej mieszkańców. Barięą rozwojową w tej sferze są m.in. zły stan istniejącej infrastruktury, niski poziom aspiracji, odpowiedzialności społecznej, mała aktywność i zaangażowanie na rzecz poprawy jakości i warunków życia, brak dbałości o środowisko, a w konsekwencji o własne zdrowie. *Cel ogólny II* planuje się osiągnąć poprzez realizowanie m.in.: działań skoncentrowanych na rozwoju infrastruktury, działań na rzecz zachowania oraz promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego obszaru wdrażania LSR, przedsięwzięć mających na celu podniesienie wiedzy na temat ochrony środowiska, a także działań skierowanych do osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Wobec niskiego poziomu rozwoju społecznego oraz niewystarczająco rozwiniętej sfery infrastrukturalnej, realne jest zagrożenie, że sfery te będą stanowić bariery dla rozwoju gospodarki. Dlatego też realizacja *Celu ogólnego II* powinna być traktowana jako działanie wspomagające rozwój gospodarki – modernizacja przestrzeni wsi i miast obszaru wdrażania LSR oraz kształtowanie nowoczesnego społeczeństwa są niezbędnymi warunkami rozwoju gospodarczego.

W ramach *celu ogólnego II Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne* zdefiniowano dwa cele szczegółowe: *cel szczegółowy II.1 Zwiększenie aktywności wśród 16 247 mieszkańców objętych LSR w zakresie korzystania z rozwiniętej sieci infrastruktury do 2023 r.* oraz *cel szczegółowy II.2 Zwiększenie świadomości i aktywności społeczno – zawodowej 8 000 mieszkańców obszaru LSR w zakresie ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu do 2023 roku.*

Cel szczegółowy II.1 planuje się osiągnąć poprzez zrealizowanie dwóch przedsięwzięć:

- *Przedsięwzięcie II.1.1 Rozwój nowoczesnej infrastruktury na obszarze LGD* będzie realizowane w ramach środków PROW na lata 2014 – 2020 i współfinansowane przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Mieszkańcy obszaru LSR podczas spotkań, wskazywali na braki lub niską jakość części obiektów infrastruktury takich jak m.in.: obiekty zabytkowe, siłownie zewnętrzne, place zabaw, muzea, ośrodki kultury, świetlice, wiaty itp. W wyniku zdiagnozowanej potrzeby budowy lub przebudowy obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej zaplanowano wsparcie na inwestycje w powyższym zakresie. Realizacja wskaźnika produktu w ramach powyższego przedsięwzięcia wpłynie na realizację

wskaźnika celu szczegółowego 6B „Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/ infrastruktury” określonego dla PROW 2014 – 2020. Z uwagi na fakt, że inwestycje będą dotyczyły obiektów ogólnodostępnych, grupą docelową będą wszyscy mieszkańcy obszaru LSR.

- *Przedsięwzięcie II.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich* będzie realizowane ze środków RPO WK – P na lata 2014 – 2020 i współfinansowane przez Europejski Funduszu Rozwoju Regionalnego na lata 2014 – 2020. Planowane w ramach powyższego przedsięwzięcia projekty muszą wynikać i być powiązane ze zrealizowanymi, realizowanymi lub planowanymi do realizacji działaniami objętymi wsparciem EFS. Realizacja wskaźników produktu jest uzasadniona sporządzoną diagnozą obszaru oraz analizą SWOT. Przełoży się bezpośrednio na realizację celu szczegółowego *Osi Priorytetowej 7 Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność – „Ożywienie społeczne i gospodarcze”*. Z uwagi na fakt, że inwestycje będą dotyczyły obiektów ogólnodostępnych, grupą docelową będą wszyscy mieszkańcy obszaru LSR oraz jednostki samorządu terytorialnego i przedsiębiorcy.

Cel szczegółowy *II.2 Zwiększenie świadomości i aktywności społeczno – zawodowej 8 000 mieszkańców obszaru LSR w zakresie ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu do 2023 roku* planuje się osiągnąć poprzez zrealizowanie trzech przedsięwzięć:

- *Przedsięwzięcie II.2.1 Działania na rzecz edukacji, aktywizacji, promocji w obszarze kultury i lokalnego dziedzictwa* będzie realizowane w ramach środków PROW na lata 2014 – 2020 i współfinansowane przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, poprzez projekty grantowe, projekty współpracy oraz aktywizację. Z przeprowadzonej analizy SWOT wynika, że na obszarze LSR istnieją niewykorzystane walory turystyczne i bogactwo historyczno – kulturowe. Zauważa się również brak kompleksowej promocji regionu jako całości. Z uwagi na powyższe niezbędne jest skierowanie wsparcia na zachowanie dziedzictwa lokalnego oraz promocję obszaru LSR. W ramach projektu współpracy LGD zaplanowała projekt, którego celem będzie „Promocja lokalnego dziedzictwa na obszarze dwóch lokalnych grup działania”. Wspólnie z Lokalną Grupą Działania Dorzecze Zgłowiączki, planuje się osiągnięcie wskaźników: wydanie publikacji promującej lokalne dziedzictwo (kalendarze) wraz z materiałami promującymi obszar wdrażania LSR partnerów. Projekt będzie realizował cel ogólny II, cel

szczegółowy II.1 oraz przedsięwzięcie II.2.1 *Działania na rzecz edukacji, aktywizacji, promocji w obszarze kultury i lokalnego dziedzictwa*. Projekt będzie wykorzystywał lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne. Projekty realizowane w ramach aktywizacji będą skierowane m. in. do osób ze zdefiniowanych w ramach diagnozy grup defaworyzowanych oraz organizacji pozarządowych z wykorzystaniem środków i metod komunikacji zaplanowanych w *Planie Komunikacji*.

- *Przedsięwzięcie II.2.2 Podniesienie wiedzy w zakresie ochrony środowiska* będzie realizowane w ramach środków PROW na lata 2014 – 2020 i współfinansowane przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, poprzez projekty grantowe. W ramach przedsięwzięcia planuje się realizację m.in. szkoleń, warsztatów, wyjazdów edukacyjnych o tematyce zmian klimatycznych i ochrony środowiska. Potrzeba realizacji tego typu zadań wynika ze ujętej w analizie SWOT niskiej świadomości ekologicznej mieszkańców obszaru LSR oraz niskiego poziomu wykorzystania zasobów przyrodniczych i przyczyni się do realizacji celów przekrojowych PROW w zakresie ochrony środowiska i klimatu. W ramach przedsięwzięcia zaplanowano premiowanie projektów zakładających zintegrowanie co najmniej trzech branż działalności gospodarczej. Działania podejmowane w ramach przedsięwzięcia będą miały charakter ogólnodostępny i będą skierowane do wszystkich mieszkańców obszaru LSR, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców.

- *Przedsięwzięcie II.2.3 Działania na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem* będzie realizowane ze środków RPO WK – P na lata 2014 – 2020 i współfinansowane przez Europejski Fundusz Społeczny, poprzez projekty grantowe. W ramach przedsięwzięcia planuje się działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym takich jak: kluby samopomocy, świetlice środowiskowe, kluby młodzieżowe, kluby pracy, aktywizacja społeczno – zawodowa, i inne z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym oraz działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej. W przypadku powyższego przedsięwzięcia LSR zwraca szczególną uwagę na realizację projektów integrujących i angażujących różne sektory. Powodzenie realizacji projektów realizowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem

zależy bowiem w dużej mierze od wspólnych działań i zaangażowania sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego.

Poniżej przedstawiono matrycę logiczną powiązań diagnozy obszaru i ludności, analizy SWOT oraz celów i wskaźników.

Tabela 22 MATRYCA LOGICZNA POWIĄZAŃ DIAGNOZY OBSZARU I LUDNOŚCI, ANALIZY SWOT ORAZ CELÓW I WSKAŹNIKÓW

Zidentyfikowane problemy/wyzwania społeczno – ekonomiczne	Cel ogólny	Cele szczegółowe	Planowane przedsięwzięcia	Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie	Czynniki zewnętrzne mające wpływ na realizację działań i osiągnięcie wskaźników
niski stopień wsparcia rolnictwa i przedsiębiorczości, w tym niewystarczający rozwój oferty specjalistycznej oraz instytucji otoczenia biznesu	Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD	Spadek poziomu bezrobocia na obszarze wdrażania LSR w grupie 20 osób do 2023 roku	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR	Liczba wspartych/utworzonych inkubatorów przedsiębiorczości na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług świadczonych przez inkubator przedsiębiorczości do 2023 r.	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON do 2022 r. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w stosunku do roku 2013 o 15 szt.	niejasność oraz częste zmiany przepisów prawnych w tym przepisy prawne utrudniające realizowanie inwestycji i prowadzenie własnej działalności gospodarczej i tworzenie nowych miejsc pracy
utrzymujące się na wysokim poziomie bezrobocia, mała liczba nowych ofert pracy na obszarze LSR				Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały dotację wspierającą unowocześnienie sposobu działania lub oferty na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	Liczba nowych/udoskonalonych produktów lub usług wprowadzonych w przedsiębiorstwach, które otrzymały dotację do 2023 r.		trudności w pozyskiwaniu środków z funduszy strukturalnych, ze względu na dużą konkurencję oraz skomplikowane procedury
mała liczba nowoczesnych mikro – i małych przedsiębiorstw oraz niski poziom wiedzy i kompetencji w zakresie przedsiębiorczości i prowadzenia działalności gospodarczej			Generowanie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorstw na obszarze LSR	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r. ukierunkowanych na innowacje		Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.

niewystarczająco rozbudowana i dostosowana do potrzeb mieszkańców oraz rynku pracy oferta edukacyjna.				Liczba szkoleń na rzecz wzrostu kompetencji zawodowych przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw z obszaru wdrażania LSR do 2023 r.	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych		
niewystarczająca ilość i zły stan infrastruktury społecznej i drogowej w tym niewystarczająca sieć ścieżek pieszo – rowerowych, chodników, parkingów, oświetlenia, świetlic, placów zabaw, boisk sportowych	Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne	Zwiększenie aktywności wśród 16 247 mieszkańców objętych LSR w zakresie korzystania z rozwiniętej sieci infrastruktury do 2023 r.	Rozwój nowoczesnej infrastruktury na obszarze LGD	Liczba nowych lub przebudowanych / zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej na obszarze wdrażania LSR do 2023 r..	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej na obszarze LSR w ciągu roku po zakończeniu operacji	Liczba mieszkańców z grupy 132 osób deklarujących zadowolenie z jakości i komfortu życia na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	niejasność oraz częste zmiany przepisów prawnych w tym przepisy prawne utrudniające realizowanie inwestycji
			Rewitalizacja obszarów wiejskich	Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty kultury w ciągu roku po zakończeniu operacji		
niewykorzystane walory turystyczne i bogactwo historyczno – kulturowe, w tym brak kompleksowej promocji obszaru		Zwiększenie świadomości i aktywności społeczno – zawodowej 8 000 mieszkańców	Działania na rzecz edukacji, aktywizacji, promocji w obszarze kultury i lokalnego dziedzictwa	Liczba konkursów, warsztatów, imprez, wyjazdów studyjnych, stoisk zorganizowanych w celu pobudzenia świadomości, aktywności i zwiększenia zaangażowania	Liczba osób z grup defaworyzowanych obszaru LSR, uczestniczących w wydarzeniach do 2023 roku		bierność obywatelska (społeczna i polityczna)

niewystarczająca aktywność podmiotów sektora pozarządowego spowodowana barierą finansową oraz zbyt niski poziom współpracy międzypokoleniowej, międzysektorowej i dialogu społecznego		obszaru LSR w zakresie ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu do 2023 roku.		mieszkańców obszaru LSR z grupy defaworyzowanej w działalność na rzecz rozwoju obszarów wiejskich			
niewystarczające wykorzystanie istniejących obiektów infrastruktury społecznej i rekreacyjno – sportowej do potrzeb mieszkańców (w tym niewystarczająco rozbudowana i dostosowana do potrzeb mieszkańców oferta spędzania czasu wolnego)				Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne do 2023 r.		niedobór środków finansowych nasfinansowanie wkładu własnego do projektów unijnych oraz prefinansowania inwestycji
				Liczba przygotowanych i/lub zrealizowanych projektów współpracy			
zbyt niska świadomość ekologiczna, w tym zbyt niski poziom wykorzystania zasobów przyrodniczych			Podniesienie wiedzy w zakresie ochrony środowiska	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych mających na celu podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej na temat ochrony środowiska i zmian klimatycznych, wykorzystujących zintegrowanie co najmniej trzech branż działalności gospodarczej zrealizowanych do 2023 r.	Liczba mieszkańców, którzy podnieśli wiedzę w zakresie ochrony środowiska i ekologii do 2023 r.		niechęć społeczeństwa do podnoszenia wiedzy w zakresie ochrony środowiska

duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej			Działania na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem w programie do 2023 r.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu do 2023r.	bierność społeczeństwa
				Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem w programie realizowanym w sposób spójny i kompleksowy z zaangażowaniem trzech różnych sektorów/partnerów do 2023 r.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	
					Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	

Tabela 23 Cele i wskaźniki

I	CEL OGÓLNY 1	Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD				
I.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Spadek poziomu bezrobocia na obszarze wdrażania LSR w grupie 20 osób do 2023 roku				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 31.12.2013 Rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W I	Wzrost liczby podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON do 2023 r. w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w stosunku do roku 2013 o 15 szt.		szt.	3056	3071	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
w I.1.1	Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług świadczonych przez inkubator przedsiębiorczości do 2023 r.		szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD; (dane średnioroczne mierzone w ciągu 1 roku działalności inkubatora)
w I.1.2	Liczba nowych lub udoskonalonych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwach, które otrzymały dotację do 2023 r.		szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
w I.1.3	Liczba nowo utworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne na obszarze LSR do 2023 r.		szt.	0	23	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
w I.1.4	Liczba osób oceniających szkolenia jako adekwatne do oczekiwań zawodowych		osoby	0	8	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD (dane pozyskane z ankiet/wywiadów z uczestnikami szkoleń)

Przedsięwzięcia		Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźnik produktu				
				nazwa	Jednostka miary	wartość		Źródło danych/ sposób pomiaru
						początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	
I.1.1	Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR	JST, organizacje pozarządowe	konkurs	Liczba wspartych/utworzonych inkubatorów przedsiębiorczości na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	szt.	0	1	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
		Mikro i małe przedsiębiorstwa	projekty grantowe	Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały dotację wspierającą unowocześnienie sposobu działania lub oferty na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
I.1.2	Generowanie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorstw na obszarze LSR	mieszkańcy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, osoby z grup defaworyzowanych z uwagi na dostęp do rynku pracy	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	szt.	0	16	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
		mieszkańcy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, osoby z grup defaworyzowanych z uwagi na dostęp do rynku pracy	konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r. ukierunkowanych na innowacje	szt.	0	2	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

		Podmioty prowadzące działalność gospodarczą	konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	szt.	0	7	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
		Podmioty prowadzące działalność gospodarczą/ mieszkańcy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju, osoby z grup defaworyzowanych z uwagi na dostęp do rynku pracy	konkurs	Liczba szkoleń na rzecz wzrostu kompetencji zawodowych przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw z obszaru wdrażania LSR do 2023 r.	szt.	0	10	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

II.	CEL OGÓLNY 2	Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne				
II.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	Zwiększenie aktywności wśród 16247 mieszkańców objętych LSR w zakresie korzystania z rozwiniętej sieci infrastruktury do 2023 r.				
II.2		Zwiększenie świadomości i aktywności społeczno – zawodowej 8000 mieszkańców obszaru LSR w zakresie ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu do 2023 roku.				
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
W II	Liczba mieszkańców z grupy 132 osób, deklarujących zadowolenie z jakości i komfortu życia na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.		osoba	93	120	Źródło danych – ankietyzacja mieszkańców obszaru LSR
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 rok	Plan 2023 Rok	Źródło danych/ sposób pomiaru
w II.1.1	Wzrost liczby osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej na obszarze LSR w ciągu roku po zakończeniu operacji		osoba	0	17000	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
w II.1.2	Wzrost liczby osób odwiedzających zabytki i obiekty kultury w ciągu roku po zakończeniu operacji		osoba	0	700	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
w II.1.3	Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów w ciągu roku po zakończeniu operacji		osoba	0	3 178	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
w II.2.1	Liczba osób z grup defaworyzowanych obszaru LSR, uczestniczących w wydarzeniach do 2023 roku		osoby	0	8000	dane LGD
w II.2.2	Liczba projektów wykorzystujących lokalne zasoby: przyrodnicze, kulturowe, historyczne, turystyczne, produkty lokalne do 2023 r.		szt.	0	25	dane LGD
w II.2.3	Liczba mieszkańców, którzy podnieśli wiedzę w zakresie ochrony środowiska i ekologii do 2023 r.		osoby	0	230	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
w II.2.4	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu do 2023 r.		osoby	0	35	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

w II.2.5	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	osoby	0	19	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
w II.2.6	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	osoby	0	256	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD			
Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźnik produktu				Źródło danych/ sposób pomiaru	
			nazwa	Jednostka miary	wartość			
					początkowa 2015 rok	końcowa 2023 Rok		
II.1.1	Rozwój nowoczesnej infrastruktury na obszarze LGD	mieszkańcy obszaru objętego Lokalną Strategią Rozwoju	konkurs	Liczba nowych lub przebudowanych / zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	szt.	0	25	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
				Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	szt.	0	1	
II.1.2	Rewitalizacja obszarów wiejskich	Jednostki samorządu terytorialnego, mieszkańcy i przedsiębiorcy na obszarach zrewitalizowanych	konkurs	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach wiejskich na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	szt.	0	21	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

II.2.1	Działania na rzecz edukacji, aktywizacji, promocji w obszarze kultury i lokalnego dziedzictwa	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru LSR w szczególności grupy defaworyzowane	projekt grantowy	Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	szt.	0	20	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
			projekt współpracy	Liczba przygotowanych i/lub zrealizowanych projektów współpracy	szt.	0	2	dane LGD
II.2.2	Podniesienie wiedzy w zakresie ochrony środowiska	Organizacje pozarządowe, mieszkańcy obszaru LSR, przedsiębiorcy	projekt grantowy	Liczba przedsięwzięć edukacyjnych mających na celu podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej na temat ochrony środowiska i zmian klimatycznych, wykorzystujących zintegrowanie co najmniej trzech branż działalności gospodarczej zrealizowanych do 2023 r.	szt.	0	6	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

II.2.3	Działania na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem	Osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenie osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym	projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem w programie do 2023 r.	osoby	0	475	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
			projekt grantowy	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem w programie realizowanym w sposób spójny i kompleksowy z zaangażowaniem trzech różnych sektorów/partnerów do 2023 r.	osoby	0	15	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

Sposób monitorowania realizacji wskaźników

LGD będzie w sposób bieżący monitorowała realizację zaplanowanych w LSR wskaźników. Dane do pomiaru wskaźników produktu i rezultatu w ramach wszystkich funduszy będą pozyskiwane w pierwszej kolejności na etapie wyboru operacji do finansowania.

Podstawą oceny sposobu i stopnia realizacji założonych w LSR wskaźników w ramach projektów będzie złożona przez wnioskodawców dokumentacja konkursowa. Następnie po zrealizowaniu operacji, w ankiecie monitorującej składanej do biura LGD najpóźniej w ciągu 3 miesięcy od otrzymania płatności końcowej, a w przypadku Grantobiorców wraz z wnioskiem o rozliczenie grantu, wnioskodawcy przedstawią uzyskane efekty zrealizowanych i rozliczonych projektów.

W przypadku projektów współpracy LGD będzie sporządzała sprawozdania wewnętrzne. Ponadto LGD będzie sporządzała wnioski o płatność i sprawozdania dla Samorządu Województwa przy rozliczaniu działań w ramach kosztów bieżących i aktywizacji.

Wskaźniki oddziaływania będą oszacowane na podstawie ogólnodostępnych danych statystyki publicznej. Dane dotyczące realizacji zaplanowanych wskaźników będą gromadzone w sposób bieżący, natomiast zgodnie z zasadami dokonywania monitoringu raz w roku będzie dokonywana analiza i ocena zgromadzonych danych.

ROZDZIAŁ VI SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU

Ogólna charakterystyka przyjętych rozwiązań formalno – instytucjonalnych wraz ze zwięzłą informacją wskazującą sposób powstawania poszczególnych procedur, ich kluczowe cele i założenia.

1. Podstawy prawne rozwiązań proceduralnych

Zgodnie z zapisami Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiającego przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013 r., str. 320), zwanego dalej "rozporządzeniem nr 1303/2013", do zadań LGD należy „opracowanie niedyskryminującej i przejrzystej procedury wyboru oraz obiektywnych kryteriów wyboru operacji, które pozwalają uniknąć konfliktów interesów, gwarantują, że **co najmniej 50% głosów w decyzjach dotyczących wyboru pochodzi od partnerów niebędących instytucjami publicznymi i umożliwiają wybór w drodze procedury pisemnej**”.

Za instytucje publiczne uważa się podmioty tworzące sektor publiczny:

- gminy,
- powiaty,
- uczelnie publiczne,
- jednostki badawczo – rozwojowe,
- samodzielne publiczne zakłady opieki zdrowotnej,
- państwowe lub samorządowe instytucje kultury,
- państwowe lub samorządowe osoby prawne utworzone na podstawie odrębnych przepisów w celu wykonywania zadań publicznych, z wyłączeniem przedsiębiorców.

Ramy prawne dotyczące zasad wyboru operacji w ramach LSR określają także zapisy ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem

środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 (Dz. U. z 2015 r. poz. 349), ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2015 r. poz. 378, dalej: ustawa) oraz ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014 – 2020 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1146 oraz z 2015 r. poz. 378).

2. Sposób powstawania poszczególnych procedur

Założenia do procedur wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych LSR wraz z lokalnymi kryteriami wyboru operacji zostały określone przez zespół ds. opracowania LSR, składający się z członków Zarządu LGD i pracowników biura. Następnie projekty procedur i kryteriów były konsultowane z przedstawicielami trzech sektorów oraz dopracowywane metodą warsztatową na spotkaniach zespołu partycypacyjnego. Rekomendacje w zakresie treści procedur dotyczyły przede wszystkim ich maksymalnego uproszczenia.

LGD opracowała procedury wyboru operacji i kryteria oceny w oparciu o dotychczasowe doświadczenia z okresu 2007 – 2013 oraz zalecenia z kontroli wyboru prowadzonej przez przedstawicieli Urzędu Marszałkowskiego Woj. Kujawsko – Pomorskiego. Procedury i kryteria mają formę pisemną i są upubliczniane na stronie internetowej LGD, co zapewnia sprawny i transparentny wybór operacji w ramach LSR.

3. Kluczowe cele i założenia procedur wyboru operacji

W procedurach wyboru operacji w ramach LSR dla obszaru LGD „Razem dla Powiatu Radziejowskiego” zostały określone zasady gwarantujące prawidłowość i przejrzystość całego procesu. Organem decyzyjnym LGD jest Rada Stowarzyszenia, do której wyłącznej kompetencji należy ocena i wybór operacji do dofinansowania w ramach LSR oraz ustalanie kwoty wsparcia. Rada LGD ocenia i wybiera operacje i podejmuje decyzje w formie uchwał podczas posiedzeń zgodnie z zasadami szczegółowo określonymi w Regulaminie Rady. Szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń Rady LGD związanych z oceną i wyborem operacji w ramach LSR określa Regulamin Rady zatwierdzony uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia.

W procedurach dotyczących oceny i wyboru operacji i grantów:

1. wskazano sposób ich udostępniania do wiadomości publicznej:

- pisemne procedury wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz procedury wyboru i oceny grantobiorców w ramach projektów grantowych LSR wraz z lokalnymi kryteriami wyboru operacji są upublicznione na stronie internetowej LGD: www.lgd.com.pl
2. szczegółowo określono zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji;
 3. określono sposób organizacji naboru wniosków (zgodnie z zaleceniami Instytucji Zarządzających poszczególnymi funduszami w trybie określonym ustawą o RLKS);
 4. przewidziano podawanie do publicznej wiadomości protokołów z posiedzeń Rady LGD:
 - na stronie internetowej LGD, po każdym posiedzeniu, upubliczniany będzie Protokół z posiedzenia Rady LGD zawierający także informacje o wyłączeniach z procesu decyzyjnego;
 5. określono szczegółowy sposób informowania o wynikach oceny i możliwości wniesienia protestu w odniesieniu do decyzji Rady;
 6. opracowano procedury realizacji projektów grantowych.

Ponadto przyjęte rozwiązania formalno – instytucjonalne:

- a) są niedyskryminujące i przejrzyste (publikowanie informacji o posiedzeniach Rady, wynikach posiedzeń, protokołów z posiedzeń z informacją o wyłączeniach z procesu oceny);
- b) zapewniają przejrzysty podział zadań poszczególnych organów LGD i biura w procesie wyboru operacji i grantów w projektach grantowych (określone w Regulaminach poszczególnych organów i biura LGD);
- c) pozwalają uniknąć konfliktu interesów:
 - przed przystąpieniem do oceny i wyboru operacji/ grantów każdy członek Rady, podczas pierwszego posiedzenia dotyczącego danego konkursu, podpisuje Deklarację poufności i bezstronności.
 - dla uniknięcia ryzyka wystąpienia konfliktu interesu prowadzony jest Rejestr Interesów Członków Rady, wskazujący rodzaj powiązań lub ich brak między wnioskodawcami/ grantobiorcami a oceniającymi.
- d) przewidują regulacje zapewniające zachowanie parytetu sektorowego:
 - w składzie Rady znajduje się więcej niż 50% członków reprezentujących partnerów niepublicznych LGD. Członkowie Rady LGD osobiście uczestniczą w posiedzeniach. Członkowie Rady będący osobami fizycznymi uczestniczą w jej

pracach, w tym biorą udział w głosowaniu nad jej uchwałami, osobiście, a członkowie będący osobami prawnymi – przez organ uprawniony do reprezentowania tej osoby prawnej albo pełnomocnika umocowanego do uczestniczenia w pracach Rady. Udzielenie dalszego pełnomocnictwa jest niedopuszczalne.

- decyzje Rady LGD podejmowane są w formie uchwał, zwykłą większością głosów, w obecności przynajmniej 50% członków organu decyzyjnego z zastrzeżeniem, iż na etapie poszczególnych głosowań żadna z grup interesu nie posiada więcej niż 49% głosów.
- e) szczegółowo regulują sytuacje wyjątkowe:
- w przypadku operacji/ grantów o równej ilości uzyskanych punktów w ocenie wg lokalnych kryteriów wyboru, o miejscu na Liście operacji/ grantów zgodnych z LSR zdecyduje procentowy udział wkładu własnego wnioskodawcy/ grantobiorcy. W przypadku dalszych trudności w ustaleniu miejsca na liście (tj. jednakowy procentowy udział wkładu własnego), o miejscu na liście operacji/ grantów zgodnych z LSR zadecyduje data i godzina złożenia wniosku w miejscu wskazanym w ogłoszeniu o naborze.
- f) zapewniają stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru (po umieszczeniu na stronie internetowej ogłoszenie nie może ulec zmianie, w sytuacji wystąpienia błędu jest unieważniane i zamieszczane na nowo).
- g) określają tryb wniesienia przez wnioskodawców protestu/ przez grantobiorców złożenia odwołania od decyzji Rady LGD.
- h) uwzględniają ustanowienie osoby/ komisji, której zadaniem jest czuwanie nad prawidłowym przebiegiem procesu:
- opiekunem procesu decyzyjnego jest osoba wybrana przez Zarząd np. Prezes Zarządu;
 - obsługę techniczną posiedzeń Rady LGD zapewniają pracownicy biura LGD.
- i) dotyczą także realizacji projektów grantowych, w tym również sposobu rozliczania, monitoringu i kontroli grantów.

Dodatkowe informacje:

- Intensywność pomocy w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 wynosi dla:

- jednostek sektora finansów publicznych – maks. 63,63% kosztów kwalifikowalnych;
 - podmiotów wykonujących działalność gospodarczą – maks. 70% kosztów kwalifikowalnych;
- pozostałych podmiotów – do 100% kosztów kwalifikowalnych
- Wysokość wsparcia przyznawanego na rozpoczynanie działalności gospodarczej w ramach PROW wynosi 100 000,00 zł. Pomoc wypłacana jest w formie płatności ryczałtowej.

4. Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru

Ustanawianie i zmiana kryteriów wyboru zostały określone zgodnie z wymogami zawartymi w programach, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami.

Kryteria wyboru operacji zostały określone łącznie z zasadami procedur wyboru a więc zgodnie z opisem procesu partycypacji przedstawionym w pkt. 1. niniejszego rozdziału Kryteria zostały opracowane dla poszczególnych przedsięwzięć, z uwzględnieniem specyficznych wymogów i zasad horyzontalnych w poszczególnych programach. Ostateczny kształt kryteriów został ustanowiony w procesie prac zespołu partycypacyjnego, który pracował nad propozycją zespołu roboczego ds. procedur oraz w oparciu o zebrane uwagi i opinie przedstawicieli z różnych sektorów. Kryteria są ściśle powiązane ze specyfiką obszaru LSR, z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. W poszczególnych przedsięwzięciach co najmniej 1 kryterium bezpośrednio odnosi się do diagnozy, analizy SWOT i przyczynia się bezpośrednio do osiągnięcia wskaźnika produktu i rezultatu.

W odniesieniu do wszystkich przedsięwzięć w kryteriach wyboru operacji zostało podniesione znaczenie wsparcia podejścia innowacyjnego, wsparcia dla osób z grup defaworyzowanych oraz zdefiniowanych jako zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym, realizacja celów środowiskowych, klimatycznych oraz zintegrowany charakter operacji.

Zmiany kryteriów wyboru LGD będzie dokonywać w wyniku prowadzonych działań monitorujących i ewaluacyjnych. Jeśli okaże się, że kryteria są nieefektywne, sprawiają trudności oceniającym lub/i wnioskodawcom zostaną zmienione. Projekt zmian zostanie opracowany przez Zespół ds. opracowania LSR a następnie poddany konsultacjom społecznym. Ostateczną wersję kryteriów zatwierdzi Zarząd LGD.

5. Innowacyjność

Poniżej wskazano w jaki sposób w kryteriach wyboru operacji została uwzględniona innowacyjność oraz przedstawienie jej definicji i zasad oceny.

Kryterium innowacyjności – planowana operacja ma charakter innowacyjny, polegający na wdrożeniu na obszarze LSR nowego, znacząco udoskonalonego lub wykonanego w nowatorski sposób produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.

Kryterium będzie oceniane na podstawie uzasadnienia przedstawionego przez wnioskodawcę udowadniającego spełnienie kryterium innowacyjności.

6. Informacja o realizacji projektów grantowych i/lub operacji własnych.

LGD będzie realizować projekty grantowe we wszystkich programach:

- RPO WK – P Oś 7 – projekty grantowe na wsparcie inwestycyjne mikro i małych przedsiębiorstw z terenu Powiatu Radziejowskiego.
- RPO WK – P Oś 11 – 100% budżetu przedsięwzięcia „Działania na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem”.
- PROW – projekty realizujące przedsięwzięcia: „Działania na rzecz edukacji, aktywizacji, promocji w obszarze kultury i lokalnego dziedzictwa” oraz „Podniesienie wiedzy w zakresie ochrony środowiska” będą realizowane w formie projektów grantowych.

ROZDZIAŁ VII PLAN DZIAŁANIA

Plan działania jest ściśle powiązany z logiką realizacji LSR opisaną w rozdziale dotyczącym celów i wskaźników. Zawiera on szczegółowe wskazanie harmonogramu osiągania poszczególnych wskaźników produktu (w przedziałach czasowych) dla określonych w LSR przedsięwzięć, co w konsekwencji przełoży się na osiągnięcie celów. Część wskaźników będzie osiągana w różnych przedziałach czasowych, wówczas w danym przedziale czasowym wskazano poziom jaki zostanie osiągnięty w danych latach oraz narastająco poziomowi realizacji całego wskaźnika oraz budżetu, jaki zostanie przeznaczony na realizację danej części wskaźnika. Podział realizacji założonych wskaźników na przedziały czasowe pozwoli na sprawną pracę biura oraz organów LGD, a także wczesne wykrycie ewentualnych zagrożeń. Realizacja opisanych w Planie działania wskaźników oraz budżetu będzie poddawana monitoringowi oraz ewaluacji. Szczegółowe dane znajdują się w załączniku nr 3 do LSR – Plan Działania.

ROZDZIAŁ VIII BUDŻET

Budżet przeznaczony na realizację przedsięwzięć zaplanowanych w LSR został ustalony w wysokości **18 881 224,48** zł. Na tę kwotę składają się środki pochodzące z dwóch programów: Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 i Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 oraz trzech funduszy europejskich: Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Kwota na realizację strategii pochodząca z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 jest uzależniona od liczby mieszkańców obszaru LSR i wynosi 5 916 000,00 zł. W ramach działania „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”, realizowane będzie poddziałanie „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” oraz poddziałanie „Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania”.

Uwzględniając zapisy Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 na rozwój przedsiębiorczości i tworzenie miejsc pracy na obszarze LSR tj. premie na podejmowanie działalności oraz jej rozwijanie zostanie przeznaczonych ponad 50% tych środków, czyli 3 200 000,00 zł. Na rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej lub rekreacyjnej, lub kulturalnej przeznaczone zostanie 1 800 000,00 zł. Kwota w wysokości 200 000,00 zł to środki na wzmocnienie kapitału społecznego, w tym przez podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej w zakresie ochrony środowiska i zmian klimatycznych, także z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych. Kolejne 600 000,00 zł zostanie wykorzystane na promowanie obszaru objętego LSR, w tym produktów lub usług lokalnych oraz zachowanie dziedzictwa lokalnego. Zaplanowane są także środki na realizację projektów współpracy – 116 000,00 zł.

W ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 na realizację LSR przeznaczone zostało **10 715 224,48** zł.

Środki z Europejskiego Funduszu Społecznego w wysokości 2 850 835,72 zł zostaną przeznaczone na działania z zakresu działania na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w zakresie wdrożenia rozwiązań z obszaru aktywnej integracji o charakterze środowiskowym, działania wspierające rozwiązania w zakresie organizowania społeczności lokalnej i animacji społecznej, a także wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej w tym działania animacyjne, budowa i rozwój lokalnych

partnerstw publiczno – społecznych na rzecz tworzenia i rozwoju przedsiębiorstw społecznych i inne wspierające rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej.

Natomiast środki Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w kwocie 7 864 388,76 zł będą wykorzystane na:

- działania infrastrukturalne przyczyniające się do rewitalizacji społeczno – gospodarczej miejscowości wiejskich, zmierzające do ożywienia społeczno – gospodarczego i poprawy warunków uczestnictwa osób zamieszkujących obszary problemowe w życiu społecznym i gospodarczym – 6 064 388,76 zł,
- wsparcie inwestycyjne mikro i małych przedsiębiorstw – projekty inwestycyjne poprawiające konkurencyjność przedsiębiorstwa – 800 000,00 zł oraz
- na wspieranie tworzenia i rozwoju małych inkubatorów przedsiębiorczości poprzez dostosowanie istniejących budowli do pełnienia funkcji inkubatora i wsparcie usług świadczonych przez inkubator będący innowacyjnym rozwiązaniem na obszarze LSR – 1 000 000,00 zł.

Również na animowanie lokalnej społeczności, organizację imprez plenerowych promujących obszar LSR, w tym produktów lub usług lokalnych, a także lokalnych twórców oraz bieżące działanie LGD w najbliższych latach będzie można przeznaczyć 2 250 000,00 zł.

Wsparcie na koszty bieżące i aktywizację finansowane są ze środków EFS, zgodnie ze wskazaniem komisji wybierającą LSR.

W ramach Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez społeczność wypracowano dwa cele ogólne, według których Rada LGD będzie oceniać zgodność złożonych projektów z LSR, a co za tym idzie, przyznawać dofinansowanie na operacje wpisujące się w zakres przedstawionych poniżej celów ogólnych:

- I. Wzrost konkurencyjności gospodarczej obszaru LGD.
- II. Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne.

ROZDZIAŁ IX PLAN KOMUNIKACJI

Celem działań informacyjno – promocyjnych Lokalnej Strategii Rozwoju jest wspieranie realizacji celów określonych w LSR przez zachęcenie beneficjentów, potencjalnych beneficjentów oraz mieszkańców obszaru LGD do korzystania z Funduszy Europejskich dzięki dostarczeniu im informacji niezbędnych w procesie ubiegania się o środki unijne, motywowanie projektodawców i edukowanie w obszarze właściwej realizacji projektów oraz upowszechnianie efektów wykorzystania Funduszy Europejskich na obszarze LGD. Można to uzyskać poprzez tworzenie warunków do aktywnego, ciągłego i szeroko rozumianego uczestnictwa społeczności lokalnych w bieżącym wdrażaniu LSR oraz kreowanie lokalnych liderów, którzy dzięki swojemu zaangażowaniu i prowadzonej działalności mogą przyczynić się do rozwoju całego obszaru i osiągnięcia założonych celów.

Warunkiem skutecznego zaangażowania społeczności lokalnej w realizację LSR jest skuteczna, obustronna komunikacja. Szeroki udział społeczności lokalnych z obszaru działań LGD jest istotny zarówno w fazie opracowywania LSR, ale także w trakcie jej wdrażania, tj. prowadzenia konkursów na wybór operacji realizujących cele LSR, wdrażania projektów grantowych, tworzenia i realizacji projektów współpracy, a także innych działań, w szczególności aktywizacyjnych. Aby komunikacja na linii LGD – społeczeństwo oraz społeczeństwo – LGD przebiegała sprawnie i efektywnie został stworzony Plan Komunikacji.

1. Cele Planu Komunikacji Lokalnej Strategii Rozwoju na lata 2014 – 2020

Cel 1 – Rozpowszechnianie informacji o zasadach i kryteriach przyznania wsparcia z budżetu LSR wśród beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów.

Cel 2 – Zbudowanie pozytywnego wizerunku LSR wśród mieszkańców obszaru poprzez informowanie ich o możliwościach dofinansowania oraz realizacji LSR.

Cel 3 – uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz wdrażania LSR.

2. Działania komunikacyjne oraz odpowiadające im środki przekazu.

Opisane powyżej cele zostaną osiągnięte poprzez intensywne, różnorodne i długofalowe działania informacyjno – promocyjne. Planowane działania mają m.in. wzbudzić zainteresowanie oraz zachęcić do aplikowania o środki, zwiększając liczbę i jakość zrealizowanych inwestycji, a przez to wzmocnić konkurencyjność i atrakcyjność Lokalnej

Grupy Działania. Promowanie LSR, a tym samym Funduszy Europejskich wśród wszystkich grup docelowych Programu z terenu LGD będzie realizowane poprzez:

1. Szkolenia – w ramach działania zostaną użyte środki przekazu takie jak: bezpośrednie spotkania eksperta z potencjalnymi wnioskodawcami, punkt informacyjno – konsultacyjny w biurze LGD oraz szkolenia zewnętrzne dla członków organów LGD oraz zatrudnionych pracowników.

Działanie to przyczyni się zrealizowania *Celu 1 Planu działania*.

2. Kampanie informacyjne – w ramach działania zostaną użyte takie środki przekazu jak: artykuły w lokalnej prasie oraz na stronach internetowych LGD i członkowskich jst, profilu społecznościowym LGD, spotkania informacyjno – konsultacyjne, punkt informacyjno – konsultacyjny w biurze LGD.

Działanie to przyczyni się zrealizowania *Celu 2 Planu działania*.

3. Badania satysfakcji – w ramach działania zostaną użyte środki przekazu takie jak: ankiety, wywiady pogłębione.

Działanie to przyczyni się zrealizowania *Celu 3 Planu działania*.

Dotychczas na obszarze LGD nie istniały spisane procedury komunikowania się z mieszkańcami, w tym z potencjalnymi beneficjentami planowanych działań. Założone w LSR działania komunikacyjne wyróżniać się będą kompleksowością i skoordynowaniem na całym obszarze LSR. Ważne z punktu widzenia realizacji założeń LSR jest utrzymanie mobilizacji społecznej w kilkuletnim procesie komunikacji. Aby sprostać temu zadaniu planuje się podkreślanie w kampanii informacyjnej pozytywnego wpływu zrealizowanych operacji na życie mieszkańców obszaru LSR, oraz że każdy mieszkaniec pośrednio korzysta z dofinansowania poprzez wykorzystywanie w życiu codziennym efektów realizacji projektów (np. dróg, placów zabaw, usług lub produktów przedsiębiorstw powstałych lub rozwiniętych w ramach środków europejskich).

Szczególne uwagę w doborze działań komunikacyjnych i środków przekazu należy zwrócić na osoby, które zgodnie z diagnozą obszaru LSR, wynikami ankiet oraz spotkań z mieszkańcami obszaru LSR znajdują się w grupie osób defaworyzowanych (tj. mieszkańcy obszarów wiejskich, kobiety, osoby w przedziale wiekowym 25 – 34 lata, długotrwale bezrobotni, osoby z wykształceniem zawodowym i osoby bez wystarczających kwalifikacji zawodowych). Aby dotrzeć do jak najszerszego grona osób z powyżej określonych grup planuje się zastosowanie zróżnicowanych środków przekazu. Ponieważ osoby zamieszkujące obszary wiejskie mogą mieć utrudniony dostęp do Internetu, planuje się zamieszczanie informacji na łamach lokalnej prasy. Zakłada się ponadto, że osoby w przedziale wiekowym

25 – 34 częściej skorzystają z takich środków przekazu jak strony internetowe czy profile społecznościowe. Informacja zamieszczona na stronach internetowych będzie dostępna o każdej porze i z każdego miejsca.

3. Główni adresaci poszczególnych działań komunikacyjnych.

Podejście Leader zakłada partycypacyjne przygotowanie LSR oraz aktywizację społeczności lokalnej w procesach jej wdrażania. Niezwykle ważne jest precyzyjne określenie i skategoryzowanie interesariuszy. Pozwoli ono zoptymalizować działania komunikacyjne adresowane do nich oraz dobrać metody komunikacji – od informowania, poprzez konsultacje, szkolenia po badanie satysfakcji. W poszczególne działania planuje się zaangażowanie m.in. takich grup jak: przedsiębiorcy, jednostki samorządu terytorialnego, osoby fizyczne, organizacje pozarządowe, jednostki kultury, nieformalne zrzeszenia społeczne, potencjalni beneficjenci działań podejścia Leader PROW 2014 – 2020. Istotne z punktu widzenia właściwej realizacji LSR jest zaangażowanie osób z grup defaworyzowanych, szczególnie w kontekście dostępu do rynku pracy, a więc: mieszkańców obszarów wiejskich, kobiet, osób w przedziale wiekowym 25 – 34 lata, długotrwale bezrobotnych, osób z wykształceniem zawodowym oraz bez wystarczających kwalifikacji zawodowych. Każda z w/w grup wymaga zastosowania innych metod oraz narzędzi komunikacji, przykładowo:

INFORMOWANIE – strony internetowe, profil społecznościowy (osoby w przedziale wiekowym 25 – 34 lata, jst, przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe), ogłoszenia w prasie (potencjalni beneficjenci działań podejścia Leader PROW 2014 – 2020 oraz RPO, mieszkańcy obszaru LSR, w tym grupy defaworyzowane – np. mieszkańcy obszarów wiejskich);

SZKOLENIA I KONSULTACJE – grupowe spotkania z ekspertem (beneficjenci oraz potencjalni beneficjenci działań PROW 2014 – 2020 oraz RPO WK – P 2014 – 2020). Szczegółowe zapisy dotyczące zakładanych metod, wskaźników oraz rezultatów komunikowania się z mieszkańcami obszaru LSR przedstawia *załącznik nr 5 do Lokalnej Strategii Rozwoju*.

4. Analiza efektywności zastosowanych działań komunikacyjnych i środków przekazu

Zgodnie z zapisami rozdziału „XII Monitoring i ewaluacja”, Plan Komunikacji będzie podlegał ocenie ilościowej i jakościowej. W ramach monitoringu LSR raz w roku, w latach 2016 – 2023 będzie przeprowadzana ocena realizacji wskaźników przypisanych poszczególnym działaniom komunikacyjnym. W ramach ewaluacji planuje się przeprowadzenie oceny skuteczności komunikacji w okresach dwuletnich. Wyniki analiz będą publikowane na stronie internetowej lokalnej grupy działania. W przypadku gdy efekty będą niezadowalające Zarząd LGD, uwzględniając procedurę aktualizacji oraz zmian LSR, podejmie decyzję o skorygowaniu Planu Komunikacji.

5. Opis wniosków/opinii zebranych podczas działań komunikacyjnych, sposobu ich wykorzystania w procesie realizacji LSR

W planie komunikacji przewidziane są działania mające na celu pozyskanie informacji zwrotnej o funkcjonowaniu LGD i realizacji LSR. Dane będą zbierane w formie ankiet nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD pod kątem konieczności przeprowadzenia ewentualnych korekt w tym zakresie (np. dodatkowego przeszkolenia osób udzielających pomocy) oraz oceny realizacji LSR. Pozyskane informacje zostaną wykorzystane do aktualizacji LSR, procedur oraz ewentualnej zmiany funkcjonowania poszczególnych organów LGD czy biura. W sytuacji zaistnienia problemów z wdrażaniem LSR, a także potencjalnego pojawienia się sytuacji niesatysfakcjonującej akceptacji społecznej wdrożone zostaną następujące środki zaradcze:

Zagrożenie	Środki zaradcze
Brak zaufania do instytucji zajmującej się funduszami i przekonanie o ich niedostępności.	Bezpośrednie kontakty mieszkańców z przedstawicielami instytucji odpowiedzialnych za LSR. Szkolenia dla beneficjentów
Brak zrozumienia przekazu przez mieszkańców, beneficjentów i potencjalnych beneficjentów	Formułowanie komunikatów w sposób spójny i przejrzysty.

Szczegółowy zakres Planu komunikacji przedstawia *Załącznik nr 5 do LSR Plan komunikacji*.

ROZDZIAŁ X INNOWACYJNOŚĆ

Zgodnie z Podręcznikiem *Oslo*, który został wspólnie opracowany przez Eurostat oraz OECD przez innowację należy rozumieć wdrożenie nowego lub znacząco udoskonalonego produktu (wyrobu lub usługi) lub procesu, nowej metody marketingowej lub nowej metody organizacyjnej w praktyce gospodarczej, organizacji miejsca pracy lub stosunkach z otoczeniem”. W Podręczniku Oslo znajdujemy też ważny zapis: „Przyjęto, że minimalnym wymogiem zaistnienia innowacji jest, aby produkt, proces, metoda marketingowa lub metoda organizacyjna były nowe (lub znacząco udoskonalone) dla firmy. Zalicza się tu produkty, procesy i metody, które dana firma opracowała jako pierwsza, oraz te, które zostały przyswojone od innych firm lub podmiotów”. Mimo, że powyższe zapisy dotyczą firm, możemy z powodzeniem zastosować je do **obszaru** LGD. Innowacyjność na obszarze wdrażania LSR może oznaczać transfer i adaptację innowacji opracowanych i stosowanych na innych obszarach, modernizację tradycyjnych form technologii (know – how), lub znajdowanie nowych rozwiązań dla stałych problemów wsi, których inne środki interwencyjne polityki nie były w stanie rozwiązać w sposób zadowalający i trwałe. Innowacyjne będą również operacje zakładające wykorzystanie lub zmobilizowanie istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych albo społecznych w nowy, nietypowy dla obszaru wdrażania LSR sposób.

Wsparcie podejścia innowacyjnego przez Lokalną Grupę Działania ma odzwierciedlenie w celach i przedsięwzięciach LSR, w kryteriach lokalnych oraz w samym sposobie przygotowania LSR. Cele i przedsięwzięcia zapisane w LSR wynikają ze zidentyfikowanych potrzeb, jak również szans rozwojowych obszaru wdrażania LSR.

Kryteria oceny innowacyjności

W perspektywie finansowej 2014 – 2020 LGD skupia się na rozwiązywaniu najważniejszych dla obszaru powiatu radziejowskiego problemów, dlatego innowacyjne rozwiązania zaproponowane w LSR, mogą stanowić rodzaj dodatkowej szansy dla rozwoju. Jednocześnie należy pamiętać, że rozwiązania innowacyjne, jako nowe, będą obciążone większym ryzykiem niż sprawdzone rozwiązania tradycyjne.

Zgodnie z diagnozą obszaru LSR, głównymi problemami z jakimi boryka się obszar wdrażania LSR są: wysokie bezrobocie i słabo rozwinięty obszar przedsiębiorczości. Z uwagi na fakt, że ocena innowacyjności jest oceną subiektywną członków organu decyzyjnego, istotne jest przyjęcie wspólnego podejścia oraz sporządzanie uzasadnień dokonywanych ocen.

Dlatego dla przedsięwzięcia „Generowanie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorstw na obszarze LSR” ustalono szczegółową definicję innowacyjności. W celu zachowania przejrzystości i transparentności oceny operacji, podejście do oceny innowacyjności będzie powszechnie znane potencjalnym beneficjentom. Szczegółowe informacje dotyczące oceny innowacyjności projektów przez członków Rady LGD oraz uszczegółowiona definicja innowacyjności na poziomie przedsięwzięcia zostały opisane z rozdziale VI „Sposób wyboru i oceny operacji oraz sposób ustanawiania kryteriów wyboru”.

ROZDZIAŁ XI ZINTEGROWANIE

Podstawowym uzasadnieniem stosowania podejścia Leader są lepsze wyniki w stosunku do tych osiągniętych przy zastosowaniu tradycyjnych, odgórnych podejść. Leader nie powinien być traktowany jako konkurencja dla podejścia odgórnego realizowanego przez krajowe, regionalne i lokalne władze, ale jako narzędzie interakcji z nimi mające na celu osiągnięcie lepszych wyników ogólnych. Lokalna strategia rozwoju stanowi spójny zestaw operacji mających na celu osiągnięcie lokalnych celów i potrzeb, które przyczyniają się do osiągnięcia celów UE odnośnie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu wzrostu. Dlatego jednym z podstawowych elementów LSR jest jej zintegrowany charakter.

Zintegrowany charakter LSR pozwoli na wykorzystanie endogenicznego potencjału terytorium, jego zasobów i wiedzy oraz umożliwi realizację interwencji ukierunkowanych na wyzwania rozwojowe. Działania i projekty zawarte w strategii są ze sobą ściśle powiązane, a rola LGD jako koordynatora tych projektów, powoduje, że tworzą one spójną całość. Integracja w ramach LSR dotyczy przede wszystkim działań prowadzonych w ramach określonych grup działań zwanych przedsięwzięciami.

W ramach niniejszej strategii planuje się działania, które w efekcie mają się przyczynić do realizacji celów ogólnych i osiągnięcia wizji obszaru. Integracja w ramach LSR dotyczy m.in. związków między różnymi partnerami gospodarczymi, społecznymi, kulturowymi, środowiskowymi oraz zaangażowanymi sektorami. LSR zwraca szczególną uwagę na realizację projektów integrujących różne sektory w przypadku przedsięwzięcia „*Działania na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem*”. Powodzenie realizacji projektów realizowanych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ubóstwem zależy bowiem w dużej mierze od wspólnych działań i zaangażowania sektorów publicznego, społecznego i gospodarczego.

Lokalna Strategia Rozwoju w ramach przedsięwzięcia „*Podniesienie wiedzy w zakresie ochrony środowiska*” będzie wspierać projekty, które zakładają zintegrowanie przynajmniej trzech branż działalności gospodarczej: edukacyjną, związaną z ochroną środowiska, produkcyjną i rolniczą.

Zintegrowane podejście do planowanych w LSR przedsięwzięć będzie się przejawiało także w kompleksowym wykorzystaniu zasobów kulturowych i przyrodniczych, w taki sposób aby przygotowana oferta była atrakcyjna i w pełni prezentowała teren LGD.

Zgodność i komplementarność LSR z innymi dokumentami planistycznymi

Cele szczegółowe LSR są skoncentrowane na obszarach takich jak: gospodarka, infrastruktura oraz społeczeństwo i środowisko. Są one spójne z celami/priorytetami/osiami zawartymi w następujących dokumentach programowych i planistycznych wyższego rzędu:

Tabela 24 Powiązanie LSR z dokumentami planistycznymi i programowymi

Cel szczegółowy LSR	Strategia Rozwoju Powiatu Radziejowskiego na lata 2014 – 2020	Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko – Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+	Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego	Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014 – 2020
Spadek poziomu bezrobocia na obszarze wdrażania LSR w grupie 20 osób do 2023 roku	<u>Cel strategiczny 1</u> – Poprawa atrakcyjności infrastrukturalnej i gospodarczej powiatu	<u>Priorytet:</u> Konkurencyjna gospodarka <u>Cel strategiczny</u> „Gospodarka i miejsca pracy” <u>Cel strategiczny:</u> Innowacyjność	<u>Oś 7 RPO WK –</u> <u>P: Cel</u> <u>szczęgółowy 1</u> Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju	<u>Cel</u> <u>szczęgółowy</u> <u>6B</u> – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich, w zakresie realizacji operacji mających na celu zakładanie działalności gospodarczej i rozwój przedsiębiorczości, podnoszenie kompetencji osób z obszaru LSR w powiązaniu z zakładaniem działalności gospodarczej, rozwojem przedsiębiorczości lub dywersyfikacją

				źródeł dochodów, w szczególności rolników i osób długotrwale pozostających bez pracy.
Zwiększenie aktywności wśród 16247 mieszkańców objętych LSR w zakresie korzystania z rozwiniętej sieci infrastruktury do 2023 r.	<u>Cel strategiczny 5</u> – Ochrona zabytków oraz kreowanie nowych rozwiązań kulturalno – rekreacyjnych	<u>Priorytet:</u> Modernizacja przestrzeni wsi i miast <u>Cel strategiczny:</u> Tożsamość i dziedzictwo	<u>Oś 7 RPO WK –</u> <u>P: Cel szczegółowy 1</u> Ożywienie społeczne i gospodarcze na obszarach objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju	<u>Cel szczegółowy 6B</u> – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich w zakresie realizacji operacji mających na celu rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.
Zwiększenie świadomości i aktywności społeczno – zawodowej 8 000 mieszkańców obszaru LSR w zakresie ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu	<u>Cel strategiczny 2</u> – Podniesienie poziomu kapitału społecznego	<u>Priorytet:</u> Nowoczesne społeczeństwo <u>Cel strategiczny</u> „Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi” <u>Cel strategiczny:</u> Tożsamość i dziedzictwo	<u>oś 11 RPO WK –</u> <u>P – Cel szczegółowy 1:</u> Wzrost aktywizacji społeczno – zawodowej mieszkańców objętych Lokalnymi Strategiami Rozwoju	<u>Cel szczegółowy 6B</u> – wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich w zakresie realizacji operacji mających na celu zachowanie dziedzictwa lokalnego, rozwój produktów lokalnych, podnoszenie wiedzy społeczności

				lokalnej w zakresie ochrony środowiska, zmian klimatycznych a także innowacji, wzmocnienie kapitału społecznego, w tym z wykorzystaniem rozwiązań innowacyjnych i wspieranie partycypacji społeczności lokalnej w realizacji LSR.
--	--	--	--	---

Cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z trzema celami przekrojowymi PROW 2014 – 2020 tj. ochrona środowiska, przeciwdziałania zmianom klimatu oraz innowacyjność. Do realizacji celów przekrojowych w zakresie ochrony środowiska i klimatu przyczynią się inwestycje w rozwój ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej, kulturalnej, zachowanie dziedzictwa lokalnego. W ramach działalności szkoleniowej będą realizowane operacje z zakresu podnoszenia świadomości oraz promowania postaw prośrodowiskowych i proklimatycznych, a także promujących innowacyjne rozwiązania. Kryteria wyboru oraz wskaźniki LSR zapewniają bezpośrednie osiągnięcie wskaźników określonych dla tych celów.

ROZDZIAŁ XII MONITORING I EWALUACJA

Lokalna Grupa Działania w celu prawidłowej realizacji LSR opracowała zasady dokonywania monitoringu i ewaluacji wdrażania strategii rozwoju lokalnego i operacji będących przedmiotem wsparcia. Badanie i analizowanie podejmowanych działań jest niezbędne do określenia czy LSR jest wdrażana prawidłowo, a jej realizacja przebiega zgodnie z założeniami i czy sposób funkcjonowania Stowarzyszenia przebiega w sposób gwarantujący wypełnienie wszystkich nałożonych na nie zadań. LGD planuje monitorowanie postępów wdrażania LSR raz w roku, w oparciu o rejestry danych, a w przypadku monitorowania realizacji wskaźników – również o dane z ankiet wypełnionych przez wnioskodawców po zakończeniu realizacji projektu. Ze względu na partycypacyjny charakter zarówno tworzenia, jak i wdrażania LSR, w proces ewaluacji zostaną włączone podmioty zaangażowane we wdrażanie interwencji lub zainteresowane jej efektami. Dzięki temu w pełniejszym zakresie możliwa będzie realizacja zasady partnerstwa. Ewaluacja stanowi również użyteczne narzędzie społecznej mobilizacji. Prezentacja pozytywnych efektów społeczno – ekonomicznych podejmowanych działań zwiększa społeczne poparcie dla danego typu interwencji. LGD będzie prowadzić ewaluację wewnętrzną w formie corocznych ćwiczeń analityczno - refleksyjnych oraz ewaluację zewnętrzną w formie zleconego jednorazowego badania ewaluacyjnego w okresie 2020 – 2022.

Tabela 25 Elementy podlegające monitoringowi

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Wskaźniki realizacji LSR.	Pracownicy biura LGD.	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD. Beneficjenci <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych Sprawozdania/ ankiety beneficjentów.	Ocena roczna w latach 2016 – 2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca.	Stopień realizacji wskaźnika.
Harmonogram ogłaszania konkursów.	Pracownicy biura LGD.	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD	Ocena roczna w latach 2016 – 2022,	Zgodność ogłaszania konkursów z

		<u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych – zrzut ogłoszenia konkursu ze strony internetowej	dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca.	harmonogramem konkursów LSR, ocena stopnia realizacji zadań wdrażanych w ramach LSR.
Budżet LGD	Pracownicy biura LGD.	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych – dokumentacja finansowa	Ocena roczna w latach 2016 – 2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca.	Stopień wykorzystania środków finansowych w odniesieniu do środków zakontraktowanych.
Zainteresowanie stroną internetową LGD.	Pracownicy biura LGD.	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych – raport z wejść na stronę internetową	Ocena roczna w latach 2016 – 2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca.	Skuteczność przekazywania/ uzyskiwania informacji na temat działalności LGD.
Plan komunikacji	Pracownicy biura LGD.	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD. <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych	Ocena roczna w latach 2016 – 2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca.	Ocena stopnia realizacji Planu komunikacyjnego oraz jego wpływu na wdrażanie LSR.
Pracownicy	Zarząd LGD.	<u>Źródło danych:</u>	Ocena roczna	Ocena pracy

Biura LGD		Rejestr danych LGD. <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych – karta doradztwa	w latach 2016 – 2022, dokonywana w pierwszym kwartale roku kolejnego, z wyłączeniem roku, 2023 gdy wykonywana na dzień 30 czerwca.	pracowników, intensywności przeprowadzonego doradztwa.
-----------	--	--	--	--

Wyniki przeprowadzonego procesu monitoringu zostaną opisane w raporcie. Będzie on obejmował procedurę przeprowadzenia badania, wyniki badania oraz wnioski i rekomendacje. Raport zostanie przedstawiony Zarządowi LGD, który podejmie decyzję dotyczącą sposobu oraz terminu wdrożenia rekomendacji.

Tabela 26 Elementy podlegające ewaluacji zewnętrznej

Elementy poddane badaniu	Wykonawca badania	Źródła danych i metody ich zbierania	Czas i okres dokonywania pomiaru	Analiza i ocena danych
Działalność LGD, pracownicy i funkcjonowanie biura.	Niezależny ewaluator	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD, Opinie interesariuszy. <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych, Wywiady pogłębione. CATI (wywiad telefoniczny) FGI – zogniskowany wywiad grupowy	Termin realizacji badania: 2020 - 2022 Okres pomiaru: lata realizacji LSR 2016-2022	Ocena poprawności działalności prowadzonej przez Stowarzyszenie, określająca skuteczność realizowanych zadań w odniesieniu do założeń LSR.
Skuteczność planu komunikacji, promocji i aktywizacji społeczności lokalnej.	Niezależny ewaluator	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD, Opinie interesariuszy. <u>Metoda zbierania danych:</u> Ankiety, Analiza danych zastanych,	Termin realizacji badania: 2020 - 2022 Okres pomiaru: lata realizacji LSR 2016-2022	Ocena skuteczności komunikacji, promocji LGD oraz działań wdrażanych w ramach LSR, mierzona, jako liczba osób,

		Wywiady pogłębione. CATI (wywiad telefoniczny) FGI – zogniskowany wywiad grupowy		które uzyskały informację na temat LGD oraz skuteczność animacji społeczności.
Stopień realizacji celów LSR – stopień realizacji wskaźników.	Niezależny ewaluator	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD, Opinie interesariuszy. <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych, Wywiady pogłębione.	Termin realizacji badania: 2020 - 2022 Okres pomiaru: lata realizacji LSR 2016-2022	Ocena celowości i trafności założeń realizowanych w ramach LSR. Określenie stopnia realizacji poszczególnych celów.
Harmonogram rzeczowo – finansowy LSR.	Niezależny ewaluator	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD. <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych.	Termin realizacji badania: 2020 - 2022 Okres pomiaru: lata realizacji LSR 2016-2022	Ocena zgodności ogłaszanych i realizowanych projektów z harmonogramem określonym w LSR.
Budżet LSR	Niezależny ewaluator	<u>Źródło danych:</u> Rejestr danych LGD. <u>Metoda zbierania danych:</u> Analiza danych zastanych.	Termin realizacji badania: 2020 - 2022 Okres pomiaru: lata realizacji LSR 2016-2022	Ocena zgodności i wysokości wydatkowania środków finansowych z przyznanego budżetu na poszczególne zadania.

W wyniku przeprowadzenia procesu ewaluacji powstanie raport ewaluacyjny. Będzie on zapisem rezultatów badania i z założenia powinien być wolny od osobistych wartości, przekonań i preferencji wykonawców oraz przedstawicieli instytucji zlecającej badanie. Wnioski wynikające z badania ewaluacyjnego powinny przekładać się na określone działania. Aby to ułatwić, Zarząd LGD każdorazowo określi sposób oraz termin wdrożenia przyjętych rekomendacji. Bieżący monitoring i ewaluacja wewnętrzna pozwoli na reagowanie na

pojawiające się ryzyka oraz weryfikowanie działań oraz wskaźników uwzględniających zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne. Końcowy raport ewaluacyjny będzie podstawą stworzenia strategii na kolejny okres funkcjonowania LGD, a wartości osiągniętych wskaźników w ramach działań monitoringowych pozwolą racjonalizować szacowanie wartości wyjściowych kolejnych działań i założeń Lokalnej Strategii Rozwoju w kolejnym okresie programowania. Wyniki badania monitoringu oraz ewaluacji będą upublicznione na stronie internetowej Lokalnej Grupy Działania.

Z uwagi na fakt, iż ewaluacja to określenie wartości danego zjawiska lub procesu przyjęto kryteria, w oparciu o które zostanie ona przeprowadzona. Są to:

1. Adekwatność – pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i realnym potrzebom grupy docelowej.
2. Skuteczność – ocenia stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, instytucji oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty.
3. Efektywność – ocenia relację między nakładami, kosztami, zasobami (finansowymi, ludzkimi, administracyjnymi) a osiągniętymi efektami interwencji.

Szczegółowy zakres przeprowadzania badania monitoringu i ewaluacji przedstawia Załącznik nr 2 do LSR Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.

ROZDZIAŁ XIII STRATEGICZNA OCENA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Lokalna Grupa Działania przeprowadziła analizę zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju dla obszaru powiatu radziejowskiego pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do oceny oddziaływania na środowisko. Uznając, że LSR w okresie programowania 2014 – 2020 będzie stanowiła instrument realizacji założeń „Strategii rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+” oraz że będzie dotyczyła wyłącznie niewielkich modyfikacji przyjętego już dokumentu, LGD wniosła do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno – Epidemiologicznej w Bydgoszczy oraz Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Bydgoszczy wniosek o uzgodnienie odstępstwa od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

Za pozytywnym rozpatrzeniem wniosku o uzgodnienie o odstąpieniu od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko przemawiają następujące fakty:

- „Strategia rozwoju województwa kujawsko – pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+” została poddana procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z opinią RDOŚ i PWIS,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko – Pomorskiego na lata 2014 – 2020 również został poddany procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko z opiniowaniem przez RDOŚ i PWIS,
- przygotowanie Lokalnych Strategii Rozwoju według instrumentu RLKS w okresie programowania 2014 – 2020 jest uszczegółowieniem powyższych dokumentów dla określonych obszarów.

Uszczegółowienie zapisów Lokalnej Strategii Rozwoju polega na wskazaniu możliwych do realizacji zadań zgodnie z wytycznymi odnoszącymi się do perspektywy finansowej 2014 – 2020. Zadania wdrażane zarówno przez beneficjentów jak i samą LGD będą realizowane w taki sposób aby nie zagrażały zdrowiu i życiu ludzi oraz środowisku naturalnemu. LSR nie przewiduje oddziaływań skumulowanych i transgranicznych. Działania takie jak np. inwestycje infrastrukturalne, modernizacyjne, rewitalizacyjne ze względu na swój charakter, będą obowiązkowo poddane niezbędnym wymaganiom prawem procedurom, np. uzyskanie niezbędnych pozwoleń (na budowę, na wykonanie prac konserwatorskich), w związku z czym inwestycje te będą podlegały procesom uzgadniania z organami uprawnionymi do wydawania takich decyzji/ opinii, co wyeliminuje wystąpienie negatywnego wpływu np. na zachowanie dziedzictwa kulturowego czy na środowisko

przyrodnicze. Jednocześnie Lokalna Grupa Działania zaplanowała w ramach środków PROW na lata 2014 – 2020 wsparcie działań edukacyjnych o tematyce ochrony środowiska i zmian klimatycznych, które będą miały na celu podniesienie wiedzy i świadomości lokalnej społeczności.

Realizacja niektórych przedsięwzięć (części kierunków wsparcia projektów) wyznaczonych w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju wymagała będzie przeprowadzenia procedury administracyjnej (ooś) zakończonej uzyskaniem decyzji określającej środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięcia. Wobec powyższego można prognozować, iż realizacja projektów w ramach Lokalnej Strategii Rozwoju będzie zgodna z obowiązującymi wymogami dotyczącymi ochrony środowiska.

Każdy projekt starający się o dofinansowanie musi zgodnie z prawem przejść osobną, indywidualną procedurę badania jego wpływu na środowisko w ramach m.in. opracowania Raportów oddziaływania na środowisko, które badają wpływ konkretnego przedsięwzięcia na zdrowie, życie ludzi i na środowisko.

Ze względu na brak szczegółowych parametrów przedsięwzięć inwestycyjnych, takich jak ich lokalizacja, typ oraz skala czy też powierzchnia zabudowy inwestycji nie jest możliwe wykonanie szczegółowej oceny oddziaływania na środowisko. Z tego względu niemożliwa jest również pełna kwantyfikacja oddziaływań.

ZAKOŃCZENIE

Niniejsze opracowanie „Lokalna Strategia Rozwoju kierowana przez społeczność dla obszaru Powiatu Radziejowskiego na lata 2016 – 2023” jest dokumentem strategicznym, który wyznacza najważniejsze kierunki rozwojowe obszaru LSR w perspektywie najbliższych 7 lat. Określa ona cele ogólne, szczegółowe oraz rezultaty, przedsięwzięcia i produkty, które zostaną zrealizowane w kontekście zarówno obecnych, jak i przyszłych procesów rozwoju lokalnego. Została tak opracowana, aby każdy rozdział mógł przedstawiać odrębną tematykę.

Zakłada się, że przedstawione w LSR założenia zostaną należycie wykonane przez realizatorów strategii. Powstawaniu Strategii towarzyszyły badania i konsultacje społeczne. Na każdym etapie konstruowania strategii były wykorzystane różnorodne metody pozyskiwania opinii i uwag od strony społeczności lokalnej. Ponadto konsultacjom przyświecała zawsze zasada otwartości, co oznacza, że każdy pozyskany głos, niezależnie od formy i sposobu w jaki został przedstawiony, był brany pod uwagę i analizowany pod kątem zapisów w tym dokumencie.

W ramach analizowanych obszarów starano się dokładnie wskazywać zarówno atuty, jak i słabe strony Powiatu Radziejowskiego, a także związane z nimi szanse i bariery rozwojowe. Ważną częścią Strategii to działania, które w toku konsultacji społecznych zostały wytypowane jako kluczowe aspekty, które przyczynią się do rozwoju gmin, miast znajdujących się na obszarze LGD.

Analiza ostateczna dała możliwość zidentyfikowania mocnych i słabych stron terenów, co pozwoliło na dobranie odpowiednich i optymalnych działań, mających na celu zminimalizowanie występowania problemów i przyczyniających się do osiągnięcia celów postawionych w Strategii.

Społeczność lokalna Powiatu Radziejowskiego boryka się z wieloma problemami różnej natury i przedstawiona w niniejszej pracy problematyka nie wyczerpuje w całości zagadnień z nią związanych.

Głównymi celami, które pragnie zrealizować w latach 2016 – 2023 LGD „Razem dla Powiatu Radziejowskiego“ jest tworzenie dobrych warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawa jakości i komfortu życia mieszkańców. Należy mieć nadzieję, że realizacja opracowanej LSR przyczyni się znacznie do osiągnięcia założonych celów i przyniesie znaczącą poprawę warunków życia i pracy na terenie jej realizacji.

Spis tabel

Tabela 1 Wykaz gmin wchodzących w skład LGD	7
Tabela 2 Skład Rady LGD	13
Tabela 3 Gminy tworzące LGD	22
Tabela 4 Ludność obszaru LGD.....	23
Tabela 5 Liczba mieszkańców obszaru LSR w latach 2009 – 2013	23
Tabela 6 Ludność obszaru LGD wg funkcjonalnych grup wieku w podziale na gminy	24
Tabela 7 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci w 2013 r.	25
Tabela 8 Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w latach 2009, 2011 oraz 2013	26
Tabela 9 Wskaźnik obciążenia demograficznego w latach 2009 – 2013.....	26
Tabela 10 Współczynnik feminizacji w latach 2009 – 2013	27
Tabela 11 Struktura osób bezrobotnych wg płci, zarejestrowanych w Powiecie Radziejowskim w latach 2011 – 2014.....	28
Tabela 12 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w latach 2011 – 2014	29
Tabela 13 Liczba osób pracujących na obszarze LSR na 1 tys. mieszkańców	31
Tabela 14 Zmiana liczby podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON	32
Tabela 15 Przedsiębiorczość na obszarze LSR w 2014 r.....	33
Tabela 16 Wykaz podmiotów gospodarki zarejestrowanych w rejestrze REGON wg sekcji działalności.....	34
Tabela 17 Podmioty gospodarki narodowej według sektorów własnościowych w 2014 r.....	35
Tabela 18 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 1000 mieszkańców	37
Tabela 19 Kwoty świadczeń rodzinnych wypłaconych w roku – ogółem.....	40
Tabela 20 Liczba osób bezdomnych na obszarze LSR w 2013 r.....	41
Tabela 21 Analiza SWOT	53
Tabela 22 MARTYCA LOGICZNA POWIĄZAŃ DIAGNOZY OBSZARU I LUDNOŚCI, ANALIZY SWOT ORAZ CELÓW I WSKAŹNIKÓW	64
Tabela 23 Cele i wskaźniki	68
Tabela 24 Powiązanie LSR z dokumentami planistycznymi i programowymi	92
Tabela 25 Elementy podlegające monitoringowi.....	95
Tabela 26 Elementy podlegające ewaluacji zewnętrznej	97

Spis wykresów

Wykres 1 Struktura członków LGD pod względem reprezentowanego sektora	11
Wykres 2 Struktura Rady LGD pod względem reprezentowanego sektora.....	14
Wykres 3 Stopa bezrobocia na obszarze LSR na tle województwa i kraju w latach 2011 – 2014.....	28
Wykres 4 Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia.....	30
Wykres 5 Osoby w gospodarstwach domowych korzystających z pomocy społecznej w latach 2009, 2011 i 2013	39

Załączniki do Lokalnej Strategii Rozwoju:

1. Procedura aktualizacji LSR.
2. Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.
3. Plan działania.
4. Budżet LSR.
5. Plan komunikacji.

Załącznik nr 1 do LSR – Procedura aktualizacji LSR

Celem procedury aktualizacji LSR jest sformalizowanie procesu dokonywania korekt/zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju tak, by zapewniał on jak najszerszy udział partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru.

Założenia procedury:

1. Proces wdrażania i aktualizacji odbywa się z jak najszerszym udziałem partnerów LGD i wszystkich mieszkańców obszaru.
2. Wszystkie działania LGD dotyczące wdrażania LSR są jawne.
3. LGD monitoruje na bieżąco wdrażanie LSR.
4. Aktualizacja LSR nie powinna być dokonywana częściej niż raz w roku na Zwyczajnym Walnym Zebraniu Członków, ale zgodnie ze Statutem Stowarzyszenia dopuszcza się nadzwyczajne okoliczności wprowadzania dodatkowych korekt.
5. Działania logistyczne zapewnia Biuro LGD.

Przebieg procedury:

1. Wnioski w sprawie zmian zapisów w LSR mogą zgłaszać członkowie LGD, organy Stowarzyszenia, biuro LGD oraz wszyscy mieszkańcy obszaru.
2. Zgłaszanie wniosków jest sformalizowane. Przyjmowane jest na formularzu dostępnym na stronie internetowej www.lgd.com.pl oraz w Biurze LGD (załącznik „A” do niniejszej procedury). Podstawą do zaktualizowania dokumentu mogą być również: Raport z działań monitoringowych i ewaluacyjnych LGD oraz wezwanie do zmian przez Samorząd Województwa Kujawsko – Pomorskiego.
3. Zarząd Stowarzyszenia powołuje zespół roboczy ds. LSR, który stworzy projekt zmian w LSR.
4. Zarząd może dodatkowo podjąć decyzję o zleceniu ekspertom zewnętrznym analizy związanej z koniecznością aktualizacji dokumentów Stowarzyszenia.
5. Planowana aktualizacja zapisów LSR wymaga przeprowadzenia otwartych konsultacji społecznych, zapewniających możliwie szeroki udział przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego oraz mieszkańców.
6. Po zakończeniu konsultacji Zarząd przygotowuje projekty uchwał dotyczące zmian w zapisach LSR Walnemu Zebraniu Członków Stowarzyszenia.

7. Aktualizacja Lokalnej Strategii Rozwoju dokonywana jest uchwałą Walnego Zebrania Członków LGD.

Załącznik „A” do Procedury Aktualizacji LSR – Formularz proponowanych zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju

Lokalna Strategia Rozwoju kierowana przez społeczność dla obszaru Powiatu Radziejowskiego na lata 2016 – 2023	
Obecny zapis	Proponowany zapis
Cel dokonania zmian zapisu/ów, przewidywane efekty tych zmian:	
Autor Formularza	
Adres/telefon/mail	
 Data i podpis

Załącznik nr 2 do LSR – Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu.

Celem procedury jest okresowe dokonywanie monitoringu, poprzez ocenę wskaźników realizacji LSR, harmonogramu ogłaszania konkursów, budżetu LGD, pracy biura oraz ewaluacji wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju poprzez ocenę jakości działalności LGD, pracowników i funkcjonowania biura, skuteczności Planu Komunikacji, stopnia realizacji celów, harmonogramu rzeczowo – finansowego oraz budżetu LSR.

Przebieg procedury monitoringu:

1. Zarząd LGD powołuje Zespół ds. Monitoringu, który jest złożony z pracowników biura LGD.
2. Zespół spotyka się co najmniej raz w roku i dokonuje ilościowej oceny stanu wdrażania LSR, w tym szczególnie: wskaźniki realizacji LSR, harmonogram ogłaszania konkursów, budżet LGD, zainteresowanie stroną internetową LGD, Plan komunikacji.
3. Zespół do swojej pracy wykorzystuje takie źródła informacji jak: rejestry danych LGD, Samorządu Województwa oraz dane od beneficjentów uzyskane na podstawie wypełnionych po zrealizowaniu operacji ankiet.
4. Wyniki przeprowadzonego procesu monitoringu zostaną opisane w raporcie, który będzie obejmował procedurę przeprowadzenia badania, wyniki badania oraz wnioski i rekomendacje.
5. Raport zostanie przedstawiony Zarządowi LGD, który podejmie decyzję dotyczącą sposobu oraz terminu wdrożenia ewentualnych rekomendacji.
6. Wyniki badania monitoringu będą upublicznione na stronie internetowej Lokalnej Grupy Działania.

Przebieg procedury ewaluacji wewnętrznej :

1. Zarząd powołuje Zespół ds. Ewaluacji, który jest złożony z członków Zarządu/Rady/Komisji Rewizyjnej LGD oraz pracowników biura LGD.
2. LGD będzie prowadzić ewaluację wewnętrzną w formie corocznych ćwiczeń analityczno – refleksyjnych (warsztatów).
3. LGD do udziału w warsztatach LGD zaprosi m.in. członków LGD oraz pracowników biura.

4. Podstawowym materiałem do pracy warsztatowej będą zestawienia i materiały z procesu realizacji LSR przygotowane przez pracowników biura LGD.
5. Dane i ustalenia poczynione w ramach warsztatów będą gromadzone w sposób uporządkowany i porównywalny z roku na rok.
6. Wyniki przeprowadzonej ewaluacji wewnętrznej zostaną opisane w raporcie zawierającym wnioski i rekomendacje i będą podstawą do podjęcia decyzji o ewentualnej zmianie kierunku działań LGD. Wyniki będą stanowić wkład w ewaluację zewnętrzną, przeprowadzoną w latach 2020 - 2022.
7. Raport zostanie przedstawiony Zarządowi LGD, który podejmie decyzję dotyczącą sposobu oraz terminu wdrożenia ewentualnych rekomendacji.

Załącznik nr 3 do LSR – Plan Działania.

CEL OGÓLNY I	Lata		2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016 - 2023		Program	Pddziałanie/ Zakres programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartości wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN			
Cel szczegółowy 1													PROW/ RPO		
Spadek poziomu bezrobocia na obszarze wdrażania LSR w grupie 20 osób do 2023 roku															
Przedsięwzięcie I.1.1 Rozwój przedsiębiorczości na obszarze LSR	Wskaźnik produktu p I.1.1.1 Liczba wspartych /utworzonych inkubatorów przedsiębiorczości na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	0 szt.	0 %	0	0 szt.	0 %	0	1 szt.	100 %	1 000 000,00	1 szt.	1 000 000,00	RPO	Realizacja LSR	
	Wskaźnik produktu p I.1.1.2 Liczba przedsiębiorstw, które otrzymały dotację wspierającą unowocześnienie sposobu działania lub oferty na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	0 szt.	0 %	0	5 szt.	50%	400 000,00	5 szt.	100%	400 000,00	10 szt.	800 000,00	RPO	projekt grantowy	
Przedsięwzięcie I.1.2 Generowanie miejsc pracy w sektorze przedsiębiorstw na obszarze LSR	Wskaźnik produktu p I.1.2.1 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	9 szt.	56 %	900 000,00	7 szt.	100%	700 000,00	0 szt.	100 %	0	16 szt.	1 600 000,00	PROW	Realizacja LSR	
	Wskaźnik produktu p I.1.2.2 Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r. ukierunkowanych na innowacje	1 szt.	50%		1 szt.	100%		0 szt.	100 %	0	2 szt.				

	Wskaźnik produktu p I.1.2.4 Liczba szkoleń na rzecz wzrostu kompetencji zawodowych przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw z obszaru wdrażania LSR do 2023 r.	5 szt.	100 %		0 szt.	100 %		0 szt.	100%	0	5 szt.			
	Wskaźnik produktu p I.1.2.3 Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	0 szt.	0 %	0,00	7 szt.	100%	1 600 000,00	0 szt.	100%	0	7 szt.	1 600 000,00	PROW	Realizacja LSR
	Wskaźnik produktu p I.1.2.4 Liczba szkoleń na rzecz wzrostu kompetencji zawodowych przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw z obszaru wdrażania LSR do 2023 r.	0 szt.	0%		5 szt.	100 %		0 szt.	100 %	0	5 szt.			
Razem cel szczegółowy 1				900 000,00			2 700 000,00			1 400 000,00			5 000 000,00	
Wskaźnik rezultatu w I.1.1 Liczba przedsiębiorstw korzystających z usług świadczonych przez inkubator przedsiębiorczości do 2023 r.		0 szt.	0 %	-	0 szt.	0 %	-	10 szt.	100%	-	10 szt.	-	RPO	Realizacja LSR
Wskaźnik rezultatu w I.1.2 Liczba nowych lub udoskonalonych produktów/usług wprowadzonych w przedsiębiorstwach, które otrzymały dotację do 2023 r.		0 szt.	0 %	-	5 szt.	50%	-	5 szt.	100%	-	10 szt.	-	RPO	Projekty grantowe
Razem cel ogólny I				900 000,00			2 700 000,00			1 400 000,00			5 000 000,00	

CEL OGÓLNY II Poprawa jakości i standardu życia mieszkańców obszaru LGD w oparciu o zasoby lokalne	Lata	2016-2018			2019-2021			2022-2023			RAZEM 2016 - 2023		Program	Poddziałanie/ Zakres programu
	Nazwa wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Planowane wsparcie w PLN	Razem wartości wskaźników	Razem planowane wsparcie w PLN		
Cel szczegółowy II.1												PROW/ RPO		
Zwiększenie aktywności wśród 16 247 mieszkańców objętych LSR w zakresie korzystania z rozwiniętej sieci infrastruktury do 2023 r.														
Przedsięwzięcie II.1.1 Rozwój nowoczesnej infrastruktury na obszarze LGD	Wskaźnik produktu p II.1.1.1 Liczba nowych lub przebudowanych / zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej i kulturalnej na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	25 szt.	100 %	1 800 000,00	0 szt.	0 %	0	0 szt.	0 %	0	25 szt.	1 800 000,00	PROW	Realizacja LSR
	Wskaźnik produktu p II.1.1.2 Liczba zrealizowanych operacji obejmujących wyposażenie mające na celu szerzenie lokalnej kultury i dziedzictwa lokalnego	1 szt.	100 %		0 szt.	0 %		0 szt.	0 %		1 szt.			
Przedsięwzięcie II.1.2 Rewitalizacja obszarów wiejskich	Wskaźnik produktu p II.1.2.1 Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach wiejskich na obszarze wdrażania LSR do 2023 r.	3 szt.	14,29 %	1 741 981,46	10 szt.	61,90 %	3 448 461,88	8 szt.	100 %	873 945,42	21 szt.	6 064 388,76	RPO	Realizacja LSR

Razem cel szczegółowy II.1				3 541 981,46			3 448 461,88			873 945,42			7 864 388,76		
Wskaźnik rezultatu w II.1.3. Liczba osób korzystających ze zrewitalizowanych obszarów w ciągu roku po zakończeniu operacji		558 os.	17,56 %	-	1400 os.	61,61 %	-	1220 os.	100 %	-	3 178 os.	-	RPO	Realizacja LSR	
Cel szczegółowy II.2															
Zwiększenie świadomości i aktywności społeczno – zawodowej 8 000 mieszkańców obszaru LSR w zakresie ochrony środowiska, dziedzictwa kulturowego, przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i ubóstwu do 2023 roku.															
Przedsięwzięcie II.2.1 Działania na rzecz edukacji, aktywizacji, promocji w obszarze kultury i lokalnego dziedzictwa	Wskaźnik produktu p II.2.1.1 Liczba podmiotów działających w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	0 szt.	0%	0	20 szt.	100 %	600 000,00	0 szt.	100 %	0	20 szt.	600 000,00	PROW	projekty grantowe	
	Wskaźnik produktu p II.2.1.3 Liczba przygotowanych i/lub zrealizowanych projektów współpracy	0 szt.	0 %	0	2 szt.	100%	116 000,00	0 szt.	0 %	0	2 szt.	116 000,00	PROW	projekty współpracy	
Przedsięwzięcie II.2.2 Podniesienie wiedzy w zakresie ochrony środowiska	Wskaźnik produktu p II.2.2.1 Liczba przedsięwzięć edukacyjnych mających na celu podnoszenie wiedzy społeczności lokalnej na temat ochrony środowiska i zmian klimatycznych, wykorzystujących zintegrowanie co najmniej trzech branż działalności gospodarczej zrealizowanych do 2023 r.	0 sz.	0 %	0	6 szt.	100 %	200 000,00	0 szt.	100 %	0	6 szt.	200 000,00	PROW	projekty grantowe	
II.2.3 Działania na rzecz walki z wykluczeniem społecznym i ubóstwem	Wskaźnik produktu p II.2.3.1 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem w programie do 2023 r.	475 os.	100 %	2 850 835,72	0 os.	100 %	0	0 os.	100 %	0	475 os.	2 850 835,72	RPO	projekty grantowe	

Wskaźnik produktu p II.2.3.2 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym z obszaru wdrażania LSR objętych wsparciem w programie realizowanym w sposób spójny i kompleksowy z zaangażowaniem trzech różnych sektorów/partnerów do 2023 r.	15 os.	100 %		0 os.	0 %		0 os.	100 %	0	15 os.			
Razem cel szczegółowy II.2			2 850 835,72			916 000,00			0,00		3 766 835,72		
Wskaźnik rezultatu w II.2.4 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu do 2023 r.	35 os.	100 %	-	0 os.	100 %	-	0 os.	100 %	-	35 os.	-	RPO	projekty grantowe
Wskaźnik rezultatu w II.2.5 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)	19 os.	100 %	-	0 os.	100 %	-	0 os.	100 %	-	19 os.	-		
Wskaźnik rezultatu w II.2.6 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, u których wzrosła aktywność społeczna	256 os.	100 %	-	0 os.	100 %	-	0 os.	100 %	-	256 os.	-		
Razem cel ogólny II			6 392 817,18			4 364 461,88			873 945,42		11 631 224,48		
Razem LSR			7 292 817,18			7 064 461,88			2 273 945,42		16 631 224,48		
Razem planowane wsparcie na przedsięwzięcia dedykowane tworzeniu i utrzymaniu miejsc pracy w ramach poddziałania Realizacja LSR PROW												55,17%	

Załącznik nr 4 do LSR – Budżet LSR.

Wysokość wsparcia finansowego EFSI w ramach LSR w ramach poszczególnych poddziałań:

Zakres wsparcia	Wsparcie finansowe (PLN)				
	PROW	RPO		Fundusz wiodący	Razem EFSI
		EFS	EFRR		
Realizacja LSR (art. 35 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 1303/2013)	5 800 000,00	2 850 835,72	7 864 388,76		16 515 224,48
Współpraca (art. 35 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 1303/2013)	116 000,00				116 000,00
Koszty bieżące (art. 35 ust. 1 lit. d rozporządzenia nr 1303/2013)				1 102 500,00	1 102 500,00
Aktywizacja (art. 35 ust. 1 lit. e rozporządzenia nr 1303/2013)				1 147 500,00	1 147 500,00
Razem	5 916 000,00	2 850 835,72	7 864 388,76	2 250 000,00	18 881 224,48

Plan finansowy w zakresie Poddziałania 19.2 PROW 2014 – 2020

	Wkład EFRROW	Budżet państwa	Wkład własny będący wkładem krajowych środków publicznych	RAZEM
Beneficjenci inni niż jednostki sektora finansów publicznych	2 468 844,00	1 411 156,00		3 880 000,00
Beneficjenci będący jednostkami sektora finansów publicznych	1 221 696,00		698 304,00	1 920 000,00
Razem	3 690 540,00	1 411 156,00	698 304,00	5 800 000,00

Załącznik nr 5 do LSR – Plan komunikacji

Termin	Cel komunikacji	Nazwa działania komunikacyjnego	Adresaci działania komunikacyjnego (grupy docelowe)	Środki przekazu	Zakładane wskaźniki	Budżet	Planowane efekty działań komunikacyjnych
2016 – 2023	1. Zbudowanie pozytywnego wizerunku LSR wśród mieszkańców obszaru oraz promocja funduszy europejskich poprzez informowanie ich o możliwościach dofinansowania oraz realizacji LSR	Kampanie informacyjne	wszyscy beneficjenci oraz potencjalni beneficjenci w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, jst, oraz mieszkańcy obszaru w tym osoby ze zidentyfikowanych na obszarze LSR grup defaworyzowanych (mieszkańcy obszarów wiejskich, kobiety, osoby w przedziale wiekowym 25 – 34	1. artykuły w lokalnej prasie oraz na stronach internetowych LGD i członkowskich jst, profilu społecznościowym LGD	– 8 artykułów w lokalnej prasie; – 8 artykułów na stronach internetowych i profilu społecznościowym	2 250 000,00	liczba egzemplarzy prasy upowszechnionych wśród mieszkańców obszaru LSR do 2023 r. – 5 000
				2. spotkania informacyjno – konsultacyjne LGD z mieszkańcami	8 spotkań informacyjno – konsultacyjnych LGD z mieszkańcami		liczba osób niepowtarzających się, uczestniczących w spotkaniach informacyjno – konsultacyjnych do 2023 roku – 200
				3. punkt informacyjno – konsultacyjny w biurze LGD	1 punkt informacyjno – konsultacyjny		liczba osób, które uzyskały informacje dotyczące możliwości dofinansowania oraz realizacji LSR do 2023 roku – 100

			lata, długotrwale bezrobotni, osoby z wykształceniem zawodowym oraz bez wystarczających kwalifikacji zawodowych)	4. warsztaty, imprezy, wyjazdy studyjne, stoiska	21 wydarzeń o charakterze promocyjno - informacyjnym		Liczba osób z grup defaworyzowanych obszaru LSR, uczestniczących w wydarzeniach do 2023 r. – 8 000
2016 – 2023	2. Rozpowszechnianie informacji o zasadach i kryteriach przyznania wsparcia z budżetu LSR wśród beneficjentów oraz potencjalnych beneficjentów	Szkolenia i konsultacje	wszyscy beneficjenci oraz potencjalni beneficjenci w tym m.in. przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, instytucje kultury, jst oraz mieszkańcy obszaru w tym osoby ze zidentyfikowanych na obszarze LSR grup defaworyzowanych	bezpośrednie grupowe spotkania eksperta z potencjalnymi wnioskodawcami (szkolenia/ warsztaty) oraz punkt informacyjno – konsultacyjny w biurze LGD	liczba podmiotów, które skorzystały ze szkoleń lub indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR - 150		Liczba osób/podmiotów, które otrzymały wsparcie po uprzednim skorzystaniu ze szkoleń lub udzieleniu indywidualnego doradztwa w zakresie ubiegania się o wsparcie na realizację LSR do 2023 roku – 60
			pracownicy LGD	szkolenia	Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD – 57		
			członkowie organów LGD	szkolenia	Liczba osobodni szkoleń dla organów LGD – 165	Liczba członków organów LGD, którzy uzyskali/podnieśli kompetencje w ramach pracy organów LGD – 15 os.	

2016 – 2023	3. Uzyskanie informacji zwrotnej nt. oceny jakości pomocy świadczonej przez LGD oraz wdrażania LSR	Badania satysfakcji	potencjalni wnioskodawcy/wnioskodawcy w poszczególnych zakresach operacji w ramach LSR	ankieta, wywiady pogłębione	liczba osób, które wzięły udział w badaniu - 120		procent osób zadowolonych z jakości pomocy świadczonej przez LGD – 80%
-------------	--	---------------------	--	-----------------------------	--	--	--